

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ZÂ'İK DÎVÂNI
(Metin, 65a-135a)

Mehmet KARATÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Emine YENİTERZİ

Konya–2009

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	vii
-------------	-----

GİRİŞ

ZÂ'İK'İN YAŞADIĞI DEVRİN GENEL ÖZELLİKLERİ

A. SİYASÎ VE SOSYAL DURUM	1
B. KÜLTÜREL VE EDEBÎ YAŞAM	3

I. BÖLÜM

ŞEYH MEHMED ZÂ'İK EFENDİ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DÎVÂNİ

A. HAYATI	7
B. EDEBÎ KİŞİLİĞİ	8
C. ZÂ'İK DÎVÂNİ HAKKINDA	10

II. BÖLÜM

A. NÜSHANIN TANITIMI.....	19
B. DÎVAN METNİ.....	20
C. TARİHLER.....	21
1. Tārīḥ-i Vālī Şoden-i Be-Diyār-ı Bekr Ḥamdī Pāşā Sellema'llāh.....	21
2. Tārīḥ-i Niķābet.....	22
3. Tārīḥ-i Nāzır-ı Bahriyye Şoden-i Zīver Efendī.....	23
4. Fārisī Berā-yı Tārīḥ-i Muḥāsib Şoden-i Rāşid Efendī Der-Ardū-yı Der-Sa° ādet	24
5. Tārīḥ-i Vālī-i Tırhala Şoden-i Sāmī Pāşā.....	25
6. Tārīḥ-i Vālī-i Konya Şoden-i Ḥalīl Kāmīlī Pāşā.....	26
7. Tārīḥ-i Me° mūriyyet-i ° Abbās Pāşā Be-Mısr Kāhire.....	27
8. Tārīḥ-i Vilādet.....	28
9. [Tārīḥ]	29
10. Tārīḥ-i Vilādet.....	29

11. Tārīḥ-i Vālī Şoden-i Mazhar Pāşā Be-Müşul.....	30
12. Tārīḥ-i Vālī Şoden-i Be-cāh-ı Çirmen İsmā° il Pāşā Sellema'llāh Te° ālā.....	31
13. Tārīḥ-i Fābrīka-i Çuqa Der-Civār-ı İzmīd İnşā şode.....	32
14. Tārīḥ-i Sāl-i Der-Sitāyış-i Halīl Rif° at Pāşā.....	33
15. Tārīḥ-i Ferīk Şoden-i Yūsūf Kāmil Pāşā.....	34
16. Tārīḥ-i Şeyrī vü Re° İs-i Meclīs-i Aḥkām-ı ° Adliyye Şoden-i Süleymān Re° fet Pāşā Sellema'llāh Te° ālā.....	36
17. Tārīḥ Kıpudān-ı Deryā Şoden-i Süleymān Re° fet Pāşā.....	37
18. Tārīḥ-i Nāzır-ı Mālīyye Şoden-i Hüsnī Efendi.....	39
19. Tārīḥ-i Kātīb-i Nizāmiyye Şoden-i Hüsnī Beg.....	40
20. Ḥasīb Pāşānuñ Evkāf Nezāretine Tārīḥdür.....	41
21. Tārīḥ-i Cāmi° Şerīf.....	42
22. Tārīḥ-i Vālī Şoden-i İbrāhīm Pāşā Be-Burūsā.....	43
23. Tārīḥ-i Nezāret-i Evkāf-ı Hümāyūn.....	44
24. Tārīḥ-i Mektubī Şoden-i Mīr Zühdī.....	45
25. Müşārū'n-İleyhūñ De° āvī Nezāretine Tārīḥdür.....	46
26. Es° ad Pāşāya Adana Tavecīhinde Dinilen Tārīḥdür.....	47
27. Gemlīkde İnen Kapağa Tārīḥdür.....	48
28. Mīr-i Mīrāndan Muştafā Pāşā İçil Tavecīhinde Dinilen Tārīḥ-i Ğarrādur....	50
29. Tārīḥ-i Sāl.....	51
30. Tārīḥ-i Ta° mīr-i Gümrük Der-i İskenderiyye.....	53
31. Kül Bāzārı Ḥacī Muhammed Ağa Burūsa Mütesellimlik İle Kāmrevā Oldukda Dinilen Tārīḥdür.....	54
32. Şadr-ı Esbak Ra° uf Pāşāya Kara-ḥişār Şāhib Tavecīhinde Dinilen Tārīḥdür	56
33. Tārīḥ-i Ḥ° acegānī.....	57
34. Berā-yı Tārīḥ-i Ḥ° acegānī Kaşşāb Başı-zāde.....	58
35. Tārīḥ-i Vefāt.....	59
36. Tārīḥ-i Sāl Berā-yı Mīr Ḥaḳḳī.....	59
37. Tārīḥ-i Vezāret u Me° mūriyyet-i Teftīş Be-Rūmili Berā-yı Sāmī Pāşā Vālī-i Tırhala Sābıkā.....	60
38. Tārīḥ-i Velīme-i Sūriyyedür Şān-ı Devlet-nişān-ı Ferzend Ḥazret-i	

Vekālet-Penāhī.....	61
39. Tārīh-i Sāl.....	63
40. Tārīh-i Mīrālā Maraşdan Ġālib Pāşā Becāh-ı Tırnova.....	64
41. Tārīh-i Vefāt.....	65
42. Tārīh-i Vefāt-ı ° Ārif Efendi Emīn-i Defter Hākānī El-Mevlevī.....	66
43. Tārīh-i Vefāt-ı İbrāhīm Pāşā.....	66
44. Tārīh-i Vefāt.....	67
45. Tārīh-i Vefāt.....	68
46. Tārīh-i Vefāt.....	68
47. Tārīh-i Vefāt Kerīme-i Zeyne'l-° ābidīn Efendi-zāde Cemāl Beg	69
48. Tārīh-i Vālī-i Mısr Kāhire Şoden-i İbrāhīm Pāşā Eben Muḥammed ° Alī Pāşā.....	69
49. ° Ömer Ağa-zāde Tevfīk Beg Şadr Anadolı Oldıgına Tārīhdür.....	70
50. Tārīh-i Vefāt-ı Murād Mollā Şeyhī.....	70
51. Tārīh-i Defter-dār Şoden-i ° Alī Muḥliş Beg Becāh-ı Vālā-yı Nīş.....	70
52. Tārīh-i Me° mürıyyet Selīm Pāşā Becāh-ı Konya.....	70
53. Pederüm Şeyh Zeyne'd-dīn Efendi Civār-ı Haremeynde İrtihāl Buyurduklarına Tārīhdür.....	71
54. Hān-kāh-ı Hāzret-i Mısrī Elli Altıda Ta° mīr ve Tevsī° Olundukda Dinilen Üç ° Aded Tārīhlerdür Beher Mısrā° ı Mu° cem Mühmel Tārīhdür.....	71
55. Tārīh-i Vefāt.....	72
56. Tārīh-i Merg-i Kemānī Mīrūn.....	72
57. Tevārīh-i Şeh-zādegān Tārīh-i Mesemmat Vilādet-i Şeh-zāde-i Cihān Sulṭān Meḥemmed Reşād.....	73
58. Tārīh-i Vilādet-i ° Abdü'l-ḥamīd Hān.....	74
59. Diger Tārīh.....	75
60. Tārīh-i Vilādet-i dü Şeh-zāde Sulṭān Meḥemmed Fu° ād u Aḥmed Kemāle'llezīn.....	75
61. Diger.....	76
62. Tārīh-i Teşrīf-i Hümayūn Bā-Sitānbül.....	77
63. Tārīh-i Teşrīf Hümayūn Ez-Rūm ilı.....	78
64. Tārīh-i Sāl-i Meymenetfāl ° Abdü'l-mecīd Hān.....	79

65. Tārīḥ-i Vilādet-i Şeh-zāde.....	80
66. Tārīḥ-i Vilādet-i Sāmiye Sultān.....	80
67. Tārīḥ-i Vilādet-i Şeh-zāde.....	81
68. Tārīḥ-i Vilādet-i Hānım Sultān.....	82
69. Aḥmed Fevzī Pāşānuñ Burūsāya Teşrīflerine Tārīḥdür.....	82
70. Burūsa Mütessellimi Hācī Muştafā Ağa Halīlesi Fāṭımā Hānım Fevtine Tārīḥdür.....	84
71. Bu Daḥı Merḥūme Rūḥiyçün Pīşegāh-ı Kābrinde İnşād Olinan Çeşmeye Tārīḥdür.....	85
72. Mütessellim-i Mūmā İleyhüñ Bende-gānından Bekr Efendi Zevcesi Fevtine Tārīḥdür.....	86
73. Tārīḥ-i Sāl.....	86
74. Tārīḥ-i Vālī-i Hudāvendigār Şoden-i İbrāhīm Şādem Pāşā.....	87
75. Tārīḥ-i H̄ācegānı Berā-yı Remzī Efendi.....	90

D. DİĞER ŞİİRLER

1. Şaḥḥāf Hızır Gūrāninüñ Sūr-nāmesine Yazılan Takrīzdür.....	91
2. Takrīz-i Diger Berāy-ı Şerḥ-i Kaşīde Be-cenāb-ı Reşīdmen El-Mevālī.....	92
3. Ecdād-ı Kirāmdan İnōñi Nām Maḥalde Medfūn Kudsī Efendi Hakḫında Dinmişdir.....	94
4. Felek-zedegāndan Giridī Rāğıb Beg Merḥūm Hakḫında Bi't-temāsa Dinmişdir.....	95
5. Ġālīb Pāşānuñ Eşnā-i Şadāretinde İ° tirāzen Söylenmiş idi Tamāmdur.....	95
6. Der-Vaşf-ı Hāne-i Hod.....	96
7. Ba° z Şarkıyyāt.....	98
8. Şarkı.....	99
9. Şarkı.....	100
10. Müseddes Nazīre-i ° Ulvī.....	101
11. Taḥmīs-i Ġazel Şalāḥī.....	102
12. Tercī° -i bend Muḥammes Der-Sitāyiş-i Zīver Efendi Defter-dār-ı Rūm ilı.....	103
13. Der-Vaşf-ı Hāzret-i Pīr-i Mısrī.....	105

14. Mersiyye.....	106
15. Mersiyye.....	108
16. Mersiyye.....	109
17. Mersiyye-i Diger.....	111
18. Der-Vaşf-ı Hâzret-i Mevlânâ.....	114
19. Ğazel-i Müzeyyel Der-Sitâyiş-i ° İzzet Pâşâ.....	115
20. Ğazel-i Müzeyyel Der-Sitâyiş-i Maẓlûm Beg Efendi.....	117

E. GAZELLER

İbtidâ-i Ğazeliyyât Fî-Ĥarfi'l-Elif.....	119
Fî-Ĥarfi'l-Be.....	122
Fî-Ĥarfi't-Te.....	124
Fî-Ĥarfi's-Se.....	127
Fî-Ĥarfi'l-Cîm.....	127
Fî-Ĥarfi'l-Hâ.....	129
Fî-Ĥarfi'l-Hâ.....	129
Fî-Ĥarfi'd-Dâ.....	129
Fî-Ĥarfi'z-Zel.....	130
Fî-Ĥarfi'r-Râ.....	131
Fî- Ĥarfi'l-Zâ.....	142
Fî-Ĥarfi's-Sîn.....	147
Fî-Ĥarfi's-Şîn.....	147
Fî-Ĥarfi's-Şâd.....	148
Fî-Ĥarfi'd-Dâd.....	148
Fî-Ĥarfi't-Ṭâ°	148
Fî-Ĥarfi'z-Zâ°	148
Fî-Ĥarfi'l-° Ayn.....	148
Fî-Ĥarfi'l-Ğayn.....	148
Fî-Ĥarfi'l-Fe.....	149
Fî-Ĥarfi'l-Kâf.....	150
Fî-Ĥarfi'l-Kef.....	151
Fî-Ĥarfi'l-Lâm.....	154

Fî-Ḥarfi'l-Mîm.....	158
Fî-Ḥarfi'n-Nûn.....	166
Naẓîre-i Nâbî.....	172
Fî-Ḥarfi'l-Vâv Naẓîre-i Es° ad Pâşâ.....	173
Fî-Ḥarfi'l-He°	175
Na° t-ı Şerîf.....	188
Diger Na° t.....	189
Diger Na° t.....	190
Fî-Ḥarfi'l-Ye°	191

F. KİT° ALAR

G. MÜFREDLER

Sonuç.....	210
Özel İsim İndeksi.....	212
Bibliyografya.....	216
Elyazması Metin.....	218

ÖN SÖZ

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra yeni bir medeniyet dairesine girmişlerdir. İslam dininin etkisiyle kültürel ve edebî alanda yenilikler meydana gelmiştir. Bu yeni medeniyet dairesinin etkisiyle divan edebiyatı geleneği de oluşmaya başlamıştır. Altı yüzyılı aşan bu edebiyat geleneği; milletimizin edebî ruhunu, sanat anlayışını, estetik zevkini ve duygularını yansıtır. On dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde divan edebiyatı da Osmanlı Devleti gibi şaşaalı dönemlerinden uzaklaşır ve yerini yavaş yavaş Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatına bırakmaya başlar. Merhum Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı'nda on dokuzuncu yüzyıl Türk edebiyatını anlattığı bölümün başında "Türkler yeniden medeniyet değiştiriyor" tabirini kullanmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere bu yüzyılda edebiyat anlayışında ve kültürel yaşamda gözle görülür bir değişim meydana gelmiştir. Durum böyle olunca divan edebiyatı da eski ağırlığını kaybetmiş, yeni oluşan edebiyat geleneği karşısında yenik düşmüştür. Bu nedenle on dokuzuncu yüzyılda divan edebiyatı, önceki yüzyıllardaki gibi ünlü şairler yetiştirememiş; şairler, kendinden önceki şairlerin yetkinliğine ulaşamamışlardır. Bu yüzyılda Bâkî, Fuzûlî, Nedim ve Şeyh Gâlib gibi ünlü şairler yetişmemiştir.

Biz de bu çalışmamızda on dokuzuncu yüzyıl şairlerinden Zâ'ik'e ait olan Divan'ın 65a-135a varakları arasındaki şiirleri yeni harflere aktardık. Üzerinde çalışma yaptığımız Zâ'ik Divanı'nın tek nüshası; İstanbul Millet Genel Kütüphanesi, Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler kısmında 136 numarada kayıtlı bulunmaktadır.

Zâ'ik Divanı, mürettep bir divandır. Zâ'ik, Divanı'nı belli bir düzene göre oluşturmuştur. Biz de bu düzene sadık kaldık ve Divan üzerindeki çalışmamızı bu tertibe göre gerçekleştirdik. Zâ'ik Divanı'nın 65a-135a varakları arasındaki bölümde; beş kaside, yüz on üç gazel, üç şarkı, bir müseddes, bir tahmis, bir muhammes, yedi kıta ve yirmi yedi müfred bulunmaktadır. Ayrıca Divan'da bazı sayfalar boş bırakılmıştır. Şairimiz herhalde daha sonradan buralara şiir yazmak için bu sayfaları boş bırakmış olmalıdır. Elimizde bulunan Divan'ın yazma nüshası, okunaklı olmakla birlikte bazı sayfalarında silik olan yerler de mevcuttur. Silik olan yerlerde okuyamadığımız yerleri (...) koymak suretiyle boş bıraktık.

Zâ'ik hakkında Son Asır Türk Şairleri'nde, Osmanlı Müellifleri'nde ve Tuhfe-i Naili'de bilgiler bulunmaktadır. Kaynaklardaki bilgilere göre; bu yüzyıldaki birçok divan şairi gibi Zâ'ik de tasavvuf erbabıdır. İsmi, Şeyh Mehmed Emin olarak kayıtlıdır. Hakkında bilgi veren kaynaklarda daha çok hezel ve hicivleriyle ünlü olduğu hatta Nef'i gibi bazı hicivlerinin küfürlü olduğu yazmaktadır. Fakat söz uçar yazı kalır fehvasınca hicivleri kayıt altına alınmadığı için unutulmuştur.

Divan edebiyatının yok olmaya yüz tuttuğu bir dönemde yetişen Zâ'ik, bu yüzyıldaki genel anlayışa uygun olarak estetik şiir anlayışından ziyade tarih düşürme üzerinde durmuş, kendinden önceki şairlere nazireler yazmıştır. Şarkı, kıta ve beyitlerinde dili diğer şiirlerine göre daha sadedir. Kaynaklarda Arapça ve Farsça bildiği yazmaktadır. Farsça ve Arapçayı iyi bilmesine rağmen Divanı'nda iki şiiri Farsça yazmış, diğer şiirlerini ise Türkçe olarak kaleme almıştır.

Sonuç olarak bu çalışmayı yaparken ilmî kurallara bağlı kalmaya çalıştık. Fakat kusurlarımız muhakkak mevcuttur. Tezimi hazırlarken çok yoğun olmasına rağmen benden yardımlarını esirgemeyen, eksikliklerimi gideren, yanırlarımı düzelten ve en önemlisi engin hoşgörüsüyle bana destek olan kıymetli ve saygıdeğer danışman hocam **Prof. Dr. Emine YENİTERZİ**'ye teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ayrıca yüksek lisans öğrenimim boyunca kendilerinin engin bilgilerinden istifade ettiğim kıymetli ve saygıdeğer hocalarım **Prof. Dr. Ahmet SEVGİ**'ye, **Yrd. Doç. Dr. Semra TUNÇ**'a ve **Yrd. Doç. Dr. Erol Çöm**'e sonsuz minnet ve şükranlarımı sunarım.

Mehmet KARATÜRK

GİRİŞ

ZÂ'İK'İN YAŞADIĞI DEVRİN GENEL ÖZELLİKLERİ

A. SİYASÎ VE SOSYAL DURUM

On dokuzuncu yüzyıl şairlerinden olan Zâ'ik'in yaşadığı yüzyıl için merhum Nihad Sami Banarlı “Osmanlının yaşayabilmek için Avrupa medeniyetine dehalet etmek mecburiyetinde kaldığı bir yüzyıldır.”¹ demektedir.

Bu yüzyılda başta Rusya olmak üzere Osmanlı Devleti'nin topraklarını paylaşmak için her fırsatı değerlendiren sömürgeci devletler, milliyetçilik akımından faydalanmak suretiyle Osmanlı içinde yaşayan Romen, Bulgar, Yunan, Ermeni vb. kavimleri kışkırtarak devleti güçsüzleştirmeyi amaçlamışlar, bu milletler de milliyetçilik akımının etkisiyle bağımsızlık sevdasına düşmüşlerdir. Bunların yanında orduda düzen bozulmuş, rütbelere liyakate göre değil, rüşvete göre belirlenir olmuştur. Toprak reformu yapılmadığı için de köylü halk ağır vergilerin altında ezilmekten kaçarak şehirlere yerleşmiştir. Bu da haliyle tüketimi artmıştır. Durum böyle olunca devlet, bir yandan dış güçlerle mücadele ederken bir yandan da içte oluşan sorunlarla uğraşmak zorunda kalmıştır. Bir zamanlar dünyaya adalet, huzur ve medeniyet dağıtan koca çınar yavaş yavaş çatırdamaya başlamıştır.

Bu yüzyılda tahta çıkan padişahlar sırasıyla IV. Mustafa, II. Mahmud Han Gazi, I. Abdülmecid, Sultan Abdülaziz, V. Murad Han, II. Abdülhamid Han Gazi'dir. Yüzyılın geneline baktığımızda padişahlar sık sık değişmek zorunda kalmıştır. Sultanlar içinde en kısa süre tahtta kalan IV. Mustafa'dır. Tahtta sadece bir yıl kalabilmiştir. II. Mahmud Han Gazi büyük çözümlerin olduğu bir zamanda tahta geçmiştir. Şiirle uğraşmış, şiirlerinde Adlî mahlasını kullanmıştır. Ayrıca musikî ve hat sanatıyla da uğraşmıştır. İnkılâpçı yönüyle meşhurdur. Osmanlı Devleti'nin çağın gerisinde kaldığını fark etmiş ve cesur adımlarla yenilik hareketlerini devam ettirmiştir. Tarihte Vak'a-i Hayriyye diye anılan, Yeniçeri Ocağı'nı

¹ Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II*, İstanbul 1998, s. 804.

kaldırması en önemli icraatlarındanıdır. Bu ocağın yerine Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye adıyla yeni usulde bir ordu kurmuştur. Ordunun ıslahını daha sistematik hale getirmek için Harbiye Mektebi'ni kurmuştur. Daha sonra Askerî Tıbbiye Mektebi'ni de kurmuştur. Osmanlı Devleti'nde ilk defa ilköğretimi zorunlu kılmış ve bunun parasız yapılması için ferman yayınlamıştır. Ayrıca yapılan icraatların halka duyurulması ve anlatılması için Takvîm-i Vakâyi adlı ilk resmi gazetenin çıkmasını sağlamış, ardından da yarı resmî nitelikte olan Churcil'in çıkardığı Cerîde-i Havâdis adlı gazeteyi desteklemiştir. Bunların yanında Sultan II. Mahmud önemli bir inkılâba imza atmış, kavuk yerine fes giymiş, bunun yanında pantolon giymiş ve aynı zamanda bunları devlet adamlarına da giydirmiştir.

Bu yüzyılda tahta oturan diğer bir padişah da Sultan I. Abdülmecid'dir. Tanzimat inkılâbının padişahı olarak bilinir. Bu yüzyılın en önemli hadiselerinden biri olan -Mustafa Reşid Paşa'nın Gülhâne Parkı'nda okuduğu- Gülhâne Hatt-ı Hümayûnu'nun onun döneminde ilan edilmesidir. Yenilikler devrinin başladığını haber veren bu fermanla ırz, mal ve can güvenliği güvence altına alınmıştır. Böylece devlet için yeni bir dönem başlamış, edebiyatımızda da Tanzimat Dönemi diye bir dönemin oluşmasına zemin oluşturmıştır. Ardından 1856'da Islahat Fermanı ilan edilmiş, bu fermanla birlikte de azınlıklara geniş haklar verilmiştir.

Yüzyılın geneline baktığımızda Batılı edip ve tarihçilerin Osmanlı ile yakından ilgilendiklerini görmekteyiz.² Ayrıca Darülfünun'da okutulacak derslerin kitaplarının hazırlanması için 1851'de kurulan Encümen-i Daniş'te Avustralyalı Tarihçi -17 ciltlik Osmanlı Tarihi'nin yazarı- Hammer, İngilizce-Türkçe sözlüklerin yazarı W.J. Redhouse ve dil âlimi Bianchi gibi önemli sîmâlar bulunmaktadır. Bu da herhalde Batılıların bizim tarih, edebiyat ve dilimizle ne kadar yakından ilgilendiklerini göstermeye yeterlidir.

Osmanlı Devleti'nin tasfiyesine karar verildiği, terör ve anarşinin zirvede olduğu ve Sultan Abdülaziz'in suikastla öldürüldüğü dönemde, yüzyılın sonlarında tahta II. Abdülhamid geçer. II. Abdülhamid her şeyin bittiği sanılan günlerde devleti

² Geniş bilgi için bkz. Ahmet Atilla Şentürk-Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 2007, s. 599.

yeniden ayağa kaldırmış, hiçbir yardım almadan devletin borçlarını ödemiştir. Kısacası hasta adam olarak tabir edilen Osmanlı'nın ömrünü uzatmıştır. “II. Abdülhamid Han Batının ilim ve teknolojiadaki ilerlemesine hayrandır. Ve Osmanlı Devleti'nin bu alanda geri kaldığına üzülmektedir. Ve hatta Batıdaki bilim ve teknolojiadaki ilerlemenin sebepleri ve teknolojiadaki yenilikleri ülkeye getirmek için Batıya öğrenciler gönderir. Ne yazık ki giden bu öğrenciler Batının ilim ve teknolojisini alacakları yerde Batılı ajanların tuzaklarına düşerler. Bu gençlerden bazıları ülkelerinin terakkisi için gönderdikleri sultanlarını devirmek ve hatta öldürmek için çalışan İngiliz, Alman ve Ruslarla işbirliği yapmaktan çekinmeyecek ve nihayetinde kendisini tahttan indireceklerdir.”³

İşte böyle siyasi kargaşalıkların içinde neşet eden Zâ'ik, Divan'ında devrin önemli sosyal ve siyasî olaylarından sadece Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılışına tarih düşürmüştür. Diğer olaylara ve yeniliklere Divan'ında değinmemiştir. Bu da divan edebiyatının ruhuna uygundur.

B. KÜLTÜREL VE EDEBÎ YAŞAM

Bu dönem edebiyat anlayışına baktığımızda bir önceki yüzyılın devamı niteliğindedir. Divan şiirine dair her şey söylenmiş, artık bu yüzyılda söylenecek yeni bir şey kalmamıştır. O nedenle bu dönemde şairler kendinden önceki yüzyıllardaki şairleri taklit etmişlerdir. Nedim'le başlayan “Mahallîleşme” akımı hüküm sürmeye devam etmiştir. Tasavvuf, bu yüzyıl divan şairlerinin beslendiği önemli kaynaklardan biridir. On sekizinci yüzyıl divanlarında olduğu gibi şairler, divanlarında birçok tarih düşürmüşlerdir. Bu yüzyılda orijinallik gösterme çabasına giren şairler, bayağılığa düşmekten kurtulamamışlardır. Şiirlerin dili nezaketten ve zarafetten uzaklaşmıştır. Artık divan edebiyatı yavaş yavaş miadını doldurmaktadır. Tanzimat'la birlikte oluşan yeni edebiyat anlayışının karşısında günden güne erimektedir. Aslında edebiyat devletin durumuna paralel gitmektedir. Devletin zirvede olduğu zaman dilimlerinde edebiyat da zirvede olmuş, devletin çöküş dönemlerinde de değerini kaybetmeye başlamıştır.

³ Mehmet Aydın, *II. Abdülhamid Han'ın Liderlik Sırları*, İstanbul 2002, s. 88.

Bu yüzyılda yetkinliğini yitirmeye yüz tutan divan edebiyatı geleneğini ayakta tutabilmek için Encümen-i Şuarâ toplantılarının yapıldığını görmekteyiz. Yeni oluşan edebiyata karşı direnmeye çalışan bu topluluk uzun soluklu olamamıştır. Bu toplantılara katılan şairlere baktığımızda Tanzimat edebiyatının ünlü isimleri olan Ziya Paşa ve Namık Kemal'i de görmekteyiz.⁴

Bu yüzyılda, önceki yüzyıllardaki padişahların aksine, şiirle uğraşan padişah sayısı azdır. On sekizinci yüzyılın sonunda tahta geçen III. Selim “İlhâmî” , II. Mahmud da “Adlî” mahlasıyla şiirler yazmışlardır. Devletin zor durumda olması nedeniyle herhalde padişahlar sanatla fazla ilgilenememişlerdir.

Bu dönem şairlerinin kullandığı nazım şekilleri geçen yüzyıllardakiyle aynıdır. Bazı türlerde çoğalma bazı türlerde de azalma görülmüştür. Mesnevi nazım şekli bu yüzyılda pek rağbet görmemiştir. Son Asır Türk Şairleri'nde adı geçen on dokuzuncu yüzyıl şairlerinin sayısı oldukça kabarıktır. Ancak bunlar içerisinde devrine damgasını vurabilecek şair sayısı oldukça azdır. Bu dönemin önemli divan şairlerinden bazıları aşağıda tanıtılmıştır:

Enderunlu Vâsıf; On sekizinci yüzyılda Nedim'in başlattığı mahallîleşme akımının bu yüzyıldaki en önemli temsilcisidir. Fakat Nedim'in şiirlerindeki o zarafet Vâsıf'ta bulunmamaktadır. Şiirleri incelendiğinde edep dışı şiirler de yazdığı görülmektedir. Aynı zamanda hattat ve musikişinas olan Vâsıf, 1824 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Divan'ı ölümünden on yedi yıl sonra Mısır ve İstanbul'da “Divan-ı Gülşen-i Efkâr-ı Enderûnî” adıyla üç kere basılmıştır. Rahşan Gürel, Enderunlu Vasıf Divanı.

İzzet Molla; Küçük yaşta babasını kaybetmiştir, bu nedenle hayatı zorluklar içinde geçmiştir. Bir rivayete göre intihara teşebbüste bulunmuş fakat tesadüf eseri kurtulmuştur. Devrin astığı astık kestiği kestik saray kethüdası Hâlet Efendi tarafından himaye edilmiştir. Hâlet Efendi öldükten sonra devrin ileri gelenlerini

⁴ Geniş bilgi için bkz. DİA, “Encümen-i Şuara” , *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1995, C. 11, s. 179-181.

verdiği için Keşan'a sürgüne gönderilmiştir. Bir yıl sonra bağışlanmış ve İstanbul'a dönmüştür. Gülşen-i Aşk, Mihnet Keşan, Devhatü'l-Mehamid Fi Tercümeti'l-Valid, Layihalar, Şerh-i Elgaz-ı Ragıp Paşa, Mektuplar adlı eserleri ve Divan'ı vardır. Ozan Yılmaz-Ömür Ceylan, Hazana Sürgün Bahar Keçecizade İzzet Molla ve Divan-ı Bahar-ı Efkâr.

Aynî; Gaziantep doğumludur, asıl adı Hasan'dır. III. Selim'in tahta geçmesiyle İstanbul'a gelmiştir. Müderrislik yapmış ayrıca Babiâli'de kâtiplere Arapça ve Farsça hocalığı yapmıştır. Aynî, edebiyatımızdaki yerini söylediği manzum tarihlerle yapmıştır. Surûrî'den sonra edebiyatımızda manzum tarih söylemede en önde gelen şairlerdendir. Şiirlerinde Şeyh Gâlib'in büyük etkisi görülür. Sâkî-nâme, Nazmu'l-Cevâhir, Nusret-nâme adlı eserleri ve oldukça hacimli bir Divan'ı vardır. Mehmet Arg, Antepli Aynî Divanı.

Leylâ Hanım; İstanbul'da doğmuştur. Mevlevîliği benimsemiştir. Divan'ında bu yönde şiirleri bulunmaktadır. Leylâ Hanım çektiği sıkıntıları anlatmak için II. Mahmud'a ve Esmâ Sultan'a şiirler yazmıştır. Divan'ında bulunan gazellerde her kafiye en az bir gazel bulunmaktadır. Yaşadığı dönemde mersiyeleri ve şarkıları beğenilerek okunmuştur. Şairin bir tane Divan'ı vardır. Mehmet Arslan, Leyla Hanım Divanı.

Şeref Hanım; İstanbul'da doğmuştur. Hayatı sıkıntılar içinde geçmiştir. Bu sıkıntılardan kurtulmak için II. Mahmud'a ve Valide Sultan'a övgü dolu şiirler yazmıştır. Leylâ Hanım gibi o da Mevlevî bir şairdir. Yazdığı şiirler ona kadın şairler arasında önemli bir yer kazandırmıştır. Kendinden önceki şairlerin şiirlerini başarıyla tahmis ve tazmin etmiştir. Divan'ında nazire sayısı oldukça fazladır. Mehmet Arslan, Şeref Hanım Divanı.

Leskofçalı Gâlib; Leskofça'da doğmuştur. 1847 yılında İstanbul'a gelmiştir. Çeşitli devlet memurluklarında bulunmuştur. Zamanın önde gelen şairleri tarafından üstad olarak kabul edilmiştir. "Şiirlerindeki mübalağa ve fahriyeler yönünden Nef'î'yi andıran Gâlib, söyleyiş bakımından Nâilî-i Kadîm'in takipçisidir."

Encümen-i Şuara toplantıları onun önderliğinde başlamıştır. Genç yaşta vefat etmiştir. Mahmud Kemal İnal ve Ahmet Hamdi Tanpınar, onun erken ölümünün, yeni şiirimiz açısından da önemli bir kayıp olduğu hususunda birleşirler.⁵ Şiirlerini İbnü'l-emin Mahmud Kemal İnal toplayıp hayatı ve edebî şahsiyetini de tedkik ederek bir ön söz ilavesi ile Gâlib Divanı adı ile yayımlamıştır. (1917)

Osman Nevres; Sakız'da bir Rum ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Kısa boylu, zayıf, mavi gözlü ve içkiye düşkün biri olduğu kaynaklarda geçmektedir. Türkçe, Farsça ve Arapça şiirler yazmıştır. Devrin birçok şairi tasavvufla ilgilenmesine rağmen o tasavvufla ilgilenmemiştir. Nevres, yaşadığı dönemde birçok şairin takdirini kazanmış biridir. Tanzimat edebiyatının ünlü sîmâsı Namık Kemal tarafından sevilmemiştir.

Yenişerli Avnî; Yenişehir'de doğmuştur. Mevlevîliği benimsemiştir, mütevazı bir şahsiyet olması münasebetiyle eserlerini bir araya getirip yayınlamamıştır. Divan'ı daha sonradan damadı Şevki Bey tarafından bastırılmıştır. Ayrıca Mesnevî Tercümesi, Âb-nâme, Mir'ât-ı Cünûn, Âteşgede, Nihân-ı Kazâ adlı eserleri de vardır. Başarılı bir şairdir. Gerek kendi çağdaşları gerekse kendinden sonra gelen şairler onun şiirlerini takdir etmişlerdir.

Bu yüzyılın geneline baktığımızda divan şiiriyle uğraşan şair sayısı oldukça fazladır. Daha önce de söylediğimiz gibi şair sayısı fazla ama yetkin şair sayısı oldukça azdır. Bu yüzyılda elyazması divanların yanında matbaanın da yaygınlaşmasıyla birlikte matbu olarak basılan divanlar da vardır.

⁵ Doç. Dr. İsmail Ünver, "Leskofçalı Gâlib", *Büyük Türk Klasikleri*, İstanbul 1988, C. 8, s. 154.

I. BÖLÜM

ŞEYH MEHMED ZÂ'İK EFENDİ

A. HAYATI:

Şeyh Zâ'ik Efendi, 1793 yılında Bursa'da dünyaya gelmiştir. Şeyh Hafız Mehmed Zeyneddin Efendi'nin oğludur. Babası, Cami-i Kebir (Ulu Cami) yakınındaki Şeker Hoca mahallesinde Mısırî Dergâh'ında⁶ şeyhlik yapmıştır. İlk önce babasından ve daha sonra da diğer üstadlardan ilim tahsil etmiştir.

Babasının Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere arasında vefat etmesi üzerine kardeşi Şemseddin Efendi ile birlikte dergâhta şeyhlik yapmıştır.

Arapça ve Farsçayı iyi bilen Zâ'ik Efendi isteyen şahıslara Arapça ve Farsça dersler okutmuştur. Bazı zevatın daveti üzerine İstanbul'a gelmiş, burada da ders vermeye devam etmiştir. Kendisinden ders alanlar arasında Tanzimat döneminin ünlü sîmâlarından Şinâsî de bulunmaktadır. Fakat Şinâsî iki dersten sonra derse bir daha gelmemiştir, bunun üzerine Zâ'ik hiddetlenerek onu bir kıta ile hicvetmiştir. Mahmud Kemal İnal, bu kıtanın edebe mugayir olması sebebiyle eserine almadığını belirtmektedir.

İstanbul'da bulunduğu esnada dergâhı, kardeşi ve onun vefatından sonra da büyük oğlu Necat Efendi tarafından idare olunmuştur. İstanbul'da hastalanınca Bursa'ya geri dönmüş, 1852 [h. 1269] yılında vefat etmiştir. Mısırî dergâhına defnedilmiştir. Niyaz-i Mısırî Hazretleri'nin hulefasındandır.

Vefatından beş altı ay evvel mezarına kitabe olarak şu tarihi söylemiştir:

⁶ Bu dergâh, Hazreti Mısırînin hayatında tüccardan Abdal namında bir hayır sahibi tarafından 1080 'de inşa edilmiş ve Sultan Abdülmecid zamanında 1256'da tevsi olunmuştur.

*Bu dergâh-ı şerîfe hizmet-i makbûledir zannım
Ki hizmet bitmeyince çekmedi pâyn bu mihverden*

*Fidâ-yi hâk-i pâ-y-i âl ü evlâd eyleyen cismin
Hüseynîye çıkar Mısırî yolunda hubb-i Hayderden*

*Güher mühmel şu söz târîh-i fevt-i ihtirâ'ıdır
Sızupdur Zâ'ik-i ney-şekker-i Mısırî hüner harden
(Noktalılar 1269 / 1852, Noktasızlar 1269 / 1852)⁷*

Şair kendi ölüm tarihi için noktalı ve noktasız harflerin toplamının birbirine eşit çıktığı bir tarih söylemiştir. Ayrıca Kıbrısî-zâde Hakkı Efendi de onun ölümüne tarih düşürmüştür. “Zâ'ik-i devrân tatdı cür^c a-i cām-ı ecel”⁸ (1269 / 1852) mısraı onun vefatına tarihtir. Ayrıca şairin kerimesi olan Şerife Zibâ Hanım şiirle uğraşmış ve büyük oğlu Hakkı Efendi de şairdir.

B. EDEBÎ KİŞİLİĞİ:

Zâ'ik'ten söz eden Son Asır Türk Şairleri ve Osmanlı Mü'ellifleri gibi kaynaklarda, onun âlim şairlerden olduğu, hezel ve hicivleriyle ünlü olduğu yazmaktadır. İbnülemin Mahmud Kemal'e göre en ciddi manzumelerinde bile mizah bulunmaktadır. Bursalı Mehmed Tahir'e göre hicivleri latife vadisinde şiirlerin en hoşlarındandır. Fakat hezel ve hicivleri kayıt altına alınmadığı için unutulmuştur. “Güzel bir söz, hoş bir fıkra işittiğimiz vakit kahkahalarla gülmek ve müteakiben o sözü, o fikrayı unutmak bizim mutad-ı kadimimizdir.”⁹

Zâ'ik ile aynı dönemde yaşayan şairler, onun nüktedan, hazır cevap, rint meşrep bir şeyh olduğunu söylemişlerdir.¹⁰

⁷ İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri Bütün Eserleri*, İstanbul 1988, s. 2004.

⁸ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Ankara 2000, C. 2, s. 178.

⁹ İnal, age., s. 2004.

¹⁰ İnal, age., 2004.

Divan'ı müretteptir. Son Asır Türk Şairleri'nde Divan'ının kendi yazısıyla olan nüshası kardeşi Şemseddin Efendi'de olduğu yazmaktadır. Divan'ından başka da bir eseri yoktur.

Esbak Şeyhülislam Arif Hikmet Bey onun şairliğini övmek için şu şiiri söylemiştir:

*Burûsada şuyûhun ser-bülendi
Ma'ârif-âşinâ Zâ'ik Efendi*

*Kemâlin görse eylerdi sitâyîş
Belâgat âzma fâdıl Hocendî*

*Utârid, kılkinde abd-i mükâtib
Süreyyâ nazmının ser-rişte bendi*

*Hünermendân-ı asra kıldı ithâf
Bu nev-mecmûa-i âlem-pesendi*

*Hudâ sâbit ede sadr-ı hünerde
O sâmi-rütbe zât-ı ercümendi¹¹*

Hazır cevap, nüktedan ve hicivci olması münasebetiyle bazı şairler ona karşı latifeler yapmışlardır. Bursalı İffet Efendi, Zâ'ik'in;

*Sevdiğim çâr ebruvân olsun derim meşreb bu ya
Tîr-i hüsnî bir kemân olsun derim meşreb bu ya¹²*

matlalı şiirine karşılık;

*Şeyh Emîni Müslümân olsun derim meşreb bu ya
Ben zemîni âsumân olsun derim meşreb bu ya¹³*

beyitini söylemiştir.

Bir rivayete göre de Bursa nâiblerinden biri, Şeyh Zâ'ik ile buluşur, görüşürlermiş. Nâib bir gün tekkeye geldiğinde Şeyh şu üç mısraı okuyarak dördüncüyü bulamadığını söyler:

¹¹ İnal, age., s. 2004-5.

¹² İnal, age. 2005.

¹³ İnal, age. 2005.

*Câna zülfün rîsmân olsun derim olmaz bu ya
Ben zemîni âsumân olsun derim olmaz bu ya
Fikr-i aşkın hep de ta'lik-i muhâl eyler beni*

naib de derhal şu mısraı îrâd eder:

*Şeyh Emînî Müslümân olsun derim olmaz bu ya*¹⁴

C. ZÂ'İK DİVÂNI HAKKINDA:

Zâ'ik'in Divan'ı müretteptir. Çalışmamız Divan'ın 65a-135a arası varaklarındaki transkripsiyonlu metnini kapsamaktadır. Divan'ın tamamına baktığımızda en başta on sekiz kaside bulunmaktadır. Daha sonra tarihlere yer verilmiştir. Divan'ın tamamında toplam 240 tarih şiiri bulunmaktadır. Bizim incelediğimiz bölümde de (65a-135a) çeşitli vesilerle tarih düşürülmüştür. Bunları başlıklar halinde inceleyecek olursak:

- a. **Doğum için düşülen tarihler:** Muhammed Şefik'in, Azize Fatıma Hanım'ın, Şehzade Mehmed Reşad'ın, Abdülhamid Han'ın, Şehzade Mehmed Fuad'ın, Ahmed Kemal'in, Ziyaeddin Mehmed'in, Samiye Sultan'ın, Hanım Sultan'ın **doğumu** için tarih düşürülmüştür.
- b. **Vefat için düşülen tarihler:** Muhammed Rif'at'ın, Hafız Abdi Dede'nin, Hacı Muhammed Dede'nin, Arif Efendi'nin, İbrahim Paşa'nın, Hacı Ali Baba'nın, Şeyh Ahmed'in, İsmail Ferruh'un, Murad-ı Nakşibendî'nin, Pederi Zeyneddin Efendi'nin, Derviş Ahmed'in, Kemanî Mîrûn'un, Fatma Hanım'ın, Bekir Efendi'nin zevcesinin **vefatı** üzerine tarih düşürülmüştür.
- c. **Memuriyete atanmalarla ilgili düşülen tarihler:** Hamdi Paşa'nın Diyarbakır'a, Sami Paşa'nın Tırhala'ya, Halil Kâmili Paşa'nın Konya'ya, Mazhar Paşa'nın Musul'a, İsmail Paşa'nın Çirmen'e, İsmail Paşa'nın Bursa'ya, Mustafa Paşa'nın İçel'e, İbrahim Paşa'nın Mısır-Kahire'ye, İbrahim Sadem Paşa'nın Bursa'ya **vali olmalarına**, Abbas Paşa'nın Mısır-Kahire'ye, Galib Paşa'nın, Selim Paşa'nın Konya'ya **memur olmalarına**, Şehabeddin Efendi'nin, Kasapbaşı-zade'nin, Remzi

¹⁴ İnal, age., s. 2005.

Efendi'nin **hacegân olmalarına**, Ziver Efendi'nin bahriye, Hüsni Beg'in maliye, Mir Zühdi'nin adliye vekâleti **nazırı olmalarına**, Yusuf Kamil Paşa'nın **kumandan olmasına**, Süleyman Re'fet Paşa'nın **adalet meclisi reisi olmasına**, Süleyman Re'fet Paşa'nın Anadolu'ya **kaptan-ı deryâ olmasına**, Mir Zühdi'nin **mektûbî olmasına**, Hacı Muhammed Ağa'nın **Bursa mütesellimi olmasına**, Ömer Ağa-zade Tevfik Beg'in Anadolu'ya **refik olmasına**, Ali Muhlis Beg'in Nîş'e **deftedâr olmasına**, Tahsin Beg'in **nakib olmasına** tarih düşürülmüştür.

- d. **Hayratlar için düşülen tarihler:** İskenderiye Gümrüğü'nün, Hazret-i Mısırî Dergâhı'nın **tamir ettirilmelerine**, Abdülmecid Han'ın Cami'-i Şerif'in **temelini atmasına**, Fatma Hanım için yaptırılan **çeşmeye** tarih düşürülmüştür.
- e. **Diğer vesilerle düşülen tarihler:** Halil Rif'at Paşa'nın, Hasan Hakkı Beg'in, Celil Paşa'nın, Es'ad Efendi'nin **tarih-i sallerine**, Ziver Efendi'nin Evkâf-ı Hümayûnu, Ahmed Fevzi Paşa'nın Bursa'yı **ziyaretlerine**, Es'ad Paşa'nın Adana, Rauf Paşa'nın Karahisar **tevcihlerine**, Sami Paşa'nın Rumeli'yi, Abdülmecid Han'ın Rumeli'yi **teftişlerine**, Abdülmecid Han'ın İznik'te **fabrika yaptırmalarına**, Hasip Paşa'nın Evkaf **nezaretine**, Gemlik'te inen **kapağa**, Sadrazama Mir Ahmed'in Suriye'deki **düğüne katılmasına**, Mahmud Han'ın İstanbul'u **teşrifine** tarih düşürülmüştür.

Divan edebiyatının geneline baktığımızda şairler; hemen her çeşit olaya tarih düşürmüşlerdir. Mesela; padişahların tahta çıkmalarına, tanınmış kişilerin doğumlarına, önemli mevkilere gelmelerine, şehzadelerin sünnetlerine, cami, medrese, mescit, han, hamam vs. gibi insanların faydalanılması için yapılan yapılara tarih düşürmüşlerdir. Şairler bu tarihleri düşürürken çeşitli yöntemlere başvurmuşlardır. “Bir tarih manzumesi içinde yer alan tarih ve mısraı veya beytinin hesaplanılışında dikkat edilecek en önemli nokta, müverrihin tarihi hangi mısradaki ve ne tür bir tarih olduğuna işaretinin anlaşılmasıdır. Genellikle – pek az istisnası vardır- ‘tarih, tarihi, tarihini, tarihin’ vs. lafızlardan sonrasını hesaplamak gerekir.”¹⁵

¹⁵ Prof. Dr. İsmail Yakıt, *Türk-İslam Kültüründe Ebcad Hesabı ve Tarih Düşürme*, İstanbul 2003, s. 68.

Divan şairleri yukarıda da söylediğimiz gibi tarih düşürürken çeşitli yöntemlere başvurmuşlardır. Bunları; Manen Tarihler, Lafzen Tarihler, Karışık Tarihler, Satranç Usulü Tarihler ve Muamma Tarihler olmak üzere beş ana başlık altında inceleyebiliriz.

A. Manen Tarihler: harflerin ebced hesabındaki değerlerine göre işlem yapılarak bulunur. Manen tarihler de kendi içinde gruplara ayrılmaktadır.

Kelime Tarihler: Düşülen tarih tek kelimeden ya da tamlamadan oluşur.

Tam Tarihler: Bir dizenin bütün harflerinin ebceddeki sayı değerlerine göre toplanmasıyla elde edilir. Şair genellikle tam tarih düşeceğini bir önceki dizede verir.

Ta'miyeli Tarihler: Dizedeki harflerin ebceddeki sayı değerlerinin eksik veya fazla çıkması sonucu ekleme veya çıkarma yapılarak tarih bulunur. Şair önceki dizede ne kadar sayının çıkarılıp, ekleneceğini açık veya kapalı bir şekilde belirtir.

Noktalı Harflerle Tarih: Tarih düşülen dizenin noktalı harflerinin toplanması ile bulunan tarihtir. Şair bir önceki dizede tarihin mahiyetini belirtir.

Noktasız Harflerle Tarih: Tarih düşülen dizenin noktasız harflerinin toplanması ile bulunan tarihtir.

Noktalı ve Noktasız Harflerle Tarih: Noktalı ve noktasız harflerin toplamının birbirine eşit olması ile yapılan tarihtir.

Katmerli Tarihler: Tarih düşülen dizenin harflerinin toplamı verilmek istenen tarihin iki katı çıkması sonucu oluşur. Bulunan tarih ikiye bölündüğünde asıl tarihe ulaşılmış olur.

Katıp-Atma Yoluyla Tarihler: Tarih bulunacak dizede birtakım toplama ve çıkarma işlemi yapılmak suretiyle bulunan tarihlerdir.

Muvassal Harflerle Tarihler: Tarih düşülen beyitte veya dizede birbirine bitişik olarak yazılan harflerin toplamıyla elde edilen tarihlerdir.

Kesik Harflerle Yapılan Tarihler: Birbirine bitişmeyen harflerin toplamıyla oluşan tarihlerdir.

Mükerrer Harflerle Yapılan Tarihler: Tarih düşülen beyit veya mısradaki en az iki kere tekrarlanan harflerin toplamıyla yapılan tarihlerdir.

Gayr-i Mükerrer Harflerle Düşülen Tarihler: Tarih düşülen beyit veya dizedeki harflerin her birinden bir tanesinin alınarak toplanması ile elde edilir.

Müveşşah Harflerle Düşülen Tarihler: Akrostiş sanatından faydalanılarak düşülen tarihlerdir.

Beyitle Düşülen Tarihler: Bir beyitin tamamının toplanması ile elde edilir.

- B. Lafzen Tarihler:** Her hangi bir işlem yapmaya gerek olmadan tarihin beyitin içinde söylenmesidir.
- C. Karışık Tarihler:** Aktarmalı kümeler kullanarak ya da Manen Tarihler içinde söylediğimiz yöntemlerin birçoğundan faydalanılarak bulunan tarihlerdir.
- D. Satranç Usulü Tarih:** Oldukça zor bir tarih çeşididir. Santraç oyunundan faydalanılarak ortaya çıkmıştır.
- E. Muamma Tarihler:** Muammanın çözülmesi ile bulunan tarihlerdir.¹⁶

Zâ'ik, Divan'ında tarih düşerken yukarıda bahsettiğimiz yöntemlerin birkaçını kullanmıştır. Kelime ile tarih düştüğü yerlerde kelimenin altı çizilmiştir. Fakat Divan'da kelime ile düşülen tarih sayısı azdır. Şairimiz genellikle tam tarih veya katmerli tarih düşürmüştür. Düştüğü tarihleri dizelerin yanına yazmıştır. Katmerli düştüğü tarihler de ise dizenin her iki tarafına da tarihi yazmıştır. Şairimiz sadece iki yerde düştüğü tarihi yazmamıştır. Dizelerin yan tarafına yazılan tarihlerde eski rakamlarla son üç rakamı yazılmıştır. Sayıların başına bir eklendiğinde asıl tarih bulunmaktadır. Bu nedenle biz de bir sayısını [1] şeklinde yazdık. Fakat buna mukabil şairimiz üç yerde düştüğü tarihin binler basamağındaki rakamını da yazmıştır.

“Bu nev tārīhi çün zer pūte-i ma° nāda qāl itdüm
Farīq-i ° adl u dād oldu bu Mīr Kāmīlū'l-mi° yār”
1261

“Bu sene efzūn olup iqbāl-i Hān ° Abdū'l-mecīd
Sāl-i sulṭān oldu qalb-i müstevī resm-i cedīd”
1261

1261

¹⁶ Geniş bilgi için bkz. İsmail Yakıt, *Türk-İslam Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, İstanbul 2003, s.343-441.

Yukarıdaki beyitlerdeki tarihlerin biri tam, diğeri de katmerli tarihe örnektir. Bir diğ tam tarihinde ise şair, milâdî takvime göre tarih düşürmüştür. Divan edebiyatının geneline baktığımızda şairler genellikle tarihleri Hicrî yıla göre düşmüşlerdir. Fakat Rûmî ve Milâdî yıla göre de tarih düşüren şairler vardır. Zâ'ik de Milâdî yıla göre tarih düşüren şairlerden biridir.

Kemânî Mîrûn için düştüğü Milâdî tarih şudur:

“Ney-i hāmem yazup tārîhini mîlâd-ı ° İsādan
Kemānda hayf çaldı ° ömrinüñ soñ hānesin Mîrûn”

1844

کمانده حیف چالدى عمرينك صوك خانه سن ميرون

Çalışma yaptığımız (65a-135a) bölümde, yukarıda bahsettiğimiz tarih türlerine Divan’dan örnekler verecek olursak;

Tam Tarih:

Yazdı kilik-i dü-zebān tārîhin
Geçdi Aḥmed Efendi cāndan

1253

کچدى احمد افندى جاندى

Dergāh-ı Ḥaḳḳa Zā° iḳ yüz sürdi didi tārîḥ
° Ālî ola İlāhî sāl-i Ḥalîl Pāşā

1264

عالى اوله الهى سال خليل پاشا

İkinci dizedeki harflerin toplamı, şairin düştüğü tarihi bize vermektedir. Şairin tarihlerinin geneli tam tarihe örnektir.

Noktalı-Noktasız Katmerli Tarih:

Miṣāl-i vaḥy iki tāṛīḥ yazdum bī-nuḳaṭ mu° cem

De° āvī nāẓırıdur Mīr Zūhdī fark-ı faṣl-ārā

1257

دعاوی ناظریدر میر زهدی فرق فصل آرا

“Didi teşrīfe Zā° iḳ bī-nuḳaṭ mu° cem iki tāṛīḥ

Revā Maḥmūd Ḥān evrengine ric° atle fer virdi”

1253

روا محمود خان اورنکنه رجعتله فر وردی

Musanna tarihler de denilen bu türde tarih düşürmek oldukça zordur. Bu tip tarih düşürmede, dizedeki noktalı ve noktasız harflerin toplamı birbirine eşittir. Şair önceki dizede “mu° cem” lafzıyla böyle bir tarih düştüğünü bize belirtmektedir. Oldukça zor olan bu türde Zâ’ik de örnek vermiştir. Ayrıca Zâ’ik kendi ölümüne düştüğü tarihte de bu yöntemi kullanmıştır. Beyitlerimizin ikinci dizesindeki noktalı ve noktasız harfleri topladığımızda sayıların birbirine eşit çıktığı görülecektir. Ayrıca şair de Divan’da dizelerin her iki tarafına, düştüğü tarihi yazarak katmerli olduğunu belirtmiştir.

Noktalı Harflerle Düşülen Tarih:

Sezā zīb-i girībān olsa Zā° iḳ cevherīn tāṛīḥ

Şehābe’d-dīn Efendi ser-firāz-ı ḥ°ācegān oldu

1242

شهاب‌الدین افندی سرفراز خواجگان اولدی

° Adni zeyn itdi bu tāṛīḥde mānend-i güher

Ḥāfiz ° Abdī Dededür revnaḳ-ı ḳurb-ı dīdār

1254

حفیظ عبدی دده در رونق قرب دیدار

Bu tür tarih düşürmede, tarih düşürülen dizenin noktalı harfleri toplanarak tarih bulunur. Şair bir önceki dizede “cevherîn târih” “mānend-i güher” ifadeleriyle bu tip bir tarih düştüğünü bize haber vermektedir. Tarih düşülen dizelerdeki noktalı harfleri topladığımızda bize şairin düştüğü tarihi vermiştir.

Ayrıca Divan’ın 1b-64b kısmında değişik türde düşülen tarihlere örnekler vardır. Kelime ve tamlama yoluyla düşülen tarihe, ta’ miyeli tarihe, katmerli tarihe, lafzen tarihe örnekler vardır. Bu türlere ait örnekleri, Engin Karakoyun, Zâ’ik Divanı (Metin, 1b-65a) adlı yüksek lisans tezinin giriş kısmında vermiştir.

Zâ’ik Divan’ın tamamına baktığımızda düşülen tarihler; tam tarih, kelime ve terkeb yoluyla tarih, noktalı harflerle düşülen tarih, katmerli tarih, noktalı-noktasız katmerli tarih, ta’ miyeli tarih ve lafzen tarih türlerine örneklerdir.

Divan’da tarihlerden sonra Sahaf Hızır Gürani’nin Sur-nâmesine yazılan takriz, Takriz-i Diger Berâ-yı Şerh-i Kasîde Be-Cenâb-ı Reşîdmen El-Mevâlî başlıklı şiir, Kudsî Efendi için söylenen söylenen gazel, Râgıb Beg için söylenen gazel, Râgıb Paşa’nın sadareti sırasında itirazen söylenip daha sonradan tamamlanan gazel, Der-i Vâsf-hâne-i Hod başlıklı gazel, üç tane şarkı, Ulvî’nin müseddesine nazire, Salahî’nin gazeline tahmis, terci-i bend, Hazret-i Mısrî için yazılmış gazel, Kerbelâ şehitlerine dört mersiye, Hazret-i Mevlânâ için yazılmış gazel, İzzet Paşa için yazılan gazel-i müzeyyel, Mazlum Beg Efendi için yazılan gazel-i müzeyyel bulunmaktadır.

Tarihlerden sonra yazılan, yukarıda değindiğimiz şiirlerden sonra; Zâ’ik, harf sırasına göre gazeller yazmıştır. Divan’da kafiyelerine göre gazellerin sayıları şöyledir. “*Elif*” kafiye dörd gazel, “*Be*” kafiye üç gazel, “*Te*” kafiye dörd gazel, “*Se*” kafiye bir gazel, “*Cîm*” kafiye bir gazel, “*Hâ*” harf bir gazel, “*Zel*” kafiye bir gazel, “*Râ*” kafiye yirmi üç gazel, “*Şîn*” kafiye bir gazel, “*Tâ*” kafiye bir gazel, “*Fe*” kafiye bir gazel, “*Kâf*” kafiye iki gazel, “*Kef*” kafiye beş gazel, “*Lâm*” kafiye, beş gazel, “*Mîm*” kafiye on üç gazel, “*Nûn*” kafiye on gazel, “*He*” kafiye yirmi iki gazel, “*Ye*” kafiye on dört gazel bulunmaktadır. Ayrıca

Divan'da “*Hâ, Dâ, Sîn, Şâd, Dâd, Zâ, ‘Ayn, Ğayn*” harfleriyle kafiyeli gazellerin yerleri boş bırakılmıştır. Divan'da boş bırakılan gazellerin seslerine baktığımızda bu seslerle biten Türkçe kelimeler bulunmamaktadır. Bu nedenle bu harflerle şiir yazmak biraz zordur. Şairimiz de daha sonradan buralara gazel yazmak için sayfaları boş bırakmış olmalıdır.

Divan'da harf sırasına göre yazılan gazellere baktığımızda nazirelerle karşılaşmaktayız. Yedinci gazel; Râşid mahlaslı şairin gazeline naziredir. On altıncı gazel; **Mezâkî**'nin;

Senden ey sûfî ne bî-dârı ne h'âb isterler

*Dâğ-ı dil-sûz-ı ciger çeşm-i pür-âb isterler*¹⁷

matlı gazeline naziredir. Yirminci gazel; **Suhan-ı Fethî**'nin gazeline, yirmi birinci gazel; **İffet Efendi**'nin gazeline, yirmi ikinci gazel; **Feyz-i Nefî**'nin gazeline, yirmi beşinci gazel; **Râsim**'in gazeline, yirmi altıncı gazel; **Râşid**'in gazeline, altmış dördüncü gazel; **Kâmil**'in gazeline, yetmiş ikinci gazel; **Fehmî**'nin gazeline nazire olarak yazılmıştır. Yetmiş dördüncü gazel, **Nâbî**'nin;

Olma ol gûne ki her kim ki ola sana karîn

Ola düşmenlerinün fevti ile zâr u hazîn

matlı gazeline nazire olarak yazılmıştır. Şair, şiirinin başında da “*Nazire-i Nâbî*” başlığını kullanmıştır. Yetmiş beşinci gazel de **Es'ad Paşa**'nın gazeline nazire olarak yazılmıştır. Şair, şiirin başında “*Nazire-i Es'ad Paşa*” başlığını kullanmıştır. Doksan birinci gazel **Râsih Bey**'in;

Süzme çeşmin gelmesin müjgân müjgân üstüne

*Urma zahm-ı sîneme peykân peykân üstüne*¹⁸

matlı gazeline nazire olarak yazılmıştır. Doksan ikinci gazel **Şeyh Gâlib**'in;

Bağlanıp zülfünde bozdum ahdı da peymânı da

*Çeşmini gördüm unuttum derdi de dermânı da*¹⁹

matlı gazeline nazire olarak yazılmıştır. Yüz beşinci gazel; **Nisfeti** mahlaslı şairin gazeline nazire olarak yazılmıştır.

¹⁷ Ahmet Mermer, *Mezâkî, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni*, Ankara 1991, s. 344.

¹⁸ Haluk İpekten, “Râsih Bey”, *Büyük Türk Klasikleri*, İstanbul 1988, C. 6, s. 293.

¹⁹ Muhsin Kalkışım, *Şeyh Gâlib Dîvânı*, Ankara 1994, s. 403.

Divan’da “He” kafiyeli şiirler içerisinde gazel nazım şekliyle yazılmış üç tane na‘t örneği bulunmaktadır. Bunlar doksan dört, doksan beş ve doksan altıncı şiirlerdir.

Gazellerden sonra şairimiz Divan’ında kıt’a ve müfredlere yer vererek eserini sonlandırmıştır.

Divan’ın tamamında kullanılan nazım şekillerini ve şiirlerde kullanılan aruz kalıplarını bir tablo halinde incelediğimizde, Divan’da en çok kullanılan aruz kalıpları sırasıyla *“Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün”*, *“Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilün”* ve *“Mefâ’ilün Mefâ’ilün Mefâ’ilün Mefâ’ilün”*dür..

Vezinler	Kaside	Gazel	Kıt’a	Tahmis	Şarkı	Müfred	Müseddes	Muhammes	Toplam
<i>Mefâ’ilün Mefâ’ilün Mefâ’ilün Mefâ’ilün</i>	7	22				3			32
<i>Mef’ûlü Mefâ’ilün Fa’ûlün</i>		1							1
<i>Mefâ’ilün Mefâ’ilün Fa’ûlün</i>					1				1
<i>Mef’ûlü Mefâ’ilü Mefâ’ilü Fa’ûlün</i>	1	15	1	1		2			20
<i>Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün</i>	4	9	1			4			18
<i>Mef’ûlü Fâ’ilâtün Mef’ûlü Fâ’ilâtün</i>	1								1
<i>Mefâ’ilün Fe’ilâtün Mefâ’ilün Fe’ilün</i>	2	4			1	1			8
<i>Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün</i>	5	33	1		1	12			52
<i>Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün</i>		1							1
<i>Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilün</i>	5	24	4			5	1	1	40
<i>Fe’ilâtün Mefâ’ilün Fe’ilün</i>		3							3
<i>Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün</i>	1	1							2
Toplam	26	113	7	1	3	27	1	1	179

II. BÖLÜM

A. NÜSHANIN TANITIMI:

Eski yazı Osmanlı Türkçesiyle yazılmış, metin incelemesini yaptığımız bu eserin tamamı 135 varaktır. Divan, Millet Genel Kütüphanesinde, Ali Emirî Efendi Manzum kısmında 136 numarada kayıtlıdır. Tuhfe-i Nâilî’de de aynı yerde kayıtlı olduğu yazmaktadır. Bununla birlikte eserin CD kaydı da “Manzum 136”da Süleymaniye Kütüphanesi’nde bulunmaktadır. Biz ise eserin 65a-135a arasındaki varakları üzerinde metin incelemesi yaptık.

Yazma okunaklı olmakla beraber bazı sayfalardaki yazılar rutubetten olsa gerek silikleşmiştir. Bu da divanı yeni harflere aktarmamızı güçleştirmektedir.

B. DÍVAN METNÍ

64b

Tārīḫ-i Vālī Şoden-i Be-Diyār-ı Bekr Ḥamdī Pāşā Sellema'llāh*Mūs tef[°]i lūn Mūs tef[°]i lūn Mūs tef[°]i lūn Mūs tef[°]i lūn*

1 Şükr-i Ḥudā kim Ḥamdī Pāşā-yı şecā[°] at-māyenūñ
Şarf itdi naḡd-i cevherin çespān maḥalle nāḡidi

2 Heybet şalābetle seḡā memzūcdur zātında hep
Ḳalb-i cihān olmış bu da[°] vānuñ ser-ā-ser şāhidi

3 İḥsān-ı baḡtum itse bāzūsında eyler āşiyān
Pervāzgāh-ı luḡfidur hem pençesi hem sâ[°] idi

65a

4 Öyle vezīrānın vezīre çok mıdur böyle seḡā
Me[°] yūs ider mi hīç kef-i in[°] āmı ferd-i vāḡidi

5 Zāt-ı hümāyūna vücūdın baḡş ide Perverdīgār
Ceyş ü vezīrānuñ sezā olsa ser-ā-pā ḡā[°] idi

6 Kātib olup zī-rūḡ olan cümle şecer olsa ḡalem
Yok vaşfına imkān terākūm itse dehrūñ kāḡıdı

7 İtdüm hezārān[°] acz ile tārīḡine teşmīr-i sāk
Kilk-i terūm Zā[°] iḡ olup ḡırḡās-ı şükrūñ sācidi

8 Bir beytde derc eyledüm cāh u celāli sālını
Ḥīzāb-ı ḡab[°] uñ var iken cüz[°] ī hevā-yı rākidi

9 Mānend-i āb-ı şaḡ Diyār-ı Bekri dil-sīr eyledi
Hep zīr-i dest-i[°] adle aldı Ḥamdī Pāşā Āmidī

[1]263 / 1846-47

[1]263 / 1846-47

160

Tārīḥ-i Niḳābet

Mef ° ü lü Me fā ° ī lü Me fā ° ī lü Fa ° ü lün

- 1 Hān ° Abd-i Mecīde o kadar virdi şeref Hāk
Kim eyledi ezmānını ser defter-i evḳāt
- 2 İtdürmede müstaḳbeli māzīyi ferāmūş
Bulmaḳda şeref her meh ü rüz u heme sā ° at
- 3 Me ° mūrlarından bilinür faẓl u şerefle
Kim sābıḳ u lāḫıḳlarıdur nefy ile işbāt
- 4 İşte bu şeref-baḥş u kerem-perveri kıldı
Eşrāf-ı kirām üzre naḳīb-i şeref-āyāt
- 5 Meczūmumuz oldur ki zamānında ser-ā-ser
Tehzīb ider aḫlāḳını erbāb-ı ḫaṭī ° at
- 6 Vaşfında yapılsa niçe biñ cild-i müşerrez
Her şafḫasına nazm ile şebt olsa biñ ebyāt
- 7 Mümkün degil el-ān yine ḫaḳḳ üzre edāsı
Olmış o kadar mazḫar-ı elṭāf u ° ināyet

65b 8 Oldum bu şerefden iki tārīḥ ile Zā ° iḳ
Ruḥ-sūde-i dergāh-ı faẓıl-güsteri bi ° z-zāt

- 9 Aḫsentü zihī buldı eḫaḳḳ cāh-ı niḳābet
Taḫsīn Beg oldı bu sene seyyid-i sādāt

[1]264 / 1847-48

[1]264 / 1847-48

161

Tārīḥ-i Nāzır-ı Bahriyye Şoden-i Ziver Efendî

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Ziver-i her kân u deryâ şeb-çerâğ-ı baḥr u ber
Fōya-i elmâs-ı devlet pūte-zīb-i zer-geri
- 2 Ḥazret-i Ziver Efendî kim cidâr-ı devlete
Himmet ile ḥişt olur deryâ vü kânuñ ziveri
- 3 Oldıgıyçün perver-i şebâb-ı debistân ezel
Noḡtalardur ders-i ° irfânında çarḥuñ aḡteri
- 4 Fihris-i mecmû° a-i ° ilm u edebdür zâtı kim
Buldılar şandūka-i ḡalbinde dürr ü gevheri
- 5 Baḥr u kâne feyz-i isti° dādı virmekle vuḡūf
Geh iḡâle kıldılar zâtına bahri geh beri
- 6 İtdi mervārīd-i ter tersânede ° arz-ı cemâl
Keşti-yi ° irfânınuñ oldı şadefler lengeri
- 7 Yazdı Zā° iḡ maḡlaşı tārīḥ-i cevher-dârını
Nāzır-ı bahriyye kıldı Ḥaḡ Cenâb-ı Ziveri

[1]264 / 1847-48

162

Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Fe °ū lūn

- 8 Bu tārīḥ-i güher-pīrâyı kıldum
Meh ü ḡurşīd-i tābân ile tev° em

- 9 Ne vālā nāẓır-ı baḥriyye kıldı
Cenāb-ı Zīveri sulṭān-ı ° ālem [1]264 / 1847-48

- 66a 10 Bu beytüñ sādesinden gevherinden
İki tārīḥ [di]düm Zā° iḳ-i imlā

- 11 Cenāb-ı Zīveri Ḥaḳ kıldı ° ālī
Mükerrer nāẓır-ı baḥriyye ḥālā [1]264 / 1847-48

163

فارسی برای تاریخ محاسب شدن راشد افندی در اردوی در سعادت

رضا پاشاعالی جاه رادر دفعه‌اولی
بدیوان سپهید یوده راشد ویسی ثانی

بروم یاران سپهسالار در اردوی استانبول
محاسب کرده ذاترایهین شایان و آرزانی

عطارد خامه است آن می نماید صنعت مریخ
که خون می ریزداز نوک قلم چون تیغ برانی

بتبریک آمدم ذائق دو تاریخ مسرایش
حسابش یکدکر رایافتم مرهون امکانی

در اردوی در دولت محاسب آمده بالا

جناب راشد ویسی منش با فوز سبحانی [1]264 / 1847-48 [1]264 / 1847-48

10b “itdüm” kelimesi vezin gereği “didüm” şeklinde okunmuştur.

164

Tārīḥ-i Vālī-i Tırhala Şoden-i Sāmī Pāşā

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Sāmī Pāşā-yı sümüvvü'l-ḳadrūñ ismidür iden
Ḥāşşa-i ḥükm-i müsemmayı sa° id-ender-sa° id
- 2 Revnaḳ-ı bāzār-ı ḥikmet böyle[dür] kim def° aten
Emn ü rāḥatdan biründür hep olan güft ü şinid
- 3 Bulmadı ḳurtarmağa rīş-i siyeh-gīşe zafer
Olmayınca gisuvān-ı ümm-i dünyā-veş sefid
- 4 Ḥamdüli° llāh feyz u iḳbāle olunca sāye-ver
Sāḥa-i idbāra çekdi ṭālī° i sedd-i sedid
- 66 b 5 Kendini min-ba° d ḥıfz itsün ḥavāşş-ı mekr ile
Başına şoksun felāket nüshasın çarḥ-ı ° anid
- 6 Nev-be-nev buldıḳca memnūnen teraḳḳī-i rüteb
Ṭab° ina olsun menzil durur ba° id
- 7 Zā° iḳā buldum sarāy-ı dilde dü tārīḥ-i tām
Ḥarf-i cevher-dār ile mānende-i beytü'l-ḳaşid
- 8 Pür kelāl itdikde zihnen şadme-i ümm-i cihān
Tırhala ter-ḥāle koydı Sāmī Pāşāyı cedid
[1]265 / 1848-49 [1]265 / 1848-49

165

Tārīḫ-i Vālī-i Konya Şoden-i Ḥalīl-i Kāmilī Pāşā*Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün*

- 1 Ḥalīl-i Kāmilī Pāşāyı ḥatem-şeymeyi Mevlā
Diyār-ı Ḥazret-i Mollāya manşıbla idüp ḳasrīb
- 2 Buyurmuş “Her ki nākış āmed īn cā şud tamām” elbet
Şadāḳat ka° betü’l-uşşāḳa eylemiş terġīb
- 3 Teraḳḳī-i rüteb zevḳ-i derün iḥsān ide Allāh
Ne rütbe eylese bī-hüde ḥasse ḳalbini ta° zīb
- 4 Ḥulūş ile nifāḳı bir ° amelde āşikār eyler
Şadāḳat-pīşegānı eyle diġerin taḥrīb
- 5 O rütbe oldı te° yidāt-ı zebānīye maḫḫar kim
Ḥilāfında olanlar ma° nevī olmaḳdadur te° dīb
- 6 Hezārān beyt ile evşāf-ı pākin eylesem ıtnāb
Edā olmaz yine ḥaḳḳıyla maḳdūrum olur teslīb ?
- 7 Du° ā-yı devlet ü iḳbāline şarf eyleyüp vaḳti
Ḥulūşum defter-i iḥlāşa ḳayd itdüm ° ale° t-tertīb
- 8 İlāhī zātın eyle maşdar-ı feyż-i himem dā° im
Vücūd-ı pāki bā-iḳbāl yā Rab görmesün āsīb
- 9 Bu şevḳ ile iderken sāl-i me° mūriyyetin efkār
Ṭabī° at eyledi bu mışra° uñ taḥrīrini tensīb

- 67 a 10 Bu tārīḥe güher-efşān oldı ḥāme-i Zā° iḳ
Ḥalīl-i Kāmīlī Pāşā be-revnaḳ Ḳonyaya cehrīb [1]266 / 1849-50

166

Tārīḥ-i Me° mūriyyet-i ° Abbās Pāşā Be-Mıṣr Ḳāhire

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Ḥidīvv-i Mıṣr kim dāmād-ı dehr olmışdı bā-iḳbāl
Taşarruf eyleyüp bir ḥayli müddet ümm-i dünyāyı
- 2 Ḥayātında idüp bā-izn-i şāhī şulbüne meşrūt
İde ber-geşte naşb-ı Ḳāhireyle cümle a° dāyı
- 3 Bunuñ emşāli luṭfa itmedi Ḥaḳ bir ḳulın mazḥar
Ne Selçūkī ne ° Abbāsī ne İskender ne Dārāyı
- 4 Ḥudā ° ömr-i ebed virsün şehen-şāh-ı cihān-bāna
Ki reşk-i Mıṣr u Bağdād eyler ednā köhne rustāyı
- 5 Bir ednā nökerine virse ° Abbāsiyye ° unvānın
İder Hārūn u Me° mūñ ḥargeh-i Mıṣra cebīn-sāyı
- 6 İderdi ḥükm-i Hārūn Ḳaraḳuşuñ re° yini iḥrāz
Suḳūt-ı noḳta-i neyl ile farḳ itmezdi deryāyı
- 7 Bi-ḥamdi'llāh virdi bu cüvāne rüşd ü dānişle
Mükerrer beyza-i iḳbāl-i ° anḳāsında tuḡrāyı
- 8 Ne iḥsāndur ki istid° āsına şāh-ı cihān-ārā
Müsā° id oldı virdi öyle bir ülkā-yı ferḥāyı

- 9 Budur ol Hāzret-i ° Abbās Pāşāyı kerem-ver kim
Gelince Rūma bildi neydüğün germā vü sermāyı
- 10 Budur ol kim ° azīz-i Mışr itdi baht u iqbālī
Tefāhūrle huzūr-ı cedde oldı hük-m-fermāyı
- 11 Bu şevk ile baña da neş'e-i dīger olup hāşıl
Şafā bezmine dizdüm sāğar-ı ser-şār-ı ma° nāyı
- 12 Ki her bir zarf-ı harfī gevher-i icāz ile Zā° iķ
Beyān-ı sāl-i me° mūrīyyetinde eyler ıtrāyı
- 67 b 13 Bu tārīh itdi mānend-i güher şāh-ı cihān-ārā
Verāsetle zehī Mışra ° azīz ° Abbās Pāşāyı [1]265 / 1848-49

167

Tārīh-i Vilādet

Müf te° i lün Fā° i lün Müf te° i lün Fā° i lün

- 1 Aḥmed-i Vāhib Bege nūr-ı Hāķ işrāk idüp
Mevridine āhdan şıgđı hilāl-i reşīķ
- 2 Zıll-ı hümā mehdine sāye-ver olsa sezā
Tālī° -i iqbālīne sāķıb olur her saḥīķ
- 3 Olmağa şāyān degül burc-ı felekde olan
Sevr ü ḥamel mūyīnuñ kaṭ° ına şāh-ı ° aķīķ
- 4 Eyleye Hāķ zātını māye-i emn ü necāt
° Ömr-i ebed ile olan Hıẓr-ı sa° ādet refīķ

- 5 Zā' iḳ aṣup gevherīn mel° abe tārīhine
Cünbüş-i mehd-i cinān oldı Muḥammed Şefīḳ [1]265 / 1848-49

168

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Ḥayf Mes° üd Ağanuñ göçdi ciger-pāresi ḥayf
Yüregın yakdı kebāb eyledi nār-ı fırḳat
- 2 Anı nezr itmiş idi Ümmi Sinān Ḥazretine
Eylemişdi anası ḥīn-i ziyāret rū° yet
- 3 Ḳābiliyyet o ḳadar idi iki yaşında
Ḥarekātın gören efsāne gelürdi ḥayret
- 4 Deh düşüp dāğ-ı vüçüdına didüm tārīhin
Ṭıfl iken sürḥ-çe göçdi Muḥammed Rif° at [1]266 / 1849-50

169

Tārīḥ-i Vilādet

Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn

- 68 a 1 Zihī gehvāre-i iḳbālını Ḥaḳ bir ḥafıdeyle
Pür itdi Mīr Taḥsīnūñ virüp iclāline zīver
- 2 Cenāb-ı Mīr İbrāhīmūñ itdi şulb-i pākinden
Gülistān-ı cihāne bu gül-i ra° nāyı zīnet-ver
- 3 N'ola olsa ḳudūmı revnaḳ-ı bāzār-ı istiḡnā
Güher-sencānlar taḥḳīḳ-i ḳadrinde ḳalır ebter

- 4 Ḥudā virsün eb ü ecdādına ° ömr-i girān-māye
 Ola peyveste yā Rab nesl-i pāki tā dem-i maḥşer
- 5 Ḳalem bir ser-fürūda yazdı Zā° iḳ sāl-i tārīḥin
 ° Azīze Fāṭıma Ḥānım cihāne oldu zīb-āver [1]265 / 1848-49

170

Tārīḥ-i Vālī Şoden-i Maḥzar Pāşā Be-Müşul

Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lün

- 1 Şeh-i şāhān-ı cihān ° Abd-i Mecīd-i devrān
 Eşref-i kevn ü mekān maḥzar-ı elṭāf-ı Ḥudā
- 2 Müstazıl sāye-i luṭfinda heme ḥalk-ı cihān
 Müstakıl vāye-i feyzi ile pīr ü bernā
- 3 İşte gördi bu vezīrān-ı vezīri şāyān
 Ḳadrini Mūşula īşāl ile kıldı vālā
- 4 Ḥükmine rām ola tā ekşer-i ehl-i gūrān
 ° Arab u Kürd ola fermān-beri ser-tā-pā
- 5 Nişbet-i vechi celīs feyżine olsun nigerān
 Meyl ü iḳbāl ide iḳbāline ibn-i Mettā
- 6 Zīver-i şaḥn-ı şügūr eyledi zātın sübhān
 Ehl-i tuḡyān olamaz bir ṭarafa ḥaṭve-nümā
- 7 Olmadı olmaya bir vāliye böyle iḥsān
 Mutaşarrıf ne ḳadar var ise ūlā uḥrā

- 8 Bāreka'llāh ne behīn vālī-i vālā-yı zamān
Sāyesinde ola āsūde şağār u kübrā
- 68 b 9 Sāl-i me'mūriyetin şark u şetāretle hemān
Hāme-i Zā'ik idüp şafha-i dehre imlā
- 10 İtdi tārīhini mānend-i güher şerh ü beyān
Manşib oldı be-sa° d Müşula Mazhar Pāşā [1]266 / 1849-50

171

Tārīh-i Vālī Şoden-i Be-cāh-ı Çirmen İsmā°'l Pāşā Sellema'llāh Te°ālā

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Vezīr ibn-i vezīr-i ibn-i vezīr ma°delet-fermā
Hafīd-i rū sefid-i Vālī-i Yanya °Alī Pāşā
- 2 Keremver ya°nī İsmā°'l Pāşā-yı felek cāha
Şeh-i °ālem bu sāl itdi livā-i Çirmeni a°zā
- 3 Semāhat zātına vābeste olursa degül Çirmen
Cihānuñ cürmin eyler °afvına maqrūn o āşfā
- 4 Süleymānı idüp °ömrinde Haq bir āşafa mālīk
Bu āşaf-şimenüñ āşafdān rüşd °abdi lā-°aşbā
- 5 Kālur mişli şebīke yanlarında °arşı Belķīsuñ
Müreccaḥ olmada Belķīsa tūṭī-i suḥan-peydā
- 6 Şeh-i devrān idince zātını bu hıdmete me°mūr
Du°ā-yı şadrın itdüm bārgāh-ı aḳdese isrā

- 7 Hüdā her bir umūrında muvaffak eyleyüp zātını
İde her bir nefesde cūy-bār-ı ° adlini icrā
- 8 Ceh-i Çirmen olinca zātına tevcīhe şāhāne
Derūna şevk ile Zā' ik iki tārīh olup inķā
- 9 Ki her biri sürūrından sürūrīyi ide kem-nām
O rütbe nāzenīn bīkr-i ° arūs-ı hacle-i ma° nā
- 10 Zihī oldı Edirne cāh-ı hem-nām-ı zebīhu'llāh
Bu tārīh itdi İsmā° il Pāşā Çirmeni ihyā
[1]264 / 1847-48 [1]264 / 1847-48

172

69a

Tārīh-i Fābrīka-i Çuķa Der-Civār-ı İzmīd İnşā Şode

Mūs tef° i lūn Mūs tef° i lūn Mūs tef° i lūn Mūs tef° i lūn

- 1 Şāhenşeh-i dārā ° abīd hākān İskender sedīd
Vaşfinda Hāsān u Lebīd lerzān olur çün berg-i bīd
- 2 Ol dāver-i vālā haseb sultān iklīm-i edeb
Zātına olmuş hoş-laķab şāh-ı cihān ° Abdü'l-mecīd
- 3 Geldi dil-i meyyāline bakmak cünūn ahvāline
Yapdı çok a° māline bir ķal° ada çün ķaşr-ı meşīd
- 4 Atdıķca mā-gū pīşe-ger a° dā ola zīr ü zeber
İtsün mişāl-i tīr eşer itmeksizin güft u şinīd
- 5 Bulsun ° asākir-fürūşan mihr ü meh oldıķca
Şad gevher-i pertev-feşān itsün o şınfı pūr-ümīd

- 6 Kıl sun tekeşşür ser-be-ser cenâdı yıldızlar kadar
Ser-[°] askerine her seher [°] acz-i hesâb olsun bedîd
- 7 İtdüm binâsı raşîn sâl-i hitâmın pek metîn
Güyâ ki mışrâ[°] -ı güzîn hem-pâye-i beytü'l-kaşîd
- 8 Zâ' iķ meyân-ı [°] ıydda târîhîni teşyîdde
Yapdırdı İznikmîdde fabrîka Şâh [°] Abdü'l-mecîd [1]260 /1843-44

173

Târîh-i Sâl-i Der-Sitâyiş-i Halîl Rif' at Pâşâ

Mef[°] ü lü Fâ[°] i lâ tûn Mef[°] ü lü Fâ[°] i lâ tûn

- 1 Yüz tutdı insilâha şan gûsfend-i ez[°] af
Mânende-i nesîmi sâl-i kühen ser-a-pâ
- 2 Yok kırtuluş halâşa cezzâr-ı dehr elinden
Mâzîleri bitürmiş müstaķbele müheyâ
- 3 Ger rûz u hefte vü mâh ger sâl u ger kıurûnuñ
Bu mu[°] ber-i fenâda kıankısı oldu ibķâ
- 4 Bu hoķķa bâz-ı çarķuñ dölâbı bî-nihâye
Göstermek üzre her ân şad şûret-i heyûlâ
- 69 b 5 Şâhib-nazar olanlar hîç iltifât ider mi
Evķât-ı tayy olınsa dirler [°] aceb mu[°] ammâ
- 6 Sîr-âb olur mı [°] aşık görmek ile serâbı
Teşne-dilân-ı [°] aşkı gör âb ider mi irvâ

- 7 Bu şu[°] bedeyle nāgāh eyler iken keş-ā-keş
Sāl-i cedīdūñ oldı āyīnesi hüveydā
- 8 °Öşrātını hesāb it āḥādla ber-ā-ber
Nā-yābdur bu sālīk aḥkāmı bī-meḥābā
- 9 Yāḥūd celāle mazḥar yādın ile muḥaffer
يا خالق البرايا ربنا ارحنا
- 10 Tārīḥini bu sāl-i nuşret-i mālīk olan
İsm-i veliyy-i ni[°] met pāşama itdüm imlā
- 11 Sāl-i ḥuceste-fālin tebrīk ile du[°] āya
Açdum dehen derūnum şıdk üzre itdüm a[°] zā
- 12 Dergāh-ı Ḥaḫḫa Zā[°] ik yüz sürdi [d]idi tārīḥ
° Ālī ola İlāhī sāl-i Ḥalīl Pāşā [1]264 / 1847-48

174

Tārīḥ-i Ferīḫ Şoden-i Yūsūf Kāmil Pāşā

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Şehen-şāh-ı zamān ° Abdü'l-mecīd-i āsumān-cāhda
Olur yirden göge fermān-beri her şābit ü seyyār
- 2 Kalaṭonlar olur tıb-ḥānesinde cümle hāven-kūb
Ḳıyās it bir Aristo eylemiş İskenderi fehḫār
- 3 Sürüşān sūdını seyrānda bu resme olur şāhid
İder ḥāşıyyet-i ḥükmi zemīni āsumān-kirdār

- 4 Naşıl sūr-ı mesārr-āşār kim her bir temāşāda
Zebān-ı hāl ile çeşm-i ° anākib ° acz ider izhār
- 5 Bu şevk ile keşifü'l-cism iken insānı seyr it kim
Semāvāta olur balon ile beyān u pür tayyār
- 70 a 6 Bu cümle kuvvet-i tāli° le dir kim ma° rifet-mendān
Olur şıdķ ile şem° -i şevketi pervāne-veş devvār
- 7 O rütbe ehl-i perver kim hıred-mendān-ı dünyāyı
Merātible ider haysiyyetince nev-be-nev iķdār
- 8 Mihekk-i tecrübe lāzım degüldür tīz-hüşāne
Zer-i kāmīl- ° ayārı diķķate yok hācet-i tekrār
- 9 Ez-ān-cümle bu kāmīl-menķabet mīr-i hünerver kim
Kālur lücce kemālātı ķatında ķulzüm-i zehķār
- 10 İdince mīr-i zī-şāna ta° alluķ çeşm-i fārūķı
Kodı farķ-ı farīķān üzre gūyā bir dūr-i şeh-vār
- 11 Ne rütbe cüst ü cū itseñ nazīrin görme mümkün mi
Muķābil olmayınca vechine mir° āt-ı bī-ekdār
- 12 Kemālātın bu kāmīl-fıtratuñ ta° dādı nā-ķābil
Zemīn ü āsumānuñ olsa ger dōllābı pür-esvār
- 13 Getürdi ķadrüñ ey mīr-i kerem vaşşāfı inşāfa
N'ola eylerse vaşf-ı devletünde ° aczini iķrār
- 14 Kemālātuñ hamūş itdi ser-ā-ser nükte-sencānı
Velī ben ° afvuña maķrūren itdim şevķümi izhār

- 15 Eger cevri-i felekden dest-i ʔab° um olmasa kūtāh
İderdi kilküml aʔtār-ı semāya vaşfuñı izbār
- 16 raḥş-ı hüner bī-dārdan yoḥsa
O raḥşı pūye-i ma° nāda sābık olmadı deyyār
- 17 Biz öyle Zā° iḳ-i nīş-ger-i naẓm-ger-i himmetde
Şehādet itdi pertev nāẓır-ı mülk olduḡı a° şār
- 18 Yine ḥāmūşī-i ye° s arasında devr-i ʔab° umla
Aḳıtdum nāvedān-ı ḥāmeden Mışr-ı dile enhār
- 19 Bu nev tārīḫi çün zer pūte-i ma° nāda ḳāl itdüm
Farīḳ-i ° adl u dād oldu bu Mīr Kāmilü'l-mi° yār 1261 / 1844-45

175

70 b

**Tārīḫ-i Şeyrī vü Re° İs-i Meclīs-i Ahḳām-ı ° Adliyye Şoden-i
Süleymān Re° fet Pāşā Sellema'llāh Te° ālā**

Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün

- 1 Zehī düstūr-ı a° del kim naẓīrin görmedi dünyā
Meger aḫvāllerüñ tev° em nigāhı eyleye īmā
- 2 Mehāmm-ı ° askerī tefsīḳine ḫayrāndı ° ālem
Re° İs-i dār-ı şūrā-yı ° asākir olduḡı eşnā
- 3 O rütbe emr-i düşvār-ı cünūdı eyleyüp teshīd
İşāretle olurdı her meşālih nev-be-nev icrā
- 4 Melik-şāhuñ Nizāmü'l-mülkin almam beyhude ḳala
Buna nisbet tedābīr-i nizāmātı olur mülḡā

- 5 Olur şöhretleri cerrāre müntih ḥātem ü ma° nūñ
 Ȑalur sā° il yanında Bermekīler cūdīnuñ zīrā
- 6 Şalaydı tāk-ı Kīsrā üzre ° adl u re° feti sāye
 Yanında tıfl-ı ebced ḥ°ān Ȑalurdu ḥ°āce-i dānā
- 7 İderdi tevbe Ȑānūn-ı şīfānuñ dersini neşve
 Gireydi meclis-i şīḥḥat-ver yine bu ° alī sīnā
- 8 Nice nice bunuñ emşālī düstūrān-ı zī-şāne
 Bi-ḥamdi'llāh şeye devrānı mālīk eylemiş Mevlā
- 9 Virüp re° y-i rezīni meclis-i aḥkām-ı ° adle fer
 Olur elbet muvaffīȐ ḥüsn-i tedbīr-i işābet-rā
- 10 O dīvān-ı ° adālet gürg ile aḡnāmı cem° eyler
 Ki zīrā destine ḤaȐ ḥātem-i ° adl eyledi ° atā
- 11 Didi tārīḥ-i tām u tev° emin bu Zā° iȐ-i aḥȐar
 Ki her bir mışra° ı yek digere ser-hūn u müsteşnā
- 12 Müşīrlikle re° īs-i meclis-i ° adl oldu iclāle
 Süleymān Re° fet-i āşaf-himem ehl-i dil ü dānā [1]260 / 1843-44

176

71 a Tārīḥ Ȑapudān-ı Deryā Şoden-i Süleymān Re° fet Pāşā

Fe ° i lā tūn Fe ° i lā tūn Fe ° i lā tūn Fe ° i lūn

- 1 Şeh-i deryā kerem itdi Ȑapudān pāşāsın
 Cünd-i berrīsine ser-° asker-i manşūr-ı livā

- 2 Birine bir der-i şeh-vārını važ[°] itmek için
 Qıldı iqbāl ile ārāyış-i zīb-i mersā
- 3 Buldı ağveş-i ticāretde o dürr-i nābı
 Bi't-teşādūf o şeh-i luṭf u mürüvvet-fermā
- 4 Qalb-i ilhām-peẓīri şeref-i şems-i cihān
 Müsteẓıll sāye-i feyzinde o rütbe vükelā
- 5 Gerçi çok dürr ü güher hazne-i iqbālinde
 Böyle bir dürr-i terūñ mişli bulunmaz ammā
- 6 Olamaz zevraḡ-ı iqbāline ednā fülke
[°] Arş-ı Belḡīsa virilse ne ḡadar ḡüsn ü behā
- 7 Bād-bān-ı himemi itdi riyāḡı teşḡır
 Diyü bādı daḡı ḡullansa olur bād-ı hevā
- 8 Pūr-ı dāverde donanması olursa meşḡūd
 Görinür çeşmine vāpūr-ı semender sīmā
- 9 Aḡşā-cāne olur lā-cerem emri cārı
 Bādda itdi faḡaṭ ḡükmi Süleymān icrā
- 10 İşte Zā[°] iḡ bu sürūr ile döküp eşk-i terin
 Ğam u ālāmını ḡarḡ itdi mişāl-i deryā
- 11 Böyle mi eyler idim vaşfuñ eyā kān-ı kerem
 Bulsa girdāb-ı kederden ḡöñül āzād u rehā
- 12 Şimdilik sābiḡ-i endīşeme bir zūr idüp
 Ğşaf-ı cemşime ḡātemin itdüm ihdā

- 13 Buldu ğavvās kalem baħr-ı mülde tārīh
 apudān oldu ŗeh-i Rūma Sūleymān Pāšā [1]265 /1848-49

177

71 b

Tārīh-i Nāzır-ı Mālīyye Ŗoden-i Hūsnī Efendi

Mūs tef°i lūn Mūs tef°i lūn Mūs tef°i lūn Mūs tef°i lūn

- 1 Ez cān u dil her mu° tenā hıdmetde itmekle ŗebāb
 Hūsnī Efendi sāye-i devletde oldu kām-yāb
- 2 İŗte bu def° a hūsn ü fer virdi ceh-i mālīyyeye
 Dest-i ŗıdķ-ı peyvestene yakıŗdı mānend-i hıızāb
- 3 Ŗarrāf-ı dehrūñ gelmeye engüŗtine ať° ā vü senc
 Eylerse de her laħzada emvāl-i dūnyāyı ėesāb
- 3 Dā° im kıyām itsün maķām-ı hıdmete ŗarrāf-ı dehr
 İtsün teŗebbūs dāmen-i her ķā° ime hep ŗeyħ ü ŗāb
- 4 Zā° iķ ŗenā ĥ°ānı yazınca sāl-i me° mūriyyetin
 Kaħkūle leffen ° arz itdi pūr sırrımız ėicāb
- 5 Gevherle pūr gencīne-i tārīhini kim görse dir
 Nāzır ceh-i mālīyyede Hūsnī-i Fārūķī niŗāb [1]265 / 1848-49

178

Tārīḥ-i Kātib-i Nizāmiyye Şoden-i Hüsni Beg*Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn*

- 1 Ḥazret-i kātib-i dīvān-ı sipehsāları
Ya° ni Hüsni Beg Efendī-i meḥāsin-pīrā
- 2 Oldı meftūnı ° Uṭārid reviş-i ḥāmesinūñ
Tīgını gezlik iderse aña Merrīḥ sezā
- 3 Vaşf-ı zātı ider ° āciz kalem-i vaşşāfı
Ḥoḳḳa-i şevḳine ḥabr olsa revā şad deryā
- 4 Her umūrı bu ma° ārifle iderken rū° yet
Yeñiden oldı nizāmiyyeye kātib ḥālā
- 6 ° Ahde-i devletine oldı sipāriş bu umūr
Ehl ü erbābına tefvīz olundı Ḥaḳḳa
- 7 Geldi zātı ile ol ḥıdmet-i vālāya şeref
Zātıdur fihris-i mecmū° a-i erbāb-ı zekā
- 72 a 8 Bende bu şevḳ ile Zā° ıḳ iki tārīḥ bulup
Ṭavḳ-ı iclālīne gevher gibi itdüm ihdā
- 8 Hüsni Beg oldı nizāmiyyede pūr nūr u fer
Kātib-i mu° cize pīrāye-i ferḥūnde-liḳā

[1]264 / 1847-48

Hasib Pāşānuñ Evkâf Nezâretine Tārîhdür

Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün

- 1 Du° â-yı şehriyâre vakf idüp her naqd-i evkâtı
Cihân halkı nümâsın ârza her şâm u seher geldi
- 2 Vücüd-ı devleti ° Abdü'l-mecîd Hân-ı cihân-sûzuñ
Fürûk-ı her ra° iyyet üzre naql-i sâye-ver geldi
- 3 O sâyeyle müreffehdür münâşib ehli ser-tâ-pâ
O sâye terbiyetle zîr-i nâ-ehle zeber geldi
- 4 Hasib Pāşâyı ma° mür itmekiyçün eyleyüp me° mür
Yine evkâfına nev-zîneti hasbe'l-kader geldi
- 5 Bu def° a olduğı nev-nâzır evkâf-ı hümayûna
Ser-â-ser muhlis-âne zevk ü a° dâya keder geldi
- 6 Muvaffak ol kadar pîçidekâr-ı devleti halle
Aña nisbet bu def° a ° ahdesine muhtaşar geldi
- 7 İki tārîh inşād eyledi Zā° ik senâ-h°ânı
Ki her nuzzâre ta° mı lezzet-i şîr ü şeker geldi
- 8 Vücüh-ı ehl-i berre naqd-i vak̄tin eyleyüp mevķūd
Hasib Pāşā ile hasbe'l-vükūf evķāfa fer geldi

180

Tārīḫ-i Cāmi° Şerīf

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Güzīn-i Āl-i ° Osmān Ḥazret-i Orḫān-ı zī-şānuñ
Vezīr ü ekber-i evlādı bu pāşā-yı ḥarb īcād
- 72 b 2 Mücāhid fī-sebīli'llāh hem-nām-ı emīnu'llāh
Süleymān-ı ğazā-pīşe idüp müşrikleri ber-bād
- 3 Müşerref olduğı dem ḥāḫ-i pāyinden ümmīd
Bu vālā cāmi° i bālāya kıldı şıdk ile iş° ād
- 4 Mürūr-ı vaḫt ile az ḫaldı kim ol ma° bed-i ° ulyā
Rükū° vü secdeye müşerref taḥarrükle ola mu° tād
- 5 Rızā Pāşā görüp emr-i ° ibādında bu ḫālātı
Ṭutup destin ḫulūş ile kıyāma eyledi imdād
- 6 Ki ya° nī sevḫ idüp zıll-ı Ḥudā ° Abdü'l-mecīd Ḥāna
Kemāl-i ihtiyācın ol maḫāmuñ eyledi īrād
- 7 Yine tecdīde gitdi zāt-ı zī-şānın idüp me° mūr
O da āyīne emsāl eyledi hem çün dil-i zühhād
- 8 O rütbe sāye-i şāhānesinde oldı müstaḥkem
Metānetle görenler ḫann ider bir beyza-i fülād
- 9 İde ° ömr-i şehenşāhīsini Allāh müstevfā
Namāz-ı ° ābidin olduḫca minhāc-ı dil-i ° abbād

- 10 Hītāmında yazup tārīḥ-i tāmin ḥāme-i Zā' iḳ
Bu dil-cū ma° bedi ° Abdü'l-mecīd Hān kıldı nev-bünyād [1]259 /1842-43

181

Tārīḥ-i Vālī Şoden-i İbrāhīm Pāşā Be-Burūsā

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Der-i ° adlinde Sulṭān-ı Cihān Maḥmūd-ı zī-şānuñ
Fesād u zulm-i kem-nām oldı ° ālem müsteriḥ el-ḥāl
- 2 O şāh heft-kişver-i milket-i ārānuñ heme cāda
Sipār-ı ° adl u dādı bir vezīri bulmuş istiḳlāl
- 3 Ki her birisinüñ farṭ-ı zekā vü ḥüsn-i tedbīri
Hezārān ° aḳl-ı Eflāṭunı eyler maḥv u izmiḥlāl
- 4 Huşuşā hem-civār-ı saltanat şehr-i Burusāya
Bir aşaf-şīme destūr-ı celīlū'ş-şān idüp irsāl
- 73 a 5 Ki nā-cümle re° āyā sāye-i vālā-yı ° adlinde
Ola āzāde-i renc ü hem nā° il-i āmāl
- 6 O şāhenşāh-ı ° adl üslūba Ḥaḳ ° ömr-i ebed vīrsün
Ki ḥükm-i ° adlini icrāda itmez bir nefes ihmāl
- 7 Şeref buldı bi-ḥamdi'llāh burc-i evliyā° u'llāh
Olup ḥürşīd-i ° adli cānib-i şāhāneden isbāl
- 8 Şitābān olsalar teşrīfine kerr ü beyān şāyān
N'ola ervāḥ-ı ehlu'llāh eylerlerse istiḳbāl

- 9 Dem-i tārīḥ-i sāl-i meymenet āyātını Zā' iḳ
Sütür-ı ° adle taḥrīre n'ola eylerse isti° cāl
- 10 Nīce tārīḥ kim bir beyt ile her saṭr-ı berceste
Birer tārīḥ-i tām-ı tev° emān u mustaḳīmü'l-ḥāl
- 11 Ḳudūmi ḳıldı İbrāhīm Pāṣānuñ Burūsāyı
Gülistān-ı mesānid cāy-ı ° adl u merkez-i iḳbāl
[1]236 / 1820-21 [1]236 / 1820-21

182

Tārīḥ-i Neẓāret-i Evḳāf-ı Hümāyūn

Me f ° ū lü Me fā ° ī lü Me fā ° ī lü Fa ° ū lün

- 1 Sulṭān-ı selāṭīn-i ümem dāver-i a° ẓam
Maḥmūd-ı şiyem revnaḳ-ı pestī vü bülendi
- 2 Te° yīd-i İlāhī ile her bir ḥarekātı
Sūdı mutaẓammın heme āṣār-ı gezendi
- 3 Mūsā-yı cihān Hızır-ı ledünnīsine ḥayrān
Şemm itmede ° atṭār-ı zamān nūkhet-i pendi
- 4 Nessāc-ı ḳader aḳmişe-i kāma muvāfiḳ
Naḳş eylemede ḥüsn ile tamḡā-yı perendi
- 5 Evḳāfına āṣār-ı ḥavārīḳ idüp izḥār
Āfāḳdan itdi yine def° ūñ ile mendi
- 6 Bir zātuñ idüp gerden-i iḳbāline ta° līḳ
Yokdur hele mülkinde vuḳūf ile menendi

73 b 7 Bu teşne-i ber-*cā ile memnündür ekvān
Bu hüccete herkes yazup imzā-yı pesendi

8 Zā' iḳde bu tārīhi ḳodı şafha-i dehre
Evḳāf-ı hümāyūna şeref Zīver Efendi

183

Tārīḥ-i Mektubī Şoden-i Mīr Zühdi

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

1 Hudā rind-i hüner-perver Cenāb-ı Hān Muḥammedūñ
Hemān erbāb-ı sebḳ ehl-i ḳalemdür cümle maşḥūbı

2 Gerek tīg u gerek ḥāme recānın eyleyüp talṯīf
Ra° iyyet-perverāne iḳtifa her ṯavr u üslūbı

3 Refāh-ı ḥālidür marzīsi aşḥāb-ı kemālātuñ
Hüner-mendānuñ istiḥdām ider aḳşā-yı maṯlūbı

4 Bu mīr eger mi mektübī-i şadr-ı güzīn itdi
Döker ḥūn-ı belāḡat ḥāmesinūñ her bir ünbūbı

5 Ḳalur şākird-i kühter rūḥ-ı kânı ders meşḳinde
Gül-istān-ı hünerde nergisi neşḳüfte maḥcūbı

6 İrer bu feyz-i isti° dādla ser-i menzil-i cāha
Ḳarīben ser nigūn eyler Hudā ḥassād-ı menkūbı

7 Teşekkürle didi tārīhini Zā° iḳ senā-ḥ°ānı
Hünerle Zühdi Beg şadr-ı güzīne oldı mektübī

184

Müşārü'n-İleyhüñ De° āvī Neẓāretine Tārīhdür*Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün*

- 1 Bulur ° irfāniyān Zā° iķ nedendür şīve-i Mevlā
Zuhūr-ı külli yevmin hū kimüñ şānında icmālā
- 2 74 a 3 4 5 6 7 8 9
Kodı mihr-i Mecīd Hānı Hudā her a° yan-i nāssa
Mişāl-i merdümek anuñladur çeşm-i cihān bīnā
- Degül ° ayn-ı başīret çeşm-i dil-dāşı münevverdür
° Aceb mi ķalb-i ° ālem maķsim-i nūr olsa ser-tā-pā
- Mü° eyyed her umūr-ı saltānatda sūy-ı Mevlādan
Muvaffaķ her sipār-ı hıdmete ger pīr ü ger bernā
- Bu tevcīhāt-ı hāķānīsi muṭlaķ şavb-ı Bārīden
Dil-i āgāhına peyveste ilhām-ı işābet-rā
- Vücūd ile o rūḥ-ı ° ālemüñ cism-i cihān zinde
Nüfūz ile ḥarāb-ābād iken ma° müredür dünyā
- Zimām-ı da° vāyı lāyık görüp bir dest-i ittiķāya
De° āvī nāzırı kıldı bu mīr eger mey-i ḥaķķā
- Ne nāzır kūr-ı māder-zād-ı enfās ile bīnādur
Ne nāzır şems-i ḥükminden olur ḥuffāşlar a° mā
- Ne nāzır bu riyyā-yı ° adli dīvān-ı de° āvīde
Olur isteبراķ-ı bī-dāda teḥcīl ile şerm fedā

- 10 Benümde da° vāmı faşl ile ey mīr-i hüner-perver
Felek zīrā ki ser-cümle şu° ürum eyledi yağmā
- 11 Sitanbūli iki üç māhdur başıma dar itdi
Selīkam işte hep böyle rakīk u pūç u bī-ma° nā
- 12 Beni dest-i te° addī-i felekden ayla āzāde
İdem her naqd-i vaqtüm vaqf-ı vaşfuñla şeref-pīrā
- 13 iken cevri-i felekke rahş-ı endişem
Beyān-ı sāl-i naşb-ı devlete pūyān idüp hālā
- 14 Mişāl-i vahy iki tārīḥ yazdum bī-nuḳaṭ mu° cem
De° āvī nāzırıdur Mīr Zūhdī fark faşl-ārā
[1]257 / 1841 [1]257 / 1841

185

Es° ad Pāşāya Adana Taveḥinde Dinilen Tārīḥdür

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Mazhar-ı ° atıfet-i zıll-ı Hudā-yı müte° āl
Ḥazret-i Es° ad-ı zī-şān-ı ma° ārif-pīrā
- 74 b 2 ° Adli ma° mūr idüp Edirineyi çok müddet
Dest-i iḥsān ile dil-mürde ile oldı iḥyā
- 3 Naqd-i endişesi i° mārına maşrūf olup
Oldı ol-sāyede āsūde şağār u kübrā
- 4 Miḥen-i fāḳa ḳalḳar idi sancaḳdan
Azıcıḳ olsa idi ḥāmī-i şınf-ı fuḳarā

- 5 Zihnî ğā° ile-i Çirmen idince bītāb
Oldı Bursāda ceh-i rāḥata revnaḳ-baḥṣā
- 6 Bulmadı anda da der-yūze girāndan rāḥat
Koymadılar ki ola zā° ir-i beyt ° urefā
- 7 Keşf olup ḥāzret-i sulṭān-ı kerāmet-şīme
Adana manşıbını kendine kıldı i° tā
- 8 O şehensāh-ı ḳader-dān-ı hüner itse n’ola
Zāt-ı vālāsını maḥsūd-ı kirām-ı vüzerā
- 9 Bir ° aṭā eyledi kim Edrineden noḳşānı
Olsa olsa ḥaṭ -ı imlādaki bir çengel-rā
- 10 İrmeye kūşe-i ezyāline tā ḥār-ı ta° ab
Degmeye ḥāṭır-ı āzādına çengāl-i cefā
- 11 Dāverā Zā° iḳ-i nā-kām gelüp dergehüñe
Kāle-i yek-şebesin şerm ile itdi ihdā
- 12 Tūġlar mışra° -ı tārīḥine virdi zīnet
Kıldı ma° mūr Adana manşıbın Es° ad Pāşā [1]244 / 1828

186

Gemlikde İnen Kapaġa Tārīḥdür

Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lün

- 1 Şehriyār-ı baḥr u ber Maḥmūd Ḥān-ı a° delün
Hükmi cārīdür çü geştihā biḥār-ı ° āleme

9b “ḥaṭṭı” kelimesi vezin gereġi “ḥaṭ” şeklinde okunmuştur.

- 2 Seher iqbālinde kihter zevrağ-ı iclālinüñ
Nā-Hudā-yı Hızrla hem-pādur İbn-i Edheme
- 75 a 3 Şad hezārān kūh cūdı olsa baħre müteķallib
Olmaya līmān bir fülk-i hümāyūn maķdeme
- 4 Olsa irħac ber ķumāndā donanması n'ola
Bād gūn-ā-gūnı ķullanmaķda şāhib hāteme
- 5 İtmese üstādı kūteh İstāde cüz' ice
Ser-sütūn-ı raħne-dār olmaz mı çarħ-ı țāreme
- 6 Püşt ...mūtı başar ° ummāna olduķda revān
..... düşse güzergāhı muħīt-i a° zāma
- 7 Bād-bān bendānı şā° id olsalar bālāsına
Tāc-ı ser ifkin olurlar fark İbn-i Meryeme
- 8 Hāzret-i zıll-i Hudāvend-i kerāmet intimā
Baķ ne vech ile ider diķķat umūr-ı elzeme
- 9 Gemlīk mersānesi imiş sa° ādetle sipār
Bir müdebbir zāt-ı ° ālī-baħt-ı mīrā germe
- 10 Cümle-i mersāların yek yek mufavvız eyleyüp
Mālik olmuş ādem-i şānī gibi müstaħdeme
- 11 Hāzret-i Mīrūñ nażar kıl ihtimām u sa° yine
Böyle lāzım şıdķ ile işte ħamiyyet ādeme
- 12 Bende Zā° iķ şevķ ile tārīħ iderken cüst-ü-cū
Oldı bu nevgüfte lāyih ħāme-i mu° ciz deme

- 13 Bir süzüldi mışra° -ı tārīhe şeh-bāz-ı hayāl
Hem-çün ° anķā indi heybetle ķapaķ řaķn-ı yeme [1]264 / 1847-48

187

Mīr-i Mīrāndan Muřtafā Pāşā İķil Tevcīhinde Dinilen Tārīķ-i Ğarrādur

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 1 Hāzret-i Sultān Maķmūduñ metā° -ı ° adline
Virse cā° izdür revāc aşķāb-ı himmet her şaraf
- 75 b 2 Hā°ce-i bāzār-ı hīkmet kim kemāl-i ° aķlına
Nisbeten tedbīr-i Eflātūn olur ° aķl-ı
- 3 İķtirā° itmiş nice lū° lū-yi ter kim miřlini
Görmedi görmez yine ķeřm-i selef ° ayn-ı hālef
- 4 Eylemiş pīrāye pīrā-yı mūnāřib her birin
Ğār-sū-yı° adlde dādı idinmişler hīref
- 5 İřte ez-cümle bu düstūr-ı celīlū° ş-şām kim
Dürr-i zātına İķil olmuş anuñ ° ayn-ı řādef
- 6 Zīrā iderse gevher-i ° adli n’ola bu mesnedi
Zātına nisbetle eslāfı ķalur mişl-i hāzef
- 7 Hāķķ Te° alā pādiřāhuñ ° ömrini efzūn eylesün
Görmesün ķeřm-i cihān-bīni ebed rūy-ı esef
- 8 Böyle bir zāta muķarred eyledi bu mesnedi
Sāyesinde tā ola cümle ra° iyyet mūktenif

- 9 Müttefikdür bu sürür te° emmüle řab° -ı enām
Var ise erbāb-ı řuğyān u sitemdür muhtelif
- 10 Yüz sürüp dergāhına Zā° iķ didi tārīhini
Muştafa Pāşā İçil vālisi oldu bā-şeref [1]239 / 1823

188
Tārīh-i Sāl

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Felek cezr-i aşam çekmişdi çokdan şem-i müştāka
Görürdüm şu° lesin ancak dehānumdan çıkan āhuñ
- 2 Hesāb itdüm ki himmetde sipihrüñ luř-ı mařz imiş
Meger tāb-āveri olmazmışam ol āh-ı cāngāhuñ
- 3 Şikāyet itmeyem ğaddār u zālimdür diyü min ba° d
Peşimān-gerdesiyem itdigüm ol āh ile vāhuñ
- 4 Görürdüm zevķ-i eşyā bī-řalāvet cümlesi me° yūs
Ĥalāyık reh-neverdi olmada şeh-rāh-ı ikrāhuñ
- 76 a 5 Degül şab° a cemādāta dahı olmuş kesel ° arız
Devāt u kilke şorsañ lezzetin inkār ider bāhuñ
- 6 Kālem cebr ile çokdan merřabā peyvendini kesmiş
Ki řarb-ı hāmeden vārestedür ser-tārı cellāhuñ
- 7 Bu esrāra nedür ĥikmet digü eylerken istiknāh
İrişdi küşe-i güş-ı dile ilhāmı Allāhuñ

- 8 Meger sāl-i kühen za° f ile meyl insilāh itmiş
Ne sālīk kırtılır tīg-i felekden postı ne māhuñ
- 9 Teceddüd eyleyüp geldikde çün behrām-ı pür şavlet
İki yüz kırk sekiz oldu nazīri be-hemen māhuñ
- 10 Hele küll-i cedīdelleze sırrı zāhır olduğda
Olup āmāde-i tebşīri bir zāt-ı felek-cāhuñ
- 11 Ne zāt ol-zāt kim pāşā-yı zī-şānı maķādirden
Dirāyetle hūnerle ° abd-i hāşıdur şehenşāhuñ
- 12 Ne pāşā kim derinde çār-ı Moskov taķsa lāyıkdur
Berā-yı Kuşehrī dūnbālesın başına rūbāhuñ
- 13 Ne pāşā kim Selānīk manşıbı ° adl ile tılduķda
Degül kendüm hūķūķına ri° āyet eylemiş gāhūn
- 14 Ne pāşā kim degül ihşā olınmak halk-ı zībāsı
Olınsa müddeti taz° īf yüz kat ° ömr-i kūtāhuñ
- 15 Vecīhi menķabet destüm şecā° at haydarı şavlet
Vücūh ile gider ° aķlı gören şerīr ü gümrāhuñ
- 16 Hıdıvā sedde-i devlet-me° ābuñ pertev olduğca
Ehıbbā şād u hurrem kör ola a° dā-yı bed-h° āhuñ
- 17 Hezārān sāl-i nevle cāh-ı vālālarda dil-şād ol
Kesilsün sāye-i ° adlūnde hūrūf-ı şavtı evvāhūñ
- 18 Sinīn-i nevlere Zā° iķ gibi tārīh yazsunlar
Senā-yı devletūñle pür ola eyvān-ı dergāhuñ

- 76 b 19 Du° ā idüp didüm dürdāne-i tārīhini Mevlā
İde sāl-i nevīn ferhunde fer pāşā-yı Cem-cāhūn [1]248 / 1832

189

Tārīḥ-i Ta° mīr-i Gümrük-i Der-İskenderiyye

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Cenāb-ı Hān-ı Maḥmūduñ Hudā ° ömrin füzūn itsün
Ki iklīme niẓāmı cümle ol-° ālī naẓar virdi
- 2 O rütbe ol ki sen der-dest-i teşḥīr itdi kim ol-şāh
Sikender bende-i nā-çīzine farqında yer virdi
- 3 Umūr-ı mülkini tefvīz idüp ehline ez-cümle
Kulüb-ı ° abd-i ḥāşşa zevk ü a° dāya keder virdi
- 4 Ciger-dār u ḥasūd olduklarıçün
Ser-ā-ser düşte çü penbe-i şem° ü ciger virdi
- 5 İḥāle eyleyüp İskenderiyye manşıbın cümle
Muḥaşşallık berātı pençesine ser-be-ser virdi
- 6 İdüp ol daḥı necl-i ḥāzin ol-ḥıdmete tensīb
Umūr-ı vāridāt-ı gümrigi cāh-ı uḥar virdi
- 7 Ḥarābe-i müşerref olmuş gördi gümrük eyledi i° mār
Açup her sūya revzen dīdeye bāḥīreler virdi
- 8 Görüp bu rütbe Zā° iḳ zīnet ü revnaḳla ol-ṭarḥı
İderken cüst-ü-cū tārīhini dil müjdeler virdi

- 9 Didi tārīhini nā-çar gümrük dād-kān āsā
Bu cāy İskenderiyye gümrüğine zīb u fer virdi [1]248 / 1832

190

**Kül Bāzārı Hācī Muḥammed Ağa Burūsa Mütesellimlik İle
Kāmrevā Olduḡda Dinilen Tārīhdür**

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 77 a 1 Düşerse ṭab-ı ° İsa mürde-i elfāzı iḡyāya
İkişer rūḡ olur āmāde her bir lafz-ı ra° nāya
- 2 Ne rūḡlar kim me° ānī-i belāḡatdan ° ibāretdür
Feṣāḡat ° arş-ı taḡrīre su° ūda kemterin pāya
- 3 Çıḡup kürsī-i vaşfa na° tını bir necl-i vālānuñ
Beyān itmek dilerler ser-te-ser sükkān-ı bālāya
- 4 Nice necl-i necīlūñ na° tıdur ol kim olur erzān
Olınsa yek biñ āvīze-ger-i gūş-ı şüreyyāya
- 5 Şüreyyā belki her encüm o zāta dīde-bān olmış
Açılmış şad hezārān çeşm-i ḡıfz ol dürr-i yektāya
- 6 Ne zāt ol kim Ḥudā nām-ı şerīfin derc ü ḡaşr itmiş
İki mīm-i ḡamer dūnbāle dāra dāl ile ḡāya
- 7 N’ola āşār-ı nāmı feth-i istinbāt içün olsa
Maḡall-i ilticā cāy-ı şeref ehl-i mu° ammāya
- 8 Cenāb-ı nām-dāş-ı faḡr-ı ° ālem a° del ü ekrem
Şerīfū’l-aşl-ı efḡam ketb olunmış nāmı imzāya

- 9 Sezā ° ünvānı olsa fātih-i aqlīd-i emniyye
Meded resden dem-ā-dem her şekīb ü nā-šekībāya
- 10 Geçer ° arşı terākım eylese her hāl-i eşkāli
Şıgışmaz cūd u luṭfı ḳālīb-ı icāz u ıṭrāya
- 11 Vücūd-ı Bursayı ol-° örf-i ṭāhir eyledi tezyīn
Ne tezyīn belki ṭutdı nabz-ı bīmārı müdāvāya
- 12 Bi-ḥamdi'llāh gelüp emr-i tesellümle ° ilāc itdi
Ten-i pür za° f-ı eşkeste mizāc-ı ṭavr-ı Bursāya
- 12 Ḥaḳīḳat tāleb-i fersūdesi muḥtāc idi çokdan
Müdāvādan muḳaddem nefḥ-i enfās-ı mesīḥāya
- 14 Sürūrī eyledi nuṭḳ-ı enāmı tehniyet gūyā
İdüp ref° -i eyādī-i teşekkür Ḥaḳḳ Te° ālāya
- 77 b** 15 Ḥuşūṣā Zā° iḳ-i ebkem-zebān mānende-i ṭūtī
İderken sāl-i teşrīfin raḳam mir° āt-ı ḥūlyāya
- 16 Dü mıṣrā° uñ ḥurūf-ı ğayr-ı menḳūṭı idüp imdād
Keşīde eyledi tārīḥ-i naşbın silk-i imlāya
- 17 Sümeyy-i şāh kevnini ba° del u dād u bā-iclāl
Müsellem nev müsellim ḳıldı Ḥaḳḳ Bursāya pür sāye [1]242 / 1826

Şadr-ı Esbak Ra' uf Pāşāya Qaraḥiṣār Şāhib Tevcīhinde Dinilen Tārīhdür

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Şecā° at-māye Hān Maḥmūd-ı °adlinüñ zamānında
Cihān āsāyiş ü emn üzre ol zıll-ı Hudābirle
- 2 O sulṭān ḥukm-fermāya kılsa aḡrāz olmaz
Qader redd ü qabūline müheyyādur fezābirle
- 3 O ḥākān-ı maḳādirdān urup mi° yār-ı temyīze
Ṭutar mı qadrin ber-ā-ber hīç müṣābirle
- 4 Kimine bendesin terfī° idüp geh cāh-ı vālāda
Virür gāhī ṣaḡār-ı manṣıba revnaḳ ekābirle
- 5 İdüp ez-cümle bu re° fet-penāh u āsmān-cāhı
Bu kühter mesnede zīnet-fezā bedel ü °aṭābirle
- 6 İde °adl ile ihyā niyyete kim kılmış idi aḳdem ???
Şadāret mīr-i ḥacc mesnedlerin şıdḳ u şafābirle
- 7 °Aḳīb-i pencgeh-i da° vāt-ı ḥarīr eyleyüp munzamm
Tilāvet itmede evrād her şubḥ u mesābirle
- 8 °Avāşıfdan Hudā zāt-ı girānın eylesün sālīm
Selāmı ravza-i rıdvānı ṭayy itsün ziyābirle
- 9 Güher-pāş oldu tārīḥüm taşarruf kıldığı hengām
Ra' uf Pāşā ceh-i Qara-ḥiṣārı münteşābirle

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Müşir-i müsteşār mülk-i dīn ü devlet-i dünyā
Cenāb-ı pertevüñ zıllinde °ālem kāmran oldu
- 2 Degüldür sāyesi maḥşūş ḥavīşā-vend u evlādı
Ecānibler daḥı luṭf ile mesrūrü'l-cinān oldu
- 3 Dilinde ol-ḳadar enhār-ı feyż olmaḳda cārı kim
Ser-ā-ser ebkemān te° şir ile şeybāz-ı bān oldu
- 4 Eşer ol rütbe çāpük kim debīr-istān-ı feyżinde
Hezārān tıfl-ı ebced ḥācelikle şādmān oldu
- 5 Füyūzāt-ı Hudā kim maḳsimi ey şān-ı zī-şāndur
Derūn-ı nūrına mecrā-yı behcetden revān oldu
- 6 O feyżüñ zerresidür kā° inātı eyleyen iḥyā
O feyżüñ ebri maḥrūrü'l-mizāca sāyebān oldu
- 7 O nūruñ necl-i pertev-zādı hem-nām sūhrever idi
Şehāb-ı dīn ü devlet revnaḳ-ı bezm-i cihān oldu
- 8 Mu° allim-ḥāne-i fıtratda olmış ḥācelik tevcīh
Bu dersi derk iden āzāde-i ḳayd-ı gümān oldu
- 9 Cihān u rez-i şükr ḥamd olsa şāyāndur ki ser-cümle
Zülāl-i şükr ile raṭbū'l-lisān azb elb-sitān oldu

- 10 Gelüp iķbāl u devlet hıdmete mūm oldu ḥāhişle
Mişāl-i nokṭa ser-saṭr-ı sebaķ ūzre nişān oldu
- 11 Bu dergāha gūneş lāyıķdur olsa şem° a-i zerrīn
Kamer zīrā der-i hıdmetde sīmīn şem° adān oldu
- 12 Sezā zīb-i girībān olsa Zā° iķ cevherin tārīḥ
Şehābe'd-dīn Efendi ser-firāz-ı ḥācegān oldu [1]252 / 1836

193

Berā-yı Tārīḥ-i Ḥācegānī Kaşşāb Başı-zāde

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 78 b 1 Kūṭb-ı evc-i salṭanat pertev-dih-i ° Oşmāniyān
Ḥazret-i ° Abdū'l-mecīd-i kām-bīn ū kām-rān
- 2 Cümle te° yidāt zebānı ile buldı
Ṭıḳū'l-nesb hep ricāl-i devleti erkān u şān
- 3 Buldı yıldızlar kadar zīnet sipihr-i salṭanat
Ṭoğdı her maṭla° da şad necm-i sa° ādet-iķtirān
- 4 İşte bu mīr-i bülend iķbāle virdi zīb ū fer
Ḥācegānlıķ raḥşını bu sāl idince zīr-dān
- 5 Rütbesi itsün teraķķī sāye-i şāhānede
Dehre olsun necm-i sa° d-ı ṭālī° i pertev-feşān
- 6 Zirve-i evc-i ° alā-yı cāha itsün irtifā
Ola manzūr esfel-i pāyinde fark-ı fark-dān

- 7 Kilk-i Zā° iķ yazdı tārīhin cevāhirler gibi
Mīr Sa° du'llāhı Hāķķ itdi güzīn-i h°ācegān [1]260 / 1843-44

194

Tārīh-i Vefāt

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Bezl-i ten eyler iken maṭbaḥ-ı mollāda bu cān
Mişl-i pervāne yanup yaqıllaraķ leyl ü nehār
- 2 Daḥı şemm eylemeden bŷy-ı murādı ḥayfā
Kıldı sāfī-i ecel sāḡar-ı ° ömrin ser-şār
- 3 İrmeden çelle-i şūrīsi daḥı pāyāne
Eyledi naķd-i revān-ı reh-i mollāda netār
- 4 Göriceķ solduḡını gül gibi cānlar acıdı
Def ü ney döküp eyledi şīven-i izhār ???
- 5 ° Adni zeyn itdi bu tārīhde mānend-i güher
Ḥāfız ° Abdī Dededŷr revnaķ-ı ķurb-ı dīdār [1]254 / 1838

195

79 a

Tārīh-i Sāl Berā-yı Mīr Hāķķī

Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn

- 1 Cenāb-ı Mīr Hāķķī-i hŷner-perdāzuñ ° ālemde
İder ḥall ° uķde-i eşkāli efkār-ı edaķķıdur

- 2 O rütbe mû-şikāfide olan efkār-ı bāruñı
Degüldür hāme haṭṭ-ı dil-berānuñ fırka şakḳıdur
- 3 Ser-ā-ser ism ü muḥliş hem-[°] aded luṭf-ı Hudādur kim
Kemālāt-ı İlāhiyye anuñ biñ bāş ḥaḳḳıdur
- 4 Nedür bu rütbe elṭāf-ı İlāhī bu ḥadāsetde
Bu feyz-ā-feyz Ḥaḳḳuñ ḳābiliyyetle eḥaḳḳıdur
- 5 Dem-ā-dem maşdar itsün zātını Ḥaḳḳ her kemālāta
Daḥı bālā niyāzum [°] ömr ü iḳbālle teraḳḳıdür
- 6 İdüp tebrīk-i sālın yazdı Zā' iḳ maḥlaşı tārīḥ
Ḥasan Ḥaḳḳī Begüñ nev-sāl-i zība müsteḥaḳḳıdur [1]267 / 1850

196

Tārīḥ-i Vezāret u Me' mūriyyet Tefṭīş Be-Rūm ili
Berā-yı Sāmī Pāşā Vālī-i Tırhala Sābıḳā

Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lün

- 1 Eyledi ednā teveccüh şeh-i [°] ālem-penāh
Beyne'l-iḳrān Sāmī Pāşāyı vezāretle [°] azīz
- 2 Ehl-i perverlikde mişlin görmedi çeşm-i felek
[°] Ömrin efzün eylesün Ḥaḳḳ tābir u zer
- 3 Āsiyā-yı devletinde olmağa şāyān degül
Yek ḥamīr a[°] mālīne şad āsiye ednā günīz
- 4 Şad hezārān beyte şıgmaz vaşf- bī-pāyeleri
Bu sebebden bir sebīl-i iḥtişār itdüm vecīz

- 5 Yazdı Zā° iḳ iki tārīḥ girān-ḳadr u behā
Nām u cevher kim ḳalur nezdinde gevherler peşīz

- 79 b 6 Sāmi Pāşā kām-yāb oldu vezārifle aḡa
Rūm ili teftīşi a° zām ile oldu cilve-rīz
[1]267 / 1850 [1]267 / 1850

197

Tārīḥ-i Velīme-i Sūriyyedür Şān-ı Devlet-nişān-ı Ferzend Ḥāzret-i Vekālet-Penāhī

Mūs tef° i lūn Mūs tef° i lūn Mūs tef° i lūn Mūs tef° i lūn

- 1 Şāhenşeh-i vālā neseb ° Abdü'l-mecīd-i pūr edeb
Sultān-ı Memdūḥu'l-ḥasīb dārā ḡulām u Cem-cenāb
- 2 Kīḥser ü nev-i şīrvān reşkinden eşḳ eyler revān
Ṭāḥūn-veş olmuş divān-ı ḥıdmetde şad Efrāsiyāb
- 3 Ol dāver-i devrāna Ḥaḳḳ bir zāt ḳılmış mülteḥaḳ
Bir mūyı farḳ eylerse şaḳḳ itme kemānı bī-irtiyāb
- 4 Ol şehriyāre Kirdikār itmiş vezīr-i kāmḳār
Mişlin getürmez rüzḡār eylerse biñ yıl pīç-tāb
- 5 Memnūn luṭfı evliyā meftūn ṭaḳı aşfīyā
آب-۱ كَالشَّمْسِ فِي خَوَالِ السَّمَاءِ ḡayāt olmaz serāb
- 6 İşte bu vālā himmeti Ḥaḳḳ itdürdi dest-i ḳudreti
Olmış mu° ĩn-i şevketi mişlini çün bu türāb

- 7 Hâk virmedi böyle şeref bir şahşa ey hayr-ı halef
İşte tevārīh-i selef işte müdevven şad kitāb
- 8 Bir sūr idüp maḥdūmına pūr şeref-melzūmına
Dārālar oldı mūmına pervān-kān-ı bī-ḥesāb
- 9 Ol sūrı vaşşāf-ı zamān mümkün midir itmek beyān
Teşrīf idüp şāh-ı cihān mehtāba geldi āfītāb
- 10 Ol sūrda şubḥ u mesā oldı ḥavārīk rū-nümā
Birden göge oldı şalā eṭ° ām olındı şeyḥ u şāb
- 11 Ol sūruñ evşāfin eger yazsam kalem ağzın eger
Biñ cild ola vaşfi meger elf su° āle yek cevāb
- 12 Zā° iḳ yeter taşdī° i ḳo tebrīke eyle ser-fürū
Hıḳd ile ḳahr olsun ° adüvv daḥı eḥibbā kām-yāb
- 80 a** 13 Āyāt-ı şadr üzre Hudā şad sūre kılsun āşinā
Her sūrına çetr-i semā atlāsını çeksün nikāb
- 15 Sūruñ mübārek yādını yazdum du° ā evrādını
Aḥfādınuñ aḥfādını şadr üzre görsün bī-ḡıyāb
- 15 İşte bu sūruñ Fārisī mühmel güher tārīhidür
İrān suḥan-fehmānını itdüm pezīrā-yı ḥicāb
- 16 u şöhet-kirde
Şedd sūr-ı pūr-ı Şadra° zām Mīr Aḥmed bā-nişāb
[1]266 / 1849-50 [1]266 / 1849-50

198

Tārīḫ-i Sāl*Mef'û lû Fâ'î lā tûn Mef'û lû Fâ'î lā tûn*

- 1 şeh gâzanfer ḥākān ḳahramān fer
Ḥūrşīd zerre-perver A° nī Ḥalīl Pāşā
- 2 Ol-dāver-i melek-ḥaḳ tedbīrde Aristo
Eyler gören tekāpū° aczin idüp huveydā
- 3 Olmış keremle meftūr ser-tā-ḳadem o düstūr
Eyler derinde cumhūr ehl-i recā ser-ā-pā
- 4 Ağnā ider° aṭāsı efḳar nāssı
Olmaḳda der-i du° āsı merfū°° arş-ı a° lā
- 5 Olsa ne semte mā° il yā baḥr u yā sevāḥil
Ḳalmaz müşkil ser-tā-ḳadem müheyyā
- 6 Aydın ki mürtefi°dür zevḳ anda müctemi°dür
Hep sehl-i mümteni°dür degmez ḥumāra aşlā
- 7 Ḳılmış veliyy-i ni°met İzmīrde iḳāmet
Şad ḥamd u şükr ü minnet Aydını itmış iṭfā
- 8 Ey māye-i° ināyet bālāda var işā°at
Luṭf eyle ḳıl işāret gel ey veliyy-i ni°mā
- 9 Allāh bu ceh-i itmām ol-rütbe ḳılmış en°ām
İtmış benānuña rām her emr-i bī-meḥāba

- 80 b 10 Sāl eyledi tebeddül kıl sen dahı temāyül
Gel eyleme tekāsül ey māh-ı ° ālem-ārā
- 11 Tecdīd-i sālī Zā° iķ ihtāre oldu nāṭuķ
Tāzīside muvāfıķ ta° dād olunca ḥālā
- 12 Tārīḫi çār u ° öşrin evvelüñi māh-ı teşrīn
Māhı ḥisāb Aydın sāl-i Ḥalīl Pāşā [1]267 / 1850-51

199

Seb° Sittīn ve Mi° etin ve Elf

1267

Tārīḫ-i Mīrālā Maraşdan Ġālib Pāşā Becāh-ı Tırnova

Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lün

- 1 Kādrini Ġālib erbāb-ı kemālūñ Mevlā
İtdi iķrāne tefevvuķla ser-ā-ser a° lā
- 2 Dahı bālā rüteb ü cāha teraķķīlerle
Ola aḥkāṃ-ı kader-dāniye fermān-fermā
- 3 İderüz vaķt u zamānı ile inşā° allāh
Gülşen-i vaşfına enhār-ı müdāyiḫ icrā
- 4 Bulmağıçün yirini ° ādet-i eslāf itdüm
Şimdilik vaşfını Zā° iķ bu kädarcıķ īşā
- 5 Bu da iķbāl-i diger dergeh-i be-vech-i bārīk
Eyledüm ḥāmemi taşdı° serinde irḫā

- 6 Biri tām u digeri gevher-i yektā olarak
Düşdi bir beyt iki tārīḥ-i güzīn ü ra° nā
- 7 Ḥamd Ḥaḫ Tırnova me° mūriyeti hengāmı
Kıldı Ḥaḫ Ġālib-i Cem-pāyeyi mīrū'l-ümerā
[1]267 / 1850-51 [1]267 / 1850-51

200

Tārīḥ-i Vefāt

Müf te° i lün Fā° i lün Müf te° i lün Fā° i lün

- 81 a 1 İtdi bu cān iltizām Ḥ°āce ° Alī Behcetūñ
Hıdmetini şubḥ u şām şıdḳ ile bu buḳ° ada
- 2 Vāḳıf olınca naḫar bir ḳadem esrārına
Bunda olup şeyḫinūñ cenbine Zā° iḳ-zede
- 3 İtmege noḳşāne ittimām şunup ḳoydılar
Hırḳa-i beyza ile çelle-geh-i merḳada
- 4 Tūrbe çerāğında pervāne-i hıdmet iken
Buldı mükāfātını lāyık olup mesnede
- 5 Nezr ile tārīḥe dāl eyledi Mollā-yı Rūm
Zikr ile buldı beḳā Ḥācī Muḫammed Dede [1]266 / 1849-50

201

Tārīḫ-i Vefāt-ı ʿĀrif Efendi Emīn-i Defter-i Ḥākānī El-Mevlevī

Me fā ʿī lūn Me fā ʿī lūn Me fā ʿī lūn Me fā ʿī lūn

- 1 Ricāl-i devletüñ a° yārın eṣrāf-ı zamānından
Emīn-i defter-i iḳbāl ü devlet ʿĀrif-i zī-ṣān
- 2 Tecemmül şūretinde terk-i tecrīde olup vāşıl
“تولا وتبرا”da olurdu rūz u şeb pūyān
- 3 Özine müddet-āmāl itmemişdi ḥubb-ı dünyāyı
Türāb u zer gelürdi i° tibārı nezdine seyyān
- 4 Nihāyet ʿĀrif-i Rūmuñ yolında pāyimāl oldu
Ḳo pāy-ı sırriye olup sırr anda bī-noḳṣān
- 5 O rütbe ehl-i beyte cān fedā olmışdı ʿālemde
İderdi her nefes āl-i ʿabāya cānını ḳurbān
- 6 Virüp cān nezr ile tārīḫine hem böyle nuṭḳ eyler
Cüdā olmaz bu derdin mürdezinde ʿĀrif-i devrān [1]267 / 1850-51

202

Tārīḫ-i Vefāt-ı İbrāhīm Pāşā

Fā ʿī lā tūn Fā ʿī lā tūn Fā ʿī lā tūn Fā ʿī lūn

- 81 b 1 Kişver ārā-yı vezāret āb-ı rūy-ı cāh-ı ʿadl
Ya° nī İbrāhīm Pāşāyı şecā° at-ı iḳtirān

- 2 Bārladan neş° etle iḥrāz-ı vezāret eyleyüp
Üç sene olmuş idi cāh Bursaya rāḥter-sān
- 3 Pīş ezīn devr-i münāşib ile kılup icrā-yı ° adl
Beyne'l-aḳrān zātı olmuşdı müşāre bāl-benān
- 4 Ḥayli müddet Bursada olmuş iken ° uzlet-güzīn
İrci° ī emr ile gül-zār-ı cināne atdı cān
- 5 Fevti tārīḥin beşāret birle sebt itdi ḳalem
Gülşen-i ° adn oldı İbrāhīm Pāşāya mekān [1]265 / 1848-49

203

Tārīḥ-i Vefāt

Müs tef° i lün Müs tef° i lün Müs tef° i lün Müs tef° i lün

- 1 Perkār-veş-i pūyān iken bezm-i seyāḥatde bu zāt
Cān u dilin öyle muḥīṭ olmuşdı ḥubb-ı ḥayderī
- 2 Pāy-ı ḳarārın vaz° idüp merkez gibi İstānbula
Göçmeksizin ḳabri civārında geçürdi maḥşeri
- 3 Şubḥ u mesā hem-dem ola rūḥına āl-i Muşṭafā
Züvvārınun şām u seḥer olsun melā° ik rehberi
- 4 Tārīḥ-i fevtin nāssa eşrāb itdi ḥādim bārī° ā
Ḥācī ° Alī Baba içe zemzem yirine kevşeri [1]262 / 1845-46

204

Tārīḫ-i Vefāt*Fe° i lā tūn Fe° i lā tūn Fe° i lūn*

- 1 Peyrev-i ḥāşşı reh-i sa° dīnūñ
Geçdi bu tekye ki vīrāneden
- 2 Ya° ni Şeyḫ Aḥmed İstānbūlī
Bursada geçdi hep īn ü andan
- 82 a 3 Oldı ervāḥ-ı güzīne maḳrūn
Añla nezdinde olan ceyrāndan
- 4 Oldı bes ° ālem lāhūta revān
Ehl-i ḥāle bu gerek vicdāndan
- 5 Yazdı kilik-i dü-zebān tārīḫin
Geçdi Aḥmed Efendi cāndan [1]253 / 1837

205

Tārīḫ-i Vefāt*Fā° i lā tūn Fā° i lā tūn Fā° i lā tūn Fā° i lūn*

- 1 Veh Muḥammed Beg Efendinūñ bu nevres-i ḡoncesin
Şoldurup bād-ı ecel açılmadan virdi ḥazān
- 2 Ey felek insān degül taḡlar ṭayanmaz cevruñe
İşte bu ma° şūmuñ itdūñ ḳāmet-i ° ömrin kemān

- 3 Alduñ ol nāzūk-i cūdı derd-i bī-dermān ile
Halk-ı °ālem itse lāyık şetmüñe vaqf-ı zebān
- 4 Eyle ābāsın İlāhī mazhar ism-i şabūr
°Uqde-i qalbin nice hayru'l-ḥalefle kıl °ayān
- 5 Mīr-i vālā şāne yā Rab kıl mükāfātı cemīl
Gevher-i şabr u şekībi it dilinde rāygān
- 6 Uçdı bu tārīḥde zeyn itdi °adni çün güher
Kıldı İsmā°ıl Ferruḥ cinānda āşiyān [1]265 / 1848-49

206

Tārīḥ-i Vefāt-ı Kerīme-i Zeyne'l-°ābidīn Efendi-zāde Cemāl Beg

Me f °ū lū Me fā °ī lū Me fā °ī lū Fa °ū lūn

- 1 Dāğ açdı bu yıl rıḥleti °ālemlere zīrā
Gülşüm Ḥanım bülbul-i gül-zār-ı cināndan

207

Tārīḥ-i Vālī-i Mısr Qāhire Şoden-i İbrāhīm Pāşā Eben Muḥammed °Alī Pāşā

Fā °ī lā tūn Fā °ī lā tūn Fā °ī lā tūn Fā °ī lūn

- 82 b 1 Ümm-i dünyāyı taşarruf itdi bu tārīḥde
Cāh-ı İbrāhīm Pāşā oldı Mısr-ı Qāhire [1]264 / 1847-48

208

° Ömer Ağa-zāde Tevfîk Beg Şadr-ı Anaṭolı Oldıḡına Tārîḥdür

Mef°ū lü Fā°i lā tü Me fā°ī lü Fā°i lün

- 1 Şadr-ı °ulūma° adl ile revnaḡ-ver oldı nev
Tevfîk-i a° del oldı Anaṭolıya refîḡ [1]264 / 1847-48

209

Tārîḥ-i Vefât-ı Murād Mollā Şeyḥî

Fā°i lā tün Fā°i lā tün Fā°i lā tün Fā°i lün

- 1 Meşnevî dārın idüp medfen Murād-ı Naḡşibend
Ḳaṭre-i ber-pāy ile ḡıldı sefer ender vaṭan [1]264 / 1847-48

210

Tārîḥ-i Defter-dār Şoden-i ° Alî Muḡliş Beg Becāh-ı Vālā-yı Nîş

Fā°i lā tün Fā°i lā tün Fā°i lā tün Fā°i lün

- 1 Ḥaḡret-i Ḥünkār bu tārîḥde Zā° iḡ dimiş
Mîr° Alî Muḡliş mu° allā Nîşe defter-dār bād [1]261 / 1844-45

211

Tārîḥ-i Me° mûriyyet-i Selîm Pāşā Becāh-ı Ḳonya

Mef°ū lü Fā°i lā tün Mef°ū lü Fā°i lā tün

- 1 Monlā-yı Rūmuñ açdı manşıbla şehrine per
Ḳonyaya ḡondı hem-ḡün sāḡîr Selîm Pāşā [1]265 / 1848-49

212

**Pederüm Şeyh Zeyne'd-dîn Efendi Civâr-ı Haremeynde
İrtihâl Buyurduklarına Târîhdür**

Fâ °i lâ tün Fâ °i lâ tün Fâ °i lâ tün Fâ °i lün

- 83 a 1 Nezd-i pâk-i Aḥmede bir ḥatve itdi ḳabrini
Ḳıldı Zeyne'd-dîn Efendi ° avdet-i ḥacc terk-i cān [1]233 / 1817-18

213

**Ḥān-ḳāh-ı Ḥazret-i Mıṣrî Elli Altıda Ta° mîr ve Tevsî° Olunduḳda Dinilen
Üç ° Aded Târîhlerdür Beher Mıṣra° ı Mu° cem Mühmel Târîhdür**

Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün

- 1 Mecîd Ḥān ser-te-ser Mıṣrî evin ḳıldı cedîd i° mār
[1]256 / 1840 [1]256 / 1840

214

Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün

- 1 Mecîd Ḥāndur ḳılan çün ° arş mu° allā Mıṣri dergāhun
[1]256 / 1840 [1]256 / 1840

215

Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün

- 1 Mecîd Ḥān Mıṣri dergāhun çü sedre ḳıldı vüs° at-ver
[1]256 / 1840 [1]256 / 1840

216

Tārīḥ-i Vefāt*Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn*

- 1 Derviş Aḥmed bu telemsānı laḳab °azm eyleyüp
Ka° be-i °ulyāda itmişdi ṭavaf u telbiye
- 2 Mūsikīden var idi meşķinde çok şavt u nu° üt
Sālikānuñ ḳalbin anlarla iderdi nışfiye
- 3 Ḥayli gezdi itdi İsmā° il-i Rūmīde maḳām
Gezdigiycün şeyḫ aña itmişdi böyle tesmiye
- 4 Düşdi bir tārīḥ °aḳīb ḥacc u vefātı sāline
Ḥaccına yapdı telemsānı beḳāda tehniye [1]265 1848-49

217

83 b

Tārīḥ-i Merg-i Kemānī Mīrūn*Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn*

- 1 Hüner-ver Zühre aḥter nağme-perver hūce mīrūn kim
İderdi ḳavs-ı çarḫa ursa ok feryād gūn-ā-gūn
- 2 Bıraḳdırmışdı sāz-ı sūrnāñı Zühreye çengin
Şifā olmuşdı endūha kemānda ḳurdığı ḳānūn
- 3 İderdi cānını pervāne her bir şu° le-i āha
N'ola ḥākisterinden gelse kūşe nağme-i pīzmūn

- 4 Girince pīşrevle neyle şanbüre ile mābeyne
Olurdu şad Aristo fār-yābı perdeden buyrun
- 5 Ney-i hāmem yazup tārīhini mīlād-ı °İsādan
Kemānda hayf çaldı °ömrünün şöñ hānesin Mīrūn 1844

218

Tevārīh-i Şeh-zādegān

Tārīh-i Mesemmat Vilādet-i Şeh-zāde-i Cihān Sultān Meḥemmed Reşād

Müfte°i lün Fā°i lün Müfte°i lün Fā°i lün

- 1 Hazret-i °Abdü'l-mecīd Hān-ı kerem i° tiyād
Şevket ü °ömrin mezīd eyleye Rabbü'l-ibād
- 2 Haḳ aña itdi °aṭā bir güher-i bī-behā
Neş° esi ser-tā-be-pā dehre virüp imtidād
- 3 Oldı bir °ālī vücūd gevher-i mehd-i şühūd
Eyleye Hayy u Vedūd °ömr ü kemālin ziyād
- 4 Bezme olup cilve-ger bir şeh ferḥunde fer
Gūş-ı ḡamı itdi ger na° re-i mes° üd bād
- 5 Vaşfına bā-şevḳ-i tām itseler °ālem kıyām
Medḥine virmez ḥitām mücürelerde midād
- 6 Hep şu° arā-yı edaḳḳ itdiler °aczi fişḳ
Cümle tevārīhe baḳ itmez iseñ i° timād

- 84 a 7 Eyledi tārīh-i °ayān Zā° iḳ mu° ciz beyān
Zīver şāh-zādegān oldı Meḥemmed Reşād

[1]260 / 1843-44

Tārīḫ-i Vilādet –i ° Abdü'l-ḥamīd Hān

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 1 Şehriyār-ı Cem-ḥaşem Sulṭān-ı manşūru'l-livā
Ḥāzret-i ° Abdü'l-ḥamīd İskender-i Dārā ° abīd
- 2 Maşdar itmiş zātını Ḥaḫ ° ālemüñ efrāhına
Pür mesār-ı zevḫ olur ḥaḫ itse tehdīd-i şedīd
- 3 Her bir ef° āli füyüzāt-ı şafānuñ menşe° i
Neşve-i zātiyyesinden cümle ° ālem müstefīd
- 4 İşte ez-cümle bu nev şeh-zāde kim kıldı ṭulū°
Oldı şehriyini her şeb ḳā° ināta rüz-ı ° ıyd
- 5 Rüz-ı ° ıyd ol zevḳe nisbetle şeb-i mātem-nümün
Düşmenāna ṭop-ı ra° d āvāzı peygām-ı va° id
- 6 Sem° -i a° dā ṭop-ı ra° d erkāndan olsun aşam
Lerze-i dehşetden olsun tenleri çün berk-i bīd
- 7 Bende bu neş° e ile tārīḫin iderken cūs-tü-cū
İki mışra° geldi Zā° iḫ ṭab° a hem-çün māh-veşīd
- 8 Tām u tev° em her biri reşk-āver-i ehl-i ḳalem
Ḥacletinden derd ü ger ger görse Ḥassān u Lebīd
- 9 Bu güher şulbünden oldı Hān Mecīd-i bī-behā
Eyledi leb-rīz-i mihr-i şevketi ° Abdü'l-mecīd

220

Diger Tārīḥ*Mūs tef ° i lün Mūs tef ° i lün Mūs tef ° i lün Mūs tef ° i lün*

- 10 Tārīḥ-i mīlādī güzīn ü cān-fezādur bī-naẓar
Şeh-zādemüz ° Abdü'l-mecīd oldı şeh-i mehd-i şühūd [1]258 / 1841-42

221

**84 b Tārīḥ-i Vilādet-i dü Şeh-zāde Sultān Meḥemmed Fu'ād u Aḥmed
Kemāle'llezīn**

Müf te ° i lün Fā ° i lün Müf te ° i lün Fā ° i lün

- 1 Pādişeh-i baḥr u ber Ḥazret-i ° Abdü'l-mecīd
Lāmi ° a-i nūr u fer şāh-ı melā ° ik-ḥişāl
- 2 İtdi Ḥaḳ ol dāverüñ zāt ferīd ü neferin
Rābıṭa-i salṭanat dāfi ° a-i iḥtilāl
- 3 Zātını itmiş Ḥudā ° adl ile ārāste
Sāyesidür şübhesiz māye-i berr ü nevāl
- 4 Nesl-i güzīn-i Ḥudā eyledi zīb-i cihān
Dāfi ° i şekk ü kemān rāfi ° vü hem ü ḥayāl
- 5 Salṭanat u şevket ü leşker ü dārāt ile
Nuşret ile ide Ḥaḳ düşmenini pāyimāl
- 6 İşte dü şeh-zāde-i dürr-i girān-māyesin
Eyledi gehvāre-i ° āleme ° aḳdü'l-le ° āl

- 7 Görmedi emsâlini çeşm-i felek anlaruñ
 Toğmadı bunlar gibi baṭn-ı semâdan hilâl
- 8 Ben daḥı Zā' iḳ bu şevḳ ile olup destine
 Hâme-i pür feyzi kim naḳş ide sihr-i ḥelâl
- 9 Buldı dü târîḥ-i tām biri naḳaşdan maşûn
 Digeri pür şa° şa° a şu° lede cevher mişâl
- 10 Ḳalb-i şehi pür neşât itdi Meḥemmed Fu° âd
 Dîne virüp tâb u fer fevz ile Aḥmed Kemâl
 [1]264 / 1847-48 [1]264 / 1847-48

222

Diger

Mef° ü lü Fā° i lā tü Me fā° i lü Fā° i lün

- 1 ° Abdü'l-mecîd Efendimizi Ḥaḳ be-kām ide
 Her sâl u meh vilâdet-i feyẓ i° tiyâd ile
- 2 Zâtına münḥaşır olup âsâyiş-i ümem
Velî eylemekde yek digerin ittîrâd ile
- 85 a 3 Rûz u şebi o şâha iki ḥâdim eyleyüp
 H° ace serâbı olmada sâ° ir° ibâd ile
- 4 Geldi meyânesinde iki dürr-i şâh-vâr
 İtdi berât Ḥaḳḳa teşâdüf° idâd ile
- 5 Evḳât-ı ḥamsede atılan tûblar virür
 Şâdiligüñ peyâmın iki şâh-zâd ile

- 6 Lālâlarınuñ eyleye nevgerlerin Hudâ
Câh-ı refâha vâlî-i nev ° adl ü dâd ile
- 7 Şâh-ı cihânı mazhar ide ° ömr-i nevha Hâk
° Abdü'l-mecîd ile dağı Sulţân Murâd ile
- 8 Bu neş° e-i pey-â-peye târîhler bulup
Behzâd-veş-i yarâ° a-i mânî şerâd ile
- 9 Zâ° iķ kulu bu beyt-i dil-ârâ-yı hûbda
Târîh yazdı hâme-i müşgîn midâd ile
- 10 ° Abdü'l-mecîd Efendimizüñ ° aynına çü nûr
Ahmed Kemâl geldi Mehemmed Fu° âd ile
[1]264 / 1847-48 [1]264 / 1847-48

223

Târîh-i Teşrif-i Hümayûn Bâ-Sitânbûl

Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün

- 1 Şehenşâh-ı Sikender Seyr-i Maḥmûd Hân Gâzîye
Hudâ-yı Zü'l-minen Hıẓr-ı sedâdın râh-ber virdi
- 2 Ğaraẓ-ı âb Hıẓrdan râḥat-ı emn-i cihândur kim
Anı her ḥ°âce-i ° ilm-i ledün böyle ḥaber virdi
- 3 Bu serden rûḥ-ı İskender olursa muẓtarib lâyıķ
Ki nefsin eyleyüp taķdîm biḥûde sefer virdi
- 4 Zamân-ı ° adl-ı Maḥmûd Hânda ğam öyle remân zîrâ
Dem-i endîşeyi rîzâne fetvâ-yı heder virdi

225

Tārīḫ-i Sāl-i Meymenetfāl-i ° Abdü'l-mecīd Hān*Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn*

- 1 Şehriyār-ı Cem-ḥaşem ° Abdü'l-mecīd Hānuñ Hudā
Sāl-i nuşretfālını kılsun sa° id-ender-sa° id
- 2 Şafḥa-i dehre bu resme eylemez şebt-i kalem
Şad hezārān sāl-i devr eyleser bu çarḥ-ı ° anīd
- 3 Naẓm olındı taḥt-ı ° ālī-baḥt-ı ° Osmānī gibi
Berr ü baḥr-ı devlete yā ḥasr-ı nev oldı bedīd
- 4 Taḥt u fevķinden olur āşār-ı nuşret müstefād
Feyz-i tāli° maṭla° -ı şevketden olmış müstefīd
- 5 Yā otāğ-ı şehriyāre kırdılar şemsiyesin
Yā mihād-ı nuşreti taḥrīke fermān-ı ekīd
- 6 Faẓl-ı sālī vaşf-ı Şāh-ı Cem-vaķāra zımm ile
Kıldı Zā° ıķ bendesi merhūn idüp beyt-i vaḥīd
- 7 Bu sene efzūn olup iķbāl-i Hān ° Abdü'l-mecīd
Sāl-i sulṭān oldı ḳalb-i müstevī resm-i cedīd
1261 / 1844-45 1261 / 1844-45

226

86 a

Tārīḥ-i Vilādet-i Şeh-zāde

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Şehenşāh-ı cihān ° Abdü'l-mecīd şevket-i ārānuñ
Gelüp şulb-i şalābet-vāyesinden mehd-i dehre zīb
- 2 O mihr-i şevketüñ encümle nesli hem-° adād olsun
Şeref-verlikle kılsun āfitābı her biri ta° kıbe
- 3 Ziyāe'd-dīn ü devlet nām-ber-i şeh-zāde-i nevle
Cenāb-ı Hakk şaf şeh-zādegānı eyledi tertīb
- 4 Kānādīl-i donanma tāb-ı nemce virmedi ruḥşat
Kılındı lağv-ı mehtāb ile kalb-i düşmenān terhīb
- 5 Bu şevk ile didi Zā° iḳ kulu mīlādına tārīḥ
Ziyāe'd-dīn Meḥammedle mihād mülke geldi zīb

[1]262 / 1845-46

227

Tārīḥ-i Vilādet-i Sāmiye Sulṭān

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Gelüp şulb-i güzīn-i Hāzret-i ° Abdü'l-mecīd Hāndan
Cihāna reşk-fermā-yı kamer-ber nūr-ı maḥṭal° at
- 2 Olursa şanı şāyān zirve-i eflāke peyveste
Budur mevsūme-i şāh-ı cihāna qadr u ḥāşşiyet

- 3 Çıkup ° ayyūka ra° d-āvāz-ı tūblar velvele şaldı
Semāvāta zemīnūñ virdi şehrāyini nev zenīt
- 4 Vürūd ile bahar-istāndur zeyli zem-istānuñ
Gidüp ye° s-i hamūşı bülbül-āne geldi hep ğayret
- 86 b 5 Semāvāt ehline eşrāb kıl Zā° iğ bu tārīhi
° Ulüvv-i şān buldı Sāmiye Sulṭān ile devlet [1]261 / 1844-45

228

Tārīḫ-i Vilādet-i Şeh-zāde

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 1 Şükr Hudā kim şehriyār-ı Cem-vaḳāruñ itdi şarf
Nağd u cūdı cevherin şāyān maḥalle nākıdı
- 2 İtmiş Hudā-yı Lem-yezel zāt-ı şeref-pīrāsını
Ceyş-i mülūk māzī vü müstaḳbelinūñ ḳā° idi
- 3 Zāt hümāyūnı olup ser-defter-i Osmāniyān
Nesl nesilidür temessükle bu feyzūñ şāhidi
- 4 Bir gevhere mālīk idüp ol kān-ı iḥsānı Hudā
Şükrinde oldı ḥāmeler evrāk-ı ° aczūñ sācidi
- 5 Zā° iğ ḳulı şad secde-i şükr ile tārīḫ didi
Nā-yāb geldi dehre Ḥān ° Abdü'l-mecīdūñ ° ābidi [1]264 / 1847-48

229

Tārīḥ-i Vilādet-i Hānım Sultān*Mef °ū lū Me fā °ī lūn Mef °ū lū Me fā °ī lūn*

- 1 Gehvāre-i ekvāna bir gevher-i pūr ° iṣmet
Važ ° oldu ki vaşfinda ° āciz güher-fürüşān
- 2 Sultān-ı cihān-bānuñ hemīşe-i zī-şānı
Ol gevher-i nā-yābı raḥmından idüp etyān
- 3 Taştīr-i şenāsında ° āciz kalem-i vaşşāf
Taḫdīr-i behāsında şarrāf-ı ḥired ḥayrān
- 4 Ol dürr-i girān-ḫadrūñ eşdāf-ı şenāsında
° Anḫūd-ı şüreyyā-veş nesli ola bī-pāyān
- 5 Bir beytde tārīḥin Zā ° iḫ kulu yazdı kim
Noḫta koyamaz aṣlā cem ° olsa süḥan-sencān

87 a

- 6 Şulb-i ° Alī Pāşādan gehvāre-i nāsūta
Revnaḫla ḫadem başdı Ḥayriyye Hānım Sultān

[1]262 / 1845-46

230

Aḫmed Fevzī Pāşānuñ Burūsāya Teşrīflerine Tārīḥdür*Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn*

- 1 Bārek-allāh zehī luṭf-ı Ḥudā
Bendesin lāl iken itdi şeybā

- 2 Açdı fem vaşfına bir Cem-cāhuñ
Ki ola medh-i belīğın gūyā
- 3 Bulur ammā ki şığışmaz ketebe
Kılsa taḥrīk yarā° a fazlā
- 4 Eyledi ḥāşılı ḥasbe'l-mekān
Zīnet-i na° tını naḳş u imlā
- 5 Böyle yazmış varak-ı levḥa ḳalem
Cālib-i himmet-i merdān-ı Ḥudā
- 6 Fevzī-i pūr-şeref-i fevz ü felāḥ
Nāşır-ı ma° şer-i şımf-ı za° fā
- 7 Gördi bā-emr-i şehenşāḥ-ı cihān
Bursanuñ ḳadrini terfi° e sezā
- 8 Cümlemüz hem-ser-i eflāk olduḳ
Olıcaḳ beldemize cilve-nümā
- 9 Niyyet ° āliyye-i ḥālişası
Ser-be-ser cānib-i füyüz nücebā
- 10 Zātını feyz-i teveccühdür iden
Ḥāk-i dergehlerine nāşıye-sā
- 11 Maḫhar-ı devlet-dārın eyler
Bu ḳadar ḥ°āhiş-i taḫsīl ü rızā
- 12 Bende tebşīrine oldum Zā° iḳ
Zīb-i ilhām ile me° mūr şenā

- 87 b 13 Düşdi bir beyt ile tārīḥ-i kudūm
Açdı teşrīfine pür mişl-i hü mā
- 14 Bursada zāyir-i aḳtāb oldı
Yümn ile Aḥmed-i Fevzī Pāşā [1]252 / 1836

231

Burūsa Mütessellimi Hācī Muştafā Ağa Halīlesi
Fāṭımā Ḥānım Fevtine Tārīḥdür

Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lün

- 1 Hāris-i şehir-i Burūsa ma° den-i ḥayr u ḥisān
Ya° ni el-ḥacc Muştafā Ağa şafvet iḳtirān
- 2 Mūnis ü ḡam-ḥ°arı ya° ni zevce pür ° iffeti
Nām-dāş-ı duḡter-i peygamber-i āḡir zamān
- 3 Gördi kim bu miḡnet-ābādında yok beḡā
..... Allāh ile ḳıldı ° azm-i mülk-i cāvidān
- 4 Āsitān-ı ehl-i beyt-i Muştafā medfen-gehi
Oldı ol yüzden ki ulaşdı muḡabbet ḡandān
- 5 Şīve-i farṡ-ı muḡabbet böyledür kim celb ider
Bāygāh-ı luṡf u iḡsānında eyler kām rān
- 6 İtmede zevvāre ta° līm-i teveccüh meşhedı
Bundan aḡz itse revā ādābı evvel zā° irān
- 7 Bāb-ı āl-i Muştafāda rüz u şeb ḳıldı ḳıyām
Ḥaşre dek der-bānlıḡile oldı dāmen-der miyān

- 8 Bu kapuya intisābı sālını kıldı raḡam
Ḥāme-i mātem-libās-ı Zā° iḡ-i mu° ciz beyān
- 9 Bu kapunuñ şad hezārāndur olan ḡāhişgeri
Bu kapuda kākülin çārüb ider ḡūr-ı cinān
- 10 Luṭf-ı şabr ile Ḥudā bāḡīlere ecr eylesün
Ṭā° if olduḡda maḡāmın nev-be-nev kerr ü beyān
- 11 ° Adni bu tārīḡde zeyn itdi mānend-i güher
Fāṭıma Ḥānım ḡarīm-i cennet oldu revān [1]253 / 1837

88 a

232

**Bu Daḡı Müteveffıye-i Merḡūme Rūḡiyçün Pīşegāh-ı Ḳabrinde
İnşād Olınan Çeşmeye Tārīḡdür**

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 1 Naḡar-ı ḡalbe emīn şurre-i beytü'l-ḡarem
Ya° ni Ḥācī Muştafā Aḡa ... rūḡü'ş-sıfāt
- 2 Şehr-i ber sāye müsellim olduḡı hengāmda
Zevcesi hem-nām-ı zehrā kıldı terk-i münkināt
- 3 Oldı bāb-ı Ḥazret-i Sulṭān Emīre cā-nişīn
Pīşegāhda merḡadinde aḡdı bu ḡand u nebāt
- 4 Kilik-i Zā° iḡden bu ber-vārid-i tārīḡ aḡdı nev
Buldı rūḡ-ı Fāṭıma Ḥānım bu mādan nev-ḡayāt [1]254 / 1838

233

**Mütesellim-i Mümā İleyhüñ Bende-gānından
Bekr Efendi Zevcesi Fevtine Tārīhdür**

Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lün

- 1 Zevce-i Bū-bekr Efendi naḥl-i bāğ-ı ıṣṭıfā
İtdi rıḥlet genc iken ° uḡbāya feryād u füsüs
- 2 Şīven itse fevtine lāyık zemīn ü āsumān
Tevsen-i na° şa rekūb itdikde mānend-i ° arūs
- 3 Eyledikde māderi fevtinden altı gün mürūd
Hem-çü tıfl-ı şīr-i ḥāra kıldı ° adne cāblūs
- 4 Māl u ḥikmetle bulunmaz emr-i merkūñ çāresi
İster İskender Süleymān ol dilerseñ Cālinūs
- 88 b 5 Kurb-ı mīr-zāde anı āsūde itdikce Ḥudā
Zevci olsun türbe-i şabra mülāzım ḥāk-būs
- 6 Kilik-i Zā° iḡ naḡş idüp tārīḡ-i mātem-gūnını
° Ā° işe-i Şiddīka kıldı maḡ° ad-ı şıdḡa cülūs [1]252 / 1836

233

Tārīḡ-i Sāl

Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lün

- 1 Neyyir-i burc-i himem cūr-cān-ı şiyem
Revnaḡ-cāh-ı niḡābet şeref-i faẓl u hūdā

- 2 Hâzret-i Es[°] ad-i zî-şân-ı ° uṭârid tilmîz
 Âb-ı rûy-ı bulğâr-ı şek fezâ-yı üdebâ
- 3 Gelmedi vaḳ[°] a nev-yesân-ı selefdan mişli
 Ṭoymadı gûş-ı felek böyle faşîḥ-âne edâ
- 4 Zîver-i fark-ı şudûr olsa fazîletle n'ola
 Kihterîn pâyedür ° örf-ânene nazm u inşâ
- 5 Görmedi çeşm-i selef mişlini görmez ehlâf
 Girdiş eylerse de biñ sâl bu çarḥ-ı hûdra
- 6 Bulamam fazlı gibi vaşfına Zâ[°] iḳ pâyân
 Eylesem vaḳf-ı zebân tâ-be-ḥitâm-ı dünyâ
- 7 Didi târîḥini tebrîk iderek kilik-i beyân
 Sa[°] d ide sâl-i nevin Es[°] ad Efendîye Hudâ [1]261 / 1844-45

235

Târîḥ-i Vâlî-i Hudâvendigâr Şoden-i İbrâhîm Şâdem Pâşâ

Fe ° i lâ tûn Fe ° i lâ tûn Fe ° i lâ tûn Fe ° i lûn

- 1 Kûtb-ı evc[°] âzamet-i şâh-ı cüneydî sîret
 Gevher-i tâc-ı ḥilâfet şeh-i ferḥunde liḳâ
- 2 Hâzret-i ° Abd-i Mecîd devrân itdi yine
 Emr-i Bursâda ° aceb ḥükm-i havârîḳ icrâ
- 89 a 3 Ya[°] ni bir âşaf-ı zî-şâne mufavvaż kıldı
 Bir ḥayâ-zâdeleri eyledi ° adli şeydâ

- 4 Kadr-i Bursāyı bu terfî° i kerāmetdür hep
 Yoḥsa eslāf-ı kirām olmadı bu luṭfa sezā
- 5 Merrenüñ vaktini bir kerre tefekkür ile
 Baḡ na° imāya saña eyleye ḡālin inbā ???
- 6 Bu kadar luṭfa ahālī degül iken şāyān
 Kıldı ecdādına ḡürmetle bu zātı isrā
- 7 Şadra tercīḡ ile Bursā-yı behişt-āsāyı
 Mālik-i ° aḡl-ı mi° ād elbet olur nāşıye-sā
- 8 Şöhre-i şāyi° ası burc-ı veliyyu’l-lāhdur
 Maṭla° -ı neyyir-i ° adl ide bu zāta Mevlā
- 9 Yazdı teşrīfine tārīḡ teşekkür Zā° iḡ
 Oldı dādār-ı güzīn Bursaya Şādem Pāşā
 [1]265 / 1848-49
- 10 Yümn-i iḡbāl ile teşrīfine yazdum tārīḡ
 Dād-kār oldı behīn Bursaya Şādem Pāşā
 [1]265 / 1848-49
- 11 Şad şerefbirle bu tārīḡ-i nevi yazdı kalem
 ° Adlgāḡ kıldı gelüp Bursayı Şādem Pāşā
 [1]265 / 1848-49
- 12 Manşıbın eyledi tebrīk bu tārīḡ kalem
 Dād-gīr oldı gelüp Bursaya Şādem Pāşā
 [1]265 / 1848-49

89 b 13 Naşbı tārīhine ser kıldı fedā ehlu'l-lāh
Oldı bir kām Burūsā ile Şādem Pāşā
[1]265 / 1848-49

14 Seyf-i °adline bu tārīh mekān buldı kalem
Girdi Bursāda niyāmı cehe Şādem Pāşā
[1]265 / 1848-49

236

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

1 Bu tārīh oldı Pāşā-yı °adālet-cāh içün meftūh
Miyān-ı Bursa seyf-i °adl Şādem ile buldu rūh
[1]265 / 1848-49

237

Fā °ī lā tün Fā °ī lā tün Fā °ī lā tün Fā °ī lün

1 Böyle fermān itdi bu tārīhde şāh-ı cihān
Şādem İbrāhīm Pāşā Bursāya vālī ola
[1]265 / 1848-49

1 °Adl ü iqbāl ile ser-tīz oldı bu tārīhde
Seyf-i Şādem buldı cevher hāfeşān-ı Bursadan
[1]265 / 1848-49

238

Tārīḥ-i Ḥācegānī Berā-yı Remzī Efendi*Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn*

- 1 Āferīn Remzī Efendī-i ° Uṭārid kevkebi
Ḥāce-i ehl-i qālem kıldı Ḥudā-yı kār-dān
- 2 Yok midād-ı sürḥ ile tesvīde nuṭḳā ihtiyāc
Dem-be-demkilkinden olur qanlar revān
- 3 Ḥayreti āṣār-ı kilki ḥayret-ālūd itmede
Nergisi inṣā-yı ṭab° ında qalur beste dehān
- 4 Sīn-i sinni Veysī-i devrān bī-dendān qoyup
Erre-i iḳbālī itdürmiş aña qat° -ı zebān
- 5 İnmemişdi böyle bir kāmilevī cūd terbīt
Seb° a-i seyyāre ile zeyn olalı āsumān

90 a 6 Bende neş° e ile Zā° iḳ söyledüm tārīḥini
Remzī-i mu° ciz beyān oldı ne vālā ḥācegān [1]266 / 1849-50

- 7 Şafḥa-i dehre yazıldı böyle tārīḥ-i diğeri
Remzī-i ° ilm-i āzmā oldı güzīn ḥācegān
[1]266 / 1849-50

239

Me f̃ ° ü lü Fā ° i lā tü Me fā ° i lü Fā ° i lün

- 8 Oldı qalem du° ā ile tārīhe fem-küşā
Remzī Efendi h̃ āce-i nev oldı sa° d-ı ba° d
[1]266 / 1849-50

240

Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lün

- 9 Yek qalemde çıkdı bu tārīh-i nev
H̃ āce oldı Remzī-i Veysī hüner
[1]266 / 1849-50

1

Şahhāf Hızr Gūrānıñ Sūr-nāmesine Yazılan Takrīzdür

Me fā ° i lün Me fā ° i lün Me fā ° i lün Me fā ° i lün

- 1 Sikenderdür ferīd ü nefr Cenāb-ı Hān Maḥmūduñ
İdüp Hızr-ı hüner āb-ı ḥayāt-ı sūrını icrā
- 2 Aqıtdı nāv-dān-ı ḥāmeden feyz-i mezāmīni
Şurāḥī-i şumāḥ-ı dehre ser-şār itdi pek ra° nā
- 3 Bu nazma reşk iderse rūḥ-ı Firdevsī olur şāyān
Ki sūr-ı ° adni itdi lehce-i şeh-nāmede imlā

2

Takrîz-i Diger Berây-ı Şerh-i Kaşîde Be-cenâb-ı Reşîdmen El-Mevâlî

Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün

- 1 Cenâb-ı hâfız-ı miftâh-ı Ka° be şeybe kim olmuş
Huzûr-ı fahr-i ° âlemde bu hıdmetle şeref berâ
- 90 b 2 Müyesser oldu ol gün Ka° betü'l-° ulyâyı feth itmek
Ki mev° üd idi sulţân-ı serîr-i mülk-i ev-ednâ
- 3 Urmada hıfz-ı miftâhına beytün oldılar tâlib
Olanlar hep Cenâb-ı Hâzret-i Peygambere kurbâ
- 4 Nihâyet nâzil oldu Şeybenün haqqında bu naşş kim
Emânet ehline virilmeli emr eyledi Mevlâ
- 5 Anuñ nesl-i güzîn ü efhamından Şeyh Sa° de'd-dîn
Cebâvîlikle kılmışdı cebâyı mesken ü me° vâ
- 6 Muzâfât-ı Dımışku'l-Şâmdan şehir-i şıgâr ammâ
Vücûd-ı pîr ile şehir-i mu° azzamdan dahı bâlâ
- 7 O câyı muskıttından sonra me° vâ ittiḥâz itmiş
Eli yevme'l-kıyâm olmuş kerâmetle şeref-baḥşâ
- 8 ° Aceb ḥâlât-ı vicdânîye mâlik bâhirü'l-hemme
Cihâd-ı nefse yollar ictihâd itdi sülûk-ârâ
- 9 Reh-i sa° diyyenün oldu ser-â-ser pîr-i erkânı
Eger var ise şübheñ şedd-i raḥl it feyz bul cânâ

- 10 Ne inʔāk-ı ilāhīler ne daḡı zū'l-celālīler
Aña her bir nefesde vārid oldı çār-ı ḡükm-āsā
- 11 Kaşāʔ idden baḡ taḡḡīḡ-i neslinde
Eger sālīk saña rû-pûş olursa peyker-i ma° nā
- 12 Anuñ pes tercümeyle ḡıdmet-i zī-şānına alan
Olup me° mūr bir zāt-ı şerīfū'l-ḡadr-i bī-hemtā
- 13 Reşīd Aḡmed Efendī kim reşādet zātına mevhūb
Ki semt-i Kaşḡardan itdiler dil-mürdesin iḡyā
- 14 Egerçi nisbetidür Naḡşibend ammā ta° addüdden
ḡalāş olmış görinmiş çeşmine yeksān heme eşyā
- 15 Niyābet perdesiyle i° tiḡāf-ı ma° nevī üzre
İdüp Dāvud Pāşā dār-ı ḡükmin maḡfil-i şuḡrā
- 16 Geçer ezmānı hep āşār-ı pīrānı tetebbu° la
İder her bir nefesde zirve-i ° irfāne isti° lā
- 91 a 17 Eger da° vāya bürhān ise maḡşad cümle ° ārifler
Bu hüccetle iderler maḡzar-ı feyz olduḡın imzā
- 18 Beni silk-i şühūduñ esfelinde yazsalar Zā° iḡ
Odur dem ḡarb-ı esmā ile her şeb ḡalbime tamḡā

3

Ecdād-ı Kirāmdan İnöñi Nām Maḥalde
Medfūn Ẕudsī Efendi Ḥaḳḳında Dinmişdir

Me fā °i lün Fe ° i lā tün Me fā °i lün Fe °i lün

- 1 Budur ḥazīre-i Ẕudse ṣebīh-i cāy-ı penāh
Maḳām-ı Ḥazret-i Ẕudsī Efendi ṭāb-ı ṣerāh
- 2 Başınca tā Ḥorasāndan Diyār-ı Rūma ḳadem
Bu beldeyi özine eylemiş niṣīmengāh
- 3 Sinīn-i vāfire irṣād-ı mü° minīn iderek
Devām-ı zıkr ile sālikleri idüp āgāh
- 4 Netīce silsilesiyle bu cāyı medfen idüp
İṣigine ḳoya züvvār tā rū° es u cenāh
- 5 Ziyāretüñe ṣeref-mend olur ṣabāḥ u mesā
Hezār-ı ° aşıḳ-ı ṣādıḳ hezār gümüşde rāh
- 6 ° Aceb mi ehl-i taḥayyür gelüp her emrinde
Ümīd-i himmet-i rūḥāniyetle bulsa refāh
- 7 Müṣerref oldu gelüp būs-ı āsitān ile
Kimine nesli bu Zā° iḳ dahı bi-ḥamdi°l-lāh

4

**Felek-zedegāndan Giridī Rāğīb Beg Merhūm
Hakkında Bi't-temāsa Dinmiştir**

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Olmadı şems-i vefā ufķ-ı emelde rahşān
İtmedi mihr-i taleb zerrece dilde leme° ān
- 2 Ne eķāri ne ecānibde vefā oldu bedīd
Cümlesi sāha-i suhriyyede oldu raķsān
- 91 b 3
Eyledi çeşme hateminde bu def° a cereyān
- 4 Oldıgum hubla talebgāh-ı şadākat eşhāss
Oldılar rāh-ı hayātında ser-ā-ser pūyān
- 5 Āh kim bu felek-i kec-rev-i merdüm-āzār
Koymadı cismimi kim olmaya bir dem giryān
- 6 Rāğīb-ı ğam-zede eyledi me° lūf cefā
Vāķıf-ı hālī olup olmada Zā° iķ-i nālān

5

Ġālīb Pāşānuñ Eşnā-i Şadāretinde İ° tirāzen Söylenmiş idi Tamāmdur

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Hāk maşūn itsūn seni ey āşaf-ı şāf i° tiķād
Şol gönülde kim ide faķr ile dā° im ictihād

2 Nice faqr vifāka kim şerhin iderlerse murād
Şafha-i eşyā aña şāyān levḥ-encür midād

3 Eylese bī-çāre nem-nāk itmege destin dırāz
Mevce-i deryā serāb-ı vāde eyler ıttırād

4 Külḥene °azm itse serdī-i hevāyı def° için
Ra° şesin müzdād ider ol-cāda serdī-i remād

5 Eylese kesb-i hevā için firāz-ı kūha °azm
Her nefes aldıķca çün ejder hevā āteş-fezād

6 Bunca gūn-ā-gūn sitemden ķanda itsün ilticā
Bī-ser ü pālar iderken āsitānuñ istinād

6

Der-Vaşf-ı ḥāne-i Ḥod

Müf te° i lün Fā° i lün Müf te° i lün Fā° i lün

1 Ḥānemizüñ halkını Nūḥdan evvel gibi
Ma° nisinüñ şūreti beyt-i mü° evvel gibi

2 Sūrīsiñüñ musikār taḥta biti bī-şümār
Bit pire yüz biñ ḥarār dāne-i ḥardal gibi

92 a 3 Her bir örümcek hezār ķartalı eyler şikār
Laḥza deminüñ o yapar şanma ki tenbel gibi

4 Mevķi° e tut ķulaķ nāmı ķarañlık şoķaķ
Şırtıma yükletdi Ḥaķķ mezheb-i Ḥanbel gibi

- 5 Şems ü kamerden maşûn-ı maḥbesin tîre derûn
Yâremi eyler füzûn mîḥları çengel gibi
- 6 Ola fedâ mâ-melek kırtulayum bende tek
Boynına aşsun felek nüṣṣa-i heykel gibi
- 7 Anda örümcek oyuna nazar çok kavî
Döndüre her bir çivi âdemi pergel gibi
- 8 Hâşiyet-i bed-teri var kıırılaldan beri
Pişse olur sükkeri loḳma-i Ḥanṣal gibi
- 9 Hâ' iti derin nişân ḥücreleri nâtüvân
Naḳş sümükli ° ayân tâbiş-i meş° al gibi
- 10 Oda oda gezdiler taḥta bitin ezdiler
Naḳşını hep çizdiler kırmızı cedvel gibi
- 11 Şāḥḥibe'l-beyt olur bir ḳocaḳarı gelür
Aylığı pîşîn olur mühr-i mu° accel gibi
- 12 Sâ' ir işe kim baḳar maşraf-ı saḳḳā çıkar
Her kiremîdden aḳar çeşmeleri sel gibi
- 13 Eylese nâli nigāḥ yirin idüp secdegāḥ
Zâ' iḳ içün dirdi vāḥ nāle-i ° andel gibi

7

Ba° z Şarkıyyāt

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 1 Yağdı yıkdı ol mehūñ hūzn ü firākı göñlümi
Her nefesde duraca itdi mülākī göñlümi
Kapladı ol-mehveşūñ fıkı ü merākı göñlümi
Sāk-ı sīmīnūñle iskā eyle sākī göñlümi
- 92 b 2 Ol sevdā-yı ° aşk ile olup mest ü hārāb
Secde-i ° aşkına cisminden deger bulmam türāb
Geldigiyçün heft deryā çeşmüme ° ayn-ı serāb
Sāk-ı sīmīnūñle iskā eyle sākī göñlümi
- 3 Ben ne hüşyār u ne mestüm yok birinde ıttırād
Bezm-i kem-nāmīde nām-ı āvarelik itdüm i° tiyād
Luţf u ihsānuñla bārī eyle mesrūrü°l-fu° ād
Sāk-ı sīmīnūñle iskā eyle sākī göñlümi
- 4 ° Ālem-i hayret beni ol rütbe itdi serserī
Sākit itdüm şīve-i lerzişde bīd u ° ar° arı
Geldi şimdi iltimās luţf u ihsānuñ yeri
Sāk-ı sīmīnūñle iskā eyle sākī göñlümi
- 5 Zā° iķ-i bī-çāreye luţf eyle ey reşk-i melek
Defter-i hestīden olsun şöhreti sāyeñde hāk
Şimdicek bir cām-ı ser-şār gider ihyāya mihek
Sāk-ı sīmīnūñle iskā eyle sākī göñlümi

8

Şarkı

Me fā °i lün Fe °i lā tün Me fā °i lün Fe °i lün

1 Ğam-ı firāk ile zevk-i vişāl-i cānānı
Bütün bütün unutup kanlar ağlayan gönlüm
O gülme oynama eşnāsı vakt-i hicrānı
Añup añup o deñiz gibi çağlayan gönlüm

2 Olinca yār ile yektin yine firāk şanur
Firāk uykusına ğark olup olup uyanur
Turunc-ı ğabğab u pistānı öpmeye utanur
Cigercigin bu kederlerle dāğlayan gönlüm

93 a 3 Beni belā-yı muḥabbet ne derde uğratdı
Varup varup leb-i ejderde ḥāba cān atdı
Batup batup o firāk oqları kan ağlatdı
Eliyle yāresini kendi bağlayan gönlüm

4 Amān amān hemān sen mi ıalduñ ağlayacak
Nedür ceḥīm-i firāka dutup dutup yanacak
Ne kendiden ne ten ü cāndan eser ıalacak
Benüm her işlerini böyle sağlayan gönlüm

9

Şarkı

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Fe° ū lün

- 1 **Açılduñ gül gibi her nākisāne**
 Senüñ itdiklerüñden ben utandum
 Yayıldıñ sofrā-i bezm-i cihāne
Açılduñ gül gibi her nākisāne
- 2 Sen ey gül ğonce-i bāğ-ı leṭāfet
 Dimāğ-ı nāssa virdüñ bŷy-ı şöhret
 Saña lāzım iken nāmŷsın ° izzet
Açılduñ gül gibi her nākisāne
- 3 İdüp ağyāra luṭf-ı bī-ḥesābı
 Virürsün kā° ināta ıztırābı
 Nedür bilmezken ādāb-ı ḥicābı
Açılduñ gül gibi her nākisāne
- 4 Senüñçün çıkdılar seyrāne ḥübān
 Düşer mi şānuña gülgeşt-i nisvān
 Begüm ister inanma ister inan
Açılduñ gül gibi her nākisāne

10

93 b

Müseddes Nazîre-i °Ulvî

Fe °i lâ tûn Fe °i lâ tûn Fe °i lâ tûn Fe °i lûn

- 1 Ey şeh-i mülk-i melâhat saña hem-tâ bulamam
Ebruvānuñ gibi fermānuña tuğrā bulamam
Āsitānuñ gibi bir mesned-i ° ulyā bulamam
Neyleyüm kūyuñı bî-şurîş u ğavġā bulamam
° Arzuḥāl itmege cāna seni tenhā bulamam
Seni tenhā bulıcaḳ kendimi aṣlā bulamam
- 2 Hākipāyine ne dem varmağa beyt-i ḳalemüm
Āh u efgān ile biñ dürlü şamātat ḳılsam
Bu riyā-süz-ı ser olmağa cesāret ḳılsam
Yine senden saña şekvāya ° azîmet ḳılsam
° Arzuḥāl itmege cāna seni tenhā bulamam
Seni tenhā bulıcaḳ kendimi aṣlā bulamam
- 3 Ḳalmadı nem eşeri dīde-i ḥûn-pāşumda
Zerre-i mûy görünmez müje vü ḳaşumda
Ne sefāmuzda hüner ḳaldı ne firāsetümde
Bu şikāyet yalñuz şanma benüm başumda
° Arzuḥāl itmege cāna seni tenhā bulamam
Seni tenhā bulıcaḳ kendimi aṣlā bulamam
- 4 Saña ey mihr-i cihān her niġehüm oldu seḫāb
Ḥayretümden çekilür peyker-i ḥürşīde niḳāb
Olmadı ḫayf şeb-i tār-ı emel rüşen-tāb
Rûz u şeb kūyuña itsem de bu ḫāletle şitāb
° Arzuḥāl itmege cāna seni tenhā bulamam
Seni tenhā bulıcaḳ kendimi aṣlā bulamam

94 a

- 5 Saña Zā° ıķ gibi bir ° aşık-ı şeydā olsa
 Gülşen-i ħüsnüñe çün bülbul gūyā olsa
 Hep mülāzım geçinen kūyuña dānā olsa
 Cāy-ı ārām saña semt-i şüreyyā olsa
 ° Arzuḫāl itmege cāna seni tenhā bulamam
 Seni tenhā bulıcaķ kendimi aṣlā bulamam

11

Taḫmīs-i Ġazel Şalāḫī

Me f ° ū lū Me fā ° ī lū Me fā ° ī lū Fa ° ū lūn

- 1 Zann eylerem a° dā beni sulṭānuma geçdi
 Sermāye-i ğam zimmet-i sāmānuma geçdi
 Dāmān-ı kaẓā kabẓa-i idmānuma geçdi
 Ey kaşı kemān tīr-i müjeñ cānuma geçdi
 Peykānlaruñ her biri bir yanuma geçdi
- 2 Gezdi dil-i dīvāne nice cāy u amākin
 Tā kim ola kūşe-i ğam-ḫānede sākin
 Her zaḥm-ı naẓar eyler eşer cāna velekin
 Bu kec-nigehe şabr u taḥammül nice mümkin
 Evvel naẓaruñ sīne-i sūzānuma geçdi
- 3 Tārāc-ı ° uķūl itmede ol dīde-i cādū
 Hārūta ider siḫr ü füsūn meşķin o meh-rū
 İslām ide pā-māl ider ol çeşm-i suḫan-gū
 Kāfir midür ol zūlf-i siyeh fūlfül-i hindū
 Bir baķmağile dīnūme īmānuma geçdi

- 4 Nā-kühres bād-ı kerem ümmîdine gitdüm
Ol şevk ile pāye-i bālā-tere yetdüm
Ṭayy eyledi dil rütbe-i manşûrî işitdüm
Būs eyler iken la^c line şarkıntılık itdüm
Zülf-i siyehüñ halkası gerdānuma geçdi
- 5 Zā' iğ gibi nūş eylemeyen cām-ı felāhı
Āsāyiş-i ğam ile geçer şām u şabāhı
Faḥriyyemizi ehl-i ḥased olmaya māhī
Beş beyt ile da^c vā-yı kemāl itme Şalāhī
Biñ böyle ğazel defter ü dīvānuma geçdi

12

Tercî -i bend Muḥammes Der-Sitāyiş-i Ziver Efendi Defter-dār-ı Rûm ili

Fe °i lā tûn Fe °i lā tûn Fe °i lā tûn Fe °i lûn

- 1 Cühelā hāzm idemez nā-be-maḥall devletini
Rûz-ı merre fuḫalā faḫlā bulur kısmetini
° Örfā virmede ma^c lûle ğamuñ ° illetini
Kūhdan olsa girān gördiği an şıkletini
Yine hem-cinsi çeker bir birinüñ ğayretini
- 2 Kūy-veş tecrübe çevkânı vücūdın çalsa
İdemez şaḥn-ı ḥamiyyetde ḥafīfe celse
Ne kadar var ise ° âlemde mevāni^c gelse
Hürer gün nīşter-i lā-ḳaydı ser-ā-ser delse
Yine hem-cinsi çeker bir birinüñ ğayretini

- 95 a
- 3 Nice hem-vezn olunur şahş-ı necîl ile seḥî
Pāk olur mı yedi deryā ile nicelik ü seḥî
Dest-i fikre mütevāşıl ° urefānuñ zenaḥı
Taşlar altında kef-i himmeti ḳalmıssa daḥı
Yine hem-cinsi çeker birbirinüñ ğayretini
- 4 Bî-ḥamiyyet olamaz ° ārif-i devrān bir ān
Bî-ḥamiyyetlik olur zihnine bār-ı ḥalecān
Bā-ḥuşūs itse zarūrātını dostuñ iz° ān
Der-° aḳab kefe-i iḥsān ile eyler mīzān
Yine hem-cinsi çeker bir birinüñ ğayretini
- 5 Zā° iḳā gūşe-i ğamda nice bir āḥ u enīn
Beş ü şekvā ile laġv olsun olan ° ahd-i metīn
Var iken Ḥazret-i Zīver gibi ğayret āyīn
Ḳış kıyāmet geliyor diyü şaḳın olma ḥazīn
Yine hem-cinsi çeker bir birinüñ ğayretini
- 6 Şeh-i evreng-i suḥan olmaġa zātıdur eḥaḳḳ
İşte dīvānına baḳ şevket ü şā° ibden adaḳḳ
Himmet itmezse ider mevsim idi sīnemi şaḳḳ
Nāfī-i nāfe ḳapar yoḥsa ne ḳurşaḳ ne vaşaḳ
Yine hem-cinsi çeker bir birinüñ ğayretini
- 7 Ḳavrılursa ne ḳadar tābe-i sıkletde ciger
Nemek-i merḥametin üstine elbette eger
Kimseden ḳadr-i zer u gevheri şormaz zer-ger
Şarḳdan arası olursa eger ġarba ḳadar
Yine hem-cinsi çeker bir birinüñ ğayretini

- 8 Her cihetden bulunur zātı ile cinsiyyet
Reg-be-reg eylemiş a° şābına insāniyyet
95 b Nā-ḥalef gelse daḥı reddine yokdur kudret
Ṭab° -ı mıknāṭısa ger virse de āhın ḥiddet
Yine hem-cinsi çeker bir birinüñ gayretini
- 9 İtse mıkrāz-ı ğam eşvābımı kat° a āhenk
İdemez sūzen-i elṭāfı refūsında direng
Sāyesinde [] sīne-i āmālūme seng
Ḥām-ı iḥsānı virür ° arız-ı pejmürdeme denk
Yine hem-cinsi çeker bir birinüñ gayretini

13

Der-Vaşf-ı Ḥazret-i Pīr-i Mısrī

Me f° ü lü Me fā ° ī lü Me fā ° ī lü Fa ° ü lün

- 1 Geldüm saña iḥsān uma yā Ḥazret-i Mısrī
Luṭfuñ siper it korkuma yā Ḥazret-i Mısrī
- 2 Māliš-geh-i rūyum iken iksīr-i türābuñ
Dāreynde müflis koma yā Ḥazret-i Mısrī
- 3 Ol günde beni zīr-i ḥimāyetüñden ayırma
Cürmüm konacak karşıma yā Ḥazret-i Mısrī
- 4 Ben nice yanup ağlamayam dest-i felekden
Döndürdi vücūdum mūma yā Ḥazret-i Mısrī
- 5 Ḥusrāndadur her dü cihān bī-şek ü şübhe
Luṭfuñdan o kim göz yuma yā Ḥazret-i Mısrī

- 6 Cürmüm ğalebe eyler ° adedde şayılursa
Deryâdaki bî-ḥadd koma yâ Ḥazret-i Mısrî
- 7 İtdirmedüñ itmezsin efendim yine pâ-mâl
Bu beldeyi kâfir Rûma yâ Ḥazret-i Mısrî
- 8 Zâ' iḳ kuluñuñ kıl ḥasenin [] teshîl
Çirk-âb-ı ḥaṭâsın yuma yâ Ḥazret-i Mısrî

14

96 a

Mersiyye

Me f ° ū lü Fâ ° i lâ tü Me fâ ° i lü Fâ ° i lün

- 1 Ey kâsitân-ı dîde-i aḥyâr yâ Ḥüseyn
Vey ḥâr-ı çeşm-i zümre-i eşrâr yâ Ḥüseyn
- 2 Âġüş-zîb-i Fâtıma iken seni felek
Cevr-i Yezîde itdi sezâ-vâr yâ Ḥüseyn
- 3 Alduñ hezâr-ı miḥnet-i Kerb u belâ ile
Mel ° ūnlaruñ yedinde giriftâr yâ Ḥüseyn
- 4 Ne ceddüñe ne mâderüñe ḥürmet itmeyüp
Şâ[h]-ı Yezîdi itdiler ızhâr yâ Ḥüseyn
- 5 Ol rütbe itdiler Emeviyyeyle iftiḥâr
Oldılar öyle ḳavm ile fehḥâr yâ Ḥüseyn
- 6 Şân-ı şerîfüñ olmaya imkân-ı te ° dibe
Ta ° zîmde ḳuşûr ider ebrâr yâ Ḥüseyn

- 7 Şāyān iken bu mertebe ° izz ü nevāz-ı şeh
Ol rütbe itdiler seni izrār yā Hüseyn
- 8 Te° şīr idüp tamarlarına la° net anlaruñ
Elān muhiblerinde bu āşār yā Hüseyn
- 9 İtdüñ naşīhat anlara ammā çe fā° ide
Zerre kadar iden saña āzār yā Hüseyn
- 10 Ma° zūr-ı nuşretüñde gürūh-ı müsevvemin
Hınzīrlardan olmada ferrār yā Hüseyn
- 11 Kevşer ğubār-ı maḳdemüñe teşne-leb iken
Men° oldı ḫayf ḳatre-i enhār yā Hüseyn
- 12 Her bir ḫuşūl-i maṭlaba maşdar iken lebūñ
Olduñ rızā-yı şabr ile şabbār yā Hüseyn
- 13 Taḳdīr-i men° e olmadı rāzī fütüvvetüñ
Yohsa ḫaḳ itmiş ol ḳadar iḳdār yā Hüseyn
- 96 b 14 Bilmem senüñ dimek ile eyler şefā° ati
Rūz u cezāda Aḫmed-i Muḫtār yā Hüseyn
- 15 Lāyık mıdur ki şirk-i celīden eşedd iken
Ol ḳavmüñ ola rāmı günehkār yā Hüseyn
- 16 Artıḳ amān yandım efendim amān yeter
Pek nār-ı ğayret itdi beni zār yā Hüseyn
- 17 Ceddüñ ile Hudā ikisi söz bir ayulup
Diğerler oldı beyhude güftār yā Hüseyn

- 18 Zā' ıķ kemāl-i ħubbla ider günde beş kere
Lī ħamsete kelāmını tekrār yā Ĥüseyn

15

Merşiyye

Me f ° ū lü Fā ° i lā tü Me fā ° ī lü Fā ° i lün

- 1 ° Uşşāķa vak ° a-i Ĥaseneyn özge derd olur
Geh germ olur nefesleri gāh nice serd olur
- 2 Evzā ° -ı mühmelātınadur kim olup ħacel
Geh sürĥ olur niķāb-ı felek kāmı zerd olur
- 3 Ki ķīrvān-ı çarĥ giyer al etekligin
Menĥūs-ı rüyı ekşer-i bālā ceverd olur
- 4 Kimi Ĥasan kimisi Ĥüseyne idüp nidā
Mātemüñe cihānda on gün neberd olur
- 5 Merşiyye-ĥ ° āne eyleye reg cānını fedā
Zen meşrebān bu vaķ ° a-ı mātemde merd olur
- 6 Yerden yere urup özini bī-ķarār ider
Āl-i ° abā muĥibleri zevc itse ferd olur
- 7 Çıķsun o göz ki dökme ye mātem demi demi
Çeşm-i felek daĥı bu kıyāmetde țard olur
- 8 El-yevm iden sülūk-ı ihānet țarīķine
Mānend-i ° Amr u ° Āş o daĥı hezde gerd olur

- 9 Maḥşūr olur gehī nefesi mişl-i Kerbelā
Geh ehl-i derde nāleleri reh-never[d] olur
- 97 a 10 Şeş dergeh-i belāda neden böyle kār-zār
Pūl gibi urmağ ile urulmağ ne nerd olur
- 11 Mātem-kūşāne lerze virür mişl-i zemherīr
Her bir bered nūmūne-i dūzağla berd olur
- 12 Zā' iğ figāna başla bu gülşende bülbul ol
Her dāğ-ı āteşinüñī farz it ki vird olur

16

Mersiyye

Me fā °i lūn Fe °i lā tūn Me fā °i lūn Fe °i lūn

- 1 Boyandı kıana meded cism-i nāzenīn Ḥüseyn
Muḥabbet ehlini yaksa n'ola enīn Ḥüseyn
- 2 Ne rütbe kıabil imiş toğm-ı zulmi ter-beyte
Miyāh-ı cevri Yezīde kıanup zemīn Ḥüseyn
- 3 Sinān u Şimr Nu° ayn İbn-i Sa° d u İbn-i Ziyād
Yezīde tābi° olup oldılar mūhīn Ḥüseyn
- 4 Dirīğ-i ebr-i te° addīyle mūnḥasif oldu
Semā-ı Kerb-i Belāda kıamer cebīn Ḥüseyn
- 5 Ne kevne şetm ideyūm gerdiş-i çep endāze
İhānet itmege oldu felek na° yin Ḥüseyn

- 6 Amān amān amān oldu ḥāk ile seyyān
Felekle hem-ser olan ḳal[°] a-i metīn Ḥüseyn
- 7 Olinca ḳaṭre-i rūd-ı fūrātdan maḥrūm
Dağıldı tāb-ı ḥarāret ile [°] acīn Ḥüseyn
- 8 Ḥanāzere olıcaḳ Kerbelāda eṭrāfın
Melā[°] ik olmadı ḥayfā ṣer-i faḳrın Ḥüseyn
- 9 [°] Alī vü Fātıma-veṣ Ḥaṣnā varken eyvā
Be-ḥūkm sırr ḳadar olmadı ḥaṣīn Ḥüseyn
- 10 İdince zehr-i belā ile mübtelā Hasan
Füsüs-ı tīg-i ṣehādet olup rehīn Ḥüseyn
- 11 Marīz olmasa eylerdi cānını mebzūl
O seyyidü'ş-ṣerefā Zeyne'l-[°] abidīn Ḥüseyn
- 97 b 12 Gireydi destlerine Muḥammedü'l-bāka
Güdāḥte iderlerdi mu[°] ānedin Ḥüseyn
- 13 Cenāb-ı Ca[°] ferī iḥlāṣ ile ider taṣdīḳ
Reh-i muḥabbete ruḥ-sūde muḥliṣin Ḥüseyn
- 14 İdince ḡayzını Mūsā-yı Kāzıma izḥār
Olındı la[°] nete lāyık muḥālifin Ḥüseyn
- 15 Benān-ı ṣāh-ı Ḥorāsāna fer virirse n'ola
[°] Alī Rızāda bulup merkezin nigīn Ḥüseyn
- 16 Taḳıyye itmege ḥubb-ı Takīye me[°] mūruz
Budur vaṣıyyet-i ṣāh-ı rızā vü dīn Ḥüseyn

- 17 ° Alī Fakīye taḳāvütle cān fedā olalı
Muḥabbet ehli olur şübhesiz yaḳīn Ḥüseyn
- 18 Livāsına Hasanü'l-° askeriniñ itdi duḡūl
Şehādet-i Ḥasan ile olan ḥazīn Ḥüseyn
- 19 Zuhūr-ı Ḥazret-i Mehdī ile ḥitām bulur
Kışāş ḳatre-i ḥūn-ı şeref-terin Ḥüseyn
- 20 ° Aceb bu Zā' iḳ-i kemter olur mı āsūde
O ḥāk-i ḡurfe-i eşrefde āminin Ḥüseyn

17

Mersiyiye-i Diger

Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn

- 1 O deşt-i Kerbelā kim nāmıdur Kerb-i Belā terkīb
O şahrāda İmāmü'l-Müslimīni itdiler tekrīb
- 2 Mekātīb-i firīb üslūb ile ūfe Ḥanāzīri
Ḥilāfet üzre şāh-ı Kerbelāyı itdiler terḡīb
- 3 ° Azīmet itdi semt-i Kūfeye Baḥḥādan ol ḥazret
Bu ° azminden ne rütbe itdilerse muḥlişān terhīb
- 4 Alup evlād u aşḥābın oldı ḳıyās ile
Ki ibn-i ° Ümmi Müslim bin ° Aḳīli eyledi ta° ḳīb
- 5 Ḥurūc itdi ° aliyyü's-sultān tıyunca İbn Mercāna
Ki sedd ü bend-rāh-ı Kūfeye leşger idüp tertīb

- 98 a 6 Ḥanāzīre sipehsār itdi pūr-ı İbn-i Vaḳḳāşı
Uyup nefse o kāfir şehir-i dīni eyledi taḥrīb
- 7 Tevābi° le olup menşūr-ı rāz oldu ser-leşger
O cāy-ı pūr ḥaṭarda geldi itdi ḥazreti terḥīb
- 8 Yezīdūñ bī° atın teklīf idüp çün nuṭfe-i sefid
Edebden ḥāric ol mel° ün kıldı ḥazreti ta° zīb
- 9 Ḳat-ender-ḳat güher-veş itdiler maḥşūr o sulṭānı
Oluḡ māni° o gün nūş-ı furāta itdiler taş° ĩb
- 10 O gün feryād u zārü'l-° aṭaş çıkdı semāvāta
Dimāğ-gū dükkānı şīr-i māder itmedi terḥīb
- 11 Muḥāliflerde ser-leşgerden oldu ibtidā-yı ḥarb
Emāret ārzūsı İbn-i Sa° di eyledi taşvīb
- 12 Amān yā Rab Resūlūñ ḥāṭırı yok mı ne bu şabruñ
Ḥaṭī° āt ehli miydi yoḥsa bunlar eyledūñ te° dīb
- 13 Ṭuğātı eyledūñ nūş-ı furāta göz göre māni°
Bu da cā° iz midür gerçi ider yoḡdur seni ta° yīb
- 14 Olurken tābe-i cevṡ-i semāda ḥūtlar bir yan
İdersin gerden-i ma° şūma tīri şīr-veş-i tesrīb
- 15 Şehīdānı idersin ḥasret-i dūd ile cān-dāde
Olurlar mı mükāfātında kevşerle ° aceb taṭyīb
- 16 Cigergāh-ı resūl egermi kıyduñ kebbāb itdūñ
Ḳılup merḥamet üslūbı ḳasūt ile idüp taḳlīb

- 17 Hikāyet ta° ziyetdür birbir ile ° aşıkān yoḥsa
Olinmaz ḥarf-i şekve zāt u ḥedāniyete tensīb
- 18 İdince ber-ṭaraf raḥmı Ḥanāzīrūn kulūbından
Resūlūn bu segāhın ḳaṭ° a ḳıldı birbirin ta° ḳīb
- 19 Ḥüseynūn yirine peygamber olsaydı o gün
İderlerdi Yezīdūn ḥāṭrı içün ḳatl ile tekzīb
- 20 Ne Allāh u ne peygamber ne dīnden bī-ḥaberlerdür
Münāşib ḳadrini ekl itmedür maḳşad birer taḳrīb
- 98 b 21 Ḥaber-dār itdi maḥrūm-ı emel olmaḳların ḥazret
Didi eyler dü ° ālem maṭlabından Ḥaḳḳ seri necīb
- 22 Ne ḥāre dīde-i ḥuffāş olur mı nāzır-ı ḥūrşīd
Necāset ṭīb olur mı ḳonsa batmayla hezārān ṭīb
- 23 Peygamber-zādeye itdiler ibn-i ° av° avı tercīḥ
Muḥammede ḥayāt-ı müste° ādın ḳıldılar teslīb
- 24 Ḥabīr itmişdi ceddi cāsir-i ḳatlūn şıfātından
Azılı ḥūk idi kim Şimr-i zī'l-cūşın olup telḳīb
- 25 Cesāret itdi ol mel° ün yüz mel° ün bin mel° ün
İrişdürdi o cism-i nāzenīne ḳatl ile āsīb
- 26 Niçün bilmem direng itmez o demūn gerdiş-i gerdün
Niçün ḳalsun şaḥā rüy-ı cebellerde firāz u şīb
- 27 Niçün ḳalsun felek dehri çerāğ-ı mihr ile rūşen
Niçün midrārı inbāt ile arzı eylesün pür zīb

- 28 Behāyim ter-beyt nāmıyla aḥkām eylesün min ba° d
Ki zīrā itdi rüzger-i belā aḥlākını tehzīb
- 29 Daḥı gerdān olalı böyle ma° kūs itmemişdi devr
Olinmışdı egerçi pīş ezīn i° cāb ile ta° cīb
- 30 Nihāyet Kerbelā ḥākinde pinhān eyleyüp cismin
Ġamām-ı zulm ile mihr-i vücūdın kıldılar taḡrīb
- 31 O arzuñ zerre ḥāki mescid ehl-i tevellādur
Ki ḥūn-ı ehl-i beyt-i Muştafa ile olup terkīb
- 32 İlāhī Zā° iḳ-i rüsvā ṭadup şehd-i şehādetden
Zevī°l-kurbāyı bulsun lezzet-i luṭfuñla bir taḳrīb
- 33 Virüp rūḥ-ı suḥan mersiyye-i efkāruma yazup
Dil-i ehl-i teberrāyı bu nazm ile idem ter° ĩb

18

Der-Vaşf-ı Ḥazret-i Mevlānā

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 1 Şāḥib-i tāc u külāhdur Ḥazret-i Mollā-yı Rūm
Şāh-ı kerr ü bī-sipāhdur Ḥazret-i Mollā-yı Rūm
- 99a 2 Şems-i tābān çarḥ-ı devrinde ḳalur hem-çün sūhā
Maşrıḳ-ı ḥūrşīd ü māhdur Ḥazret-i Mollā-yı Rūm
- 3 Nīst-i peygamber velī-dāre kitāb işbātına
Da° vī-i mu° ciz güvāhdur Ḥazret-i Mollā-yı Rūm

- 4 Ser-fürü itmez şeh-i şāhāne ednā bendesi
Kişver-i himmetde şahdur Hāzret-i Mollā-yı Rūm
- 5 Ey iden taḥfif āyīn ü semā° ın bilmiş ol
Tevbe-küb-ı pencgāhdur Hāzret-i Mollā-yı Rūm
- 6 Hā° ir-i ° aql-ı beşerdür rütbe-i nāzendesi
Kuṭb u ğavṣa ğıbtāgāhdur Hāzret-i Mollā-yı Rūm
- 7 İtme Zā° iḳ himmetinden kaṭ° -ı peyvend ümmīd
Bī-kese cāy-ı penāhdur Hāzret-i Mollā-yı Rūm

19

Ġazel-i Müzeyyel Der-Sitāyış-i ° İzzet Pāşā

Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün

- 1 Olur ḥayret-fezā ruḥsār-ı bārı rū° yet itdikce
Gelür ebşāra ḥayra mihre şarf-ı diḳḳat itdikce
- 2 Raḳībā sen beni pā-māl-i ülfet itmek istesen
° İnān-ı iḥtiyārum ° aṭf-ı semt ü heşt itdikce
- 3 Olur aġyārdan ma° lūm ḳaderüm ol şeh-i ḥüsne
Dem-ā-dem imtiyāz-ı ḥūb u zişte raġbet itdikce
- 4 Uruldı bu dil-i āhen-şıfat bir seng dil-i yāre
Ṭutuşdı cism-i zārum inṭıfāya ġayret itdikce
- 5 Oḳur bī-ḥarf u şavt erbāb-ı ° aşḳ afsāne-yi ° aşḳı
Şebān-geh bezmde pervāneler germiyyet itdikce

- 6 Ma° āz-allāh ne müşkil böyle dil-dāde esīr olmak
İder işbāt kāfir kişi ben maḥviyyet itdikce
- 7 Ümīd-i °avn ider enşār-ı naşr-āşārdan Zā° iḳ
Muhācirler gibi āḥir diyāre hicret itdikce
- 8 Ne enşār-ı maḳādirden aña mi° yār ḥıred ḳadrin
Ne mümkün fehm ide mīzāna şarf-ı ḳudret itdikce
- 99 b 9 Cenāb-ı nām-dāş faḥr-ı °ālem dāver-i ekrem
Gelür şevḳe zebān-ı ḥāme fīkr-i midḥat itdikce
- 10 O °izzet menḳabet necm-i sa° ādet kesb-i feyz eyler
Hümā-reh mihr-i °ālem-tāb ile ḳurbiyyet itdikce
- 11 Ḥimāyet-vāye nuşret-māyedür kim kilḳ-i ḥūş demden
Gelür yanuñ ḥafīz imlā-yı vaşfa sür° at itdikce
- 12 Olur teb-lerze-i ḳahr u celāl u ḥışm u tedmīri
°Adüvv-i çīn-i cebīn baḥrı her dem rū° yet itdikce
- 13 O zerre-perverüñ ḥāk-i derinde kesb-i fer eyler
Seḥerden şāma dek ḥūrşīd-i ḥāver ḥıdmet itdikce
- 14 °Ulüvv-i rütbesi her demde munzamm-ı du° āyladur
Ġarazsız dil-perīşānāne meyl ü ḥürmet itdikce
- 15 Ḥudā elbette bir vefḳ-i emel mesrūr u şād eyler
Dehān-ı bī-kesānı ḥarf-i āḥa ḥasret itdikce

20

Gazel-i Müzeyyel Der-Sitâyiş-i Mazlûm Beg Efendi

Fā °i lā tûn Fā °i lā tûn Fā °i lā tûn Fā °i lûn

- 1 Pek yaķındır cennet ile arası İstanbuluñ
Dūzaķa ° azm eylesün āvāresi İstanbuluñ
- 2 Kehkeşān-ı dām-ı hūsne hāl-i pervīnin saçup
Gönlümi şayd itdi bir meh-pāresi İstanbuluñ
- 3 Her ber ü cünde hezārān necm-i gīsū-dārı var
Gelmiyor ta ° tādā hīç seyyāresi İstanbuluñ
- 4 Rūy-ı hayrı düşde görmez düşmesün düşmen dahı
Şer atarsa ādeme mekkāresi İstanbuluñ
- 5 Şad füsūn ile Benātü'l-na ° şı gökden indirür
Necme tār-endāz olur zen-pāresi İstanbuluñ
- 6 Bir taraf baķr-ı siyeh bir yanı deryā-yı sefih
Gīce gündüz işler aķ u ķarası İstanbuluñ
- 100 a 7 Sīne-i nezzāre şadāķ açmada her ķaķresi
Ĥaşre dek merhem ne olmaz yāresi İstanbuluñ
- 8 Şad cihān-ı ma ° rifet olmaz bedel yek-nażarına
Cān-fezādur ol-ķadar nezzāresi İstanbuluñ
- 9 Bī-ġalat sūy-ı ġalāķ.....
Cūy-ı kevşerden alınmış ķārası İstanbūluñ

- 10 Kān-feşāndursa n'ola heybetle şad şīr-i nere
 Kāhramāndur ol kadar hūn-h'āresi İstanbūluñ
- 11 Aṭlas-ı gerdūna meyl itmez bilenler kıymetin
 Kāle-i bengānedür har-vāresi İstanbūluñ
- 12 Fikr-i dārū'l-ḍarb ile Zā' iḳ dökülsün sīneler
 Kef-i defn itdikce memlū pāresi İstanbūluñ
- 13 Sīne-kūb-ı ḥasret olmam muṭribā girdi ele
 Bir veliyy-i ni° met-i hem-vāresi İstanbūluñ
- 14 Mīr Fehmī Ḥazreti ol kim da° āvī nāzırı
 Şayt-ı ° adlin neşr ider neḳḳāresi İstanbūluñ
- 15 Gelmedi vaż° -ı esāsından ilā hazā'z-zamān
 Ehl-i perverlikde bir nem-h'āresi İstanbūluñ
- 16 Çāre-res olsa n'ola ° irfān-neverd iftānına
 Sāyesinde ḳalmıyor bī-çāresi İstanbūluñ
- 17 Ol mend ü ma° ār-perverüñ ma° lūmıdur
 Bezī ile vüs° at bulur nān-pāresi İstanbūluñ
- 18 Ḥaḳḳ Te° alā tīg-i iḳbālin mücellā eylesün
 Erre ḥükmin tā vire ḡaddāresi İstanbūluñ

100 b

101 a

 100b divanda boş bırakılmıştır.

101a divanda boş bırakılmıştır.

1

101 b

İbtidā-i Ğazeliyyāt Fī-Ḥarfī'l-Elif

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Mihr-i aşkam fırkat-i cānān seḥāb oldı baña
Her nefes āhum ise kat kat ḥicāb oldı baña
- 2 Perde bīrūn olma ey muṭrib fütūr-ı nās ile
Nağme-i bülbul hem-āvāz-ı zübāb oldı baña
- 3 Çille-i hicrāna göz yumduḡça bīdārī gelüp
Şubḡa dek her şeb enīs-i cān-ı ḡāb oldı baña
- 4 Tāc-ı ḡardāl-vār-ı āmālüm ser-i emniyyede
Yek-be-yek-i mānend-i çarḡ-ı nüh-ḡıbāb oldı baña
- 5 Görmedüm ednā ala daḡı yemm-i iltifāt
Her biri zerrātuñ ° aynı āfitāb oldı baña
- 6 Ol gülüm kim renciṡ-i gül-çinden buldum rehā
Rūzigāruñ şefḡati maḡz-ı ° itāb oldı baña
- 7 Görse dir Zā° iḡ dilīrān-ı suḡan maẓmūnuñ
Her biri bir daḡme-i Efrāsiyāb oldı baña

2

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Sevdigüm çār ebruvān olsun dirüm meşreb bu yā
Tīr-i ḡüsni bir kemān olsun dirüm meşreb bu yā

- 2 H̱āce-i bāzār-ı sevdāyum bu bendergāhda
İstemem sūdı ziyān olsun dirüm meşreb bu yā
- 3 Vaşla dā³ ir bir haberle terk-i cān mümkün velī
Ni^c meti bī-imtinān olsun dirüm meşreb bu yā
- 102 a 4 Cā-ser-i hāsir benüm kim buse-cāy-ı la^c lini
Ol nihān dirin^c ayān olsun dirüm meşreb bu yā
- 5 Böyle tertīb itmeden maqşad suṭūr-ı nazmumı
Kaşr-ı vaşla nerdübān olsun dirüm meşreb bu yā
- 6 Farq olunmaz ṭab^c -ı tizüm ṭıfl-ı endek-sāleden
İtdigüm hūlyā hemān olsun dirüm meşreb bu yā
- 7 Zehr-i hicri şerbet-i vaşla bedel farz eyleyüp
Ehl-i^c aşka nūş-ı cān olsun dirüm meşreb bu yā
- 8 Her nefesde eyleyüp iğmāzı biñ Zā³ iḳ helāk
Her nigāhı cān-sitān olsun dirüm meşreb bu yā

3

Fe^c i lā tün Me fā^c i lün Fe^c i lün

- 1 Haṭṭ-ı rūyuñ kitābdur gūyā
Cedveli la^c l-i nābdur gūyā
- 2 Seg-i kūyuñla ülfet ideli dil
Şimdi mālger-i kābdur gūyā
- 3 Feraḥ-ı vaşl-ı yāre nisbetle
Zevḳ-i cennet āsiyābdur gūyā

- 4 Başum üzre bu nüh kıbāb-ı felek
Devr ider gürābdur gūyā
- 5 Suḥanı ḳahr u luṭfi cāmi° dūr
Mümtezic nār u ābdur gūyā
- 6 Ser-i jülīdem üzre dīdelerüm
İki ḥāne ḥarābdur gūyā
- 7 Zāhidüñ za° m-ı fāsıdinde ezā
Ehl-i ° aşḳa şevābdur gūyā
- 8 Zeyn-i ḥüsne olalı peyveste
İki dīdem rikābdur gūyā
- 9 Çıḳamaz cān ḳudūm-i cānāne
Ten-i zārum ḥicābdur gūyā
- 102 b 10 Ḥāme Zā° iḳ meyān-ı ma° rekede
Ḥaşma müskit cevābdur gūyā

4

Me fā° i lün Fe° i lā tün Me fā° i lün Fe° i lün

- 1 Açılmam encümen-i ḡamda meyle keyfime yā
Şafāyı celb iderüm ḡayrısıyla keyfime yā
- 2 Göḡüs-i kurb-i kederi def° a gec-nigāḥ iderek
Hemīşe zevḳ iderüm deff ü neyle keyfime yā
- 3 O rütbe şāf-dilüm virseler ḳabül itmem
Riyā sini mülk-i reyle keyfime yā

- 4 İzāle eylerem erbāb-ı zühdi meclisden
Mişāl-i gerdiş-i dil cüz'î kıla keyfime yā
- 5 Ben öyle neş'emi Zā'îk şarāba haşr idemem
Şafāyı celb iderümşıyla keyfime yā

Fî-Ḥarfi'l-Be

5

Me fā °î lün Me fā °î lün Me fā °î lün Me fā °î lün

- 1 Figānı kimsenün ben gibi bî-ḥadd olmasun yā Rab
Zamān-ı fūrkat ü hicrānı mümtedd olmasun yā Rab
- 2 Şu āh u nevḥa kim bi'-t-ṭab° olmuş faşl-ı ikrām
Nev-āyīn kılma ḥalka muttaşıl medd olmasun yā Rab
- 3 Bu cān-ı nā-tüvān kim çıkmak ister seyl-i eşkümler
Gubār-ı ten aña ḥāşāk-veş [sedd] olmasun yā Rab
- 4 Vişālünden beni rüsvālīgum men° eyledi āḥir
Ḳatuñda ol daḥı bir cünḥadan °add olmasun yā Rab
- 5 °Azāb-ı °ālem-i bezm-i mişāle uğramış Zā'îk
O ḥālet bezm-i taḥḳīkünde müştedd olmasun yā Rab

6

Mef°ü lü Me fā °î lü Me fā °î lü Fa °ü lün

- 103 a 1 Tāḳ-ı hevesüm “kūn feyekūn” eyleme yā Rab
Naḳş-ı emelüm būḳālemūn eyleme yā Rab

- 2 Te° şîr-i cibillî kerem it âh-ı derûna
Âh itmeyecek rûtbe zebûn eyleme yâ Rab
- 3 Fıkdân için eyyâm-ı ğam-ı firqati luţf it
Tesbîhümi zencîr-i cünûn eyleme yâ Rab
- 4 Hûlyâ-yı ferâğ-âver-i ferhâlini
Şîrâze-i eczâ-yı derûn eyleme yâ Rab
- 5 Şol el ki ide dâmne-i elţâfa temessük
Tekrâr giriftâr-ı düyûn eyleme yâ Rab
- 6 Zâ° iķ kuluñı fenn-i cünûnuñla çerâğ it
Vâbeste-i ezķâr-ı fûnûn eyleme yâ Rab

7

Fâ ° i lâ tûn Fâ ° i lâ tûn Fâ ° i lâ tûn Fâ ° i lûn

- 1 Vech-i arza uç şuver bu rûzgâr u nâr u âb
Birbirin keşf itdiler bu rûzgâr u nâr u âb
- 2 Bir beyitle muķtedir îcâd u a° dâma üçi
Baţn-ı hâke göz diker bu rûzgâr u nâr u âb
- 3 Tînet-i âdemde haylî esdi yakdı aķdı baķ
Şimdi el° ân cilveger bu rûzgâr u nâr u âb
- 4 Âh idüp yandı yakıldı şu gibi aķdı dili
Virdi ° uşşâķa keder bu rûzgâr u nâr u âb
- 5 Râşid-i sihr âzmâyî Zâ° iķâ tanzîr için
Başuma cem° oldılar bu rûzgâr u nâr u âb

Fî-Ḥarfî't-Te

8

Me f ° ü lü Me fâ ° î lü Me fâ ° î lü Fa ° ü lün

- 1 Ser-ķāfile-i ehl-i hevā oldu ṭabî° at
Baķ başuma püsküllü belā oldu ṭabî° at
- 103 b 2 İster ki derūna ala her gördiđi şūḥı
Āyīnelere cilve-nümā oldu ṭabî° at
- 3 Mevcūdū'l-eşer ismi var iḥsānı görünmez
Tenzīhe bu vech üzre serā oldu ṭabî° at
- 4 Ammā bu ķadar çeşm-i şehādetde nihānken
Bir dīde-i cellāda fedā oldu ṭabî° at
- 5 İtdi beni dert üstine şad derde giriftār
Bir fitne-i Ḥaķ mekr-i Ḥudā oldu ṭabî° at
- 6 Zann itme maḥabbetde ḥıred-sūz degüldür
Erbāb-ı dile hūş-rübā oldu ṭabî° at
- 7 Zā° iķ vireli gülşen-i zevķe ḥalecānı
Bülbül gibi bī-berg ü nevā oldu ṭabî° at
- 8 Şoramaz idi Ḥazret-i Rāşid ḥikeminden
Zannum bu ki bī-çün u çerā oldu ṭabî° at
- 9 Vāķıf ider idüm anı esrārına lākin
Medd-i şerefe vaķf-ı du° ā oldu ṭabî° at

9

Me f ° ü lü Me fā ° ī lü Me fā ° ī lü Fa ° ü lün

- 1 Loḳmān gibi zāt olmuş iken server-i ḥikmet
İtdi yine bir loḳma anı baḳ sırr-ı ḥikmet
- 2 Ādāb-ı ḥikemden dem urur bir süri cühhāl
Bilmez kime iḥsān ulatur cevher-i ḥikmet
- 3 Her laḥẓada ısrār ile küfrān-ı ni° amda
Ġaflet-menişān olsa ne var kāfir-i ḥikmet
- 4 Mānend-i sühā ḥurda vedūd olsa ° aceb mi
Kūteh naẓarāna toḡıcaḳ aḥter-i ḥikmet
- 5 Maẓiyle muẓāri° den idüp şarf arada
Baḳ bedreḳa-i ḥāle nedür maşdar-ı ḥikmet
- 6 Uçmaḳ dilemezsen yine sen evc-i murāda
Rūḥ ile saña nefis iken iki per-i ḥikmet
- 104 a 7 Her söz ki dinür zīr-i ḥikemden olur ıẓhār
Zā° iḳ saña bu ḳadr u behā-āver-i ḥikmet

10

Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lün

- 1 Pisterinden bu seḫer itmedi cānum ḫareket
Ba° dezīn eylemesün hīḳ zebānum ḫareket
- 2 Ya° ni ey mihr-i cihān yok mı ṭulū° a niyyet
Jāle ḫūrşidsiz eyler mi a cānum ḫareket

- 3 Ȧasret-i yār ile ȧan aȧlar isem ŧevȧūmden
Tā-be-ȧaŧr ide aȧan mevce-i ȧanum ȧareket
- 4 Keŧtī-i baȧt ȧalur lenger-i naȧsa baȧlu
Ȧayf eger itmez ise bād-ı vezānum ȧareket
- 5 Bī-derin kim o ȧadar naȧra-i ȧūsninde velī
Ȧiȧ itmez yine bir ° uzuvv-ı nihānum ȧareket
- 6 Ra° ŧe-dār eyledi aȧlām-ı suȧan-sencānı
Zā° iȧā eyleyicek kilik-i beyānum ȧareket

11

Me f ° ū lū Me fā ° ī lū Me fā ° ī lū Fa ° ū lūn

- 1 Ey naȧl-i ȧemen-zār-ı emel ȧurma ȧırām it
Sāyeñde olan ° āŧıȧa ārāmı ȧarām it
- 2 Pūr yārelerūñ ölmek ise cānına minnet
ŧar merhemi elmās-niȧehūñ vāŧıl-ı kām it
- 3 Girmezse niyāzum gūzelūm sem° -i ȧabūle
Var kendiñi ŧimden girū rüsvā-yı enām it
- 4 ° Uŧŧāȧa bu yüzdense geȧid bir ȧadem aȧdem
Aȧyāra virüp būseñi icrā-yı merām it
- 5 Yok mı dehenūñ iŧte yoluñda vire cānı
Bir kerre a zālīm n’olur irsāl-i selām it
- 6 Neŧr eyle dūr-i naȧmuñı defterlere Zā° iȧ
Ārāyiŧ-i dīvānuñı maȧŧūd-i kirām it

104 b

Fî-Ḥarfi's-Sā°

12

Me f ° ü lü Me fā ° ī lü Me fā ° ī lü Fa ° ü lün

- 1 Zāhid ne kadar itse ḥafīkār-ı teşebbüs
Mecbūren ider dāmen-i inkāra teşebbüs
- 2 Nā-çizden ümmīd-i recā baḥr-i hevesde
Beñzer o ğarīka k'ide her ḥāre teşebbüs
- 3 Gitse ne kadar fīkr ü şu ° ürü şu ° arānuñ
Eş ° ār-ı hünerle ider eş ° āra teşebbüs
- 4 Bī-hüde talebdür iden ° ārifleri medḥül
İtdikler için himmet-i aġyāra teşebbüs
- 5 Gāhice sivā vāsıṭadur vaşl-ı Hudāya
Geh perdedür ednā-şeye bir pāre teşebbüs
- 6 Zā° iķ olalı cām-ı mey-i vaḥdet ile mest
Min ba ° d idemez keşret-i efkāra teşebbüs

Fî-Ḥarfi'l-Cīm

13

Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün

- 1 Saķın ne çeşm-i cānāndan ne zūlf-i pūr-şikenden geç
Siyāsetgāh-ı ° aşka var gönül tīg u resenden geç
- 2 Şararlar raḥm idüp kirpās-ı cisme cānı raḥm içre
Ḥayātında anı ey tıfl-ı cān yırtup kefenden geç

- 3 Çelîpâlarla alkup raka nâûs-ı fiten alma
Ayagûñ denk al ey muğ-peçe-pend berhemenden geç
- 4 Eger hûbân-ı gül-zâr-ı dilin ayd ise maşûduñ
Sen ey peykân-ı ebnemgâh gül geh yâsemenden geç
- 5 Esâs-ı ° aı mî° mâr-ı ezel-i harr ile va° itmiş
Sen ey vâ° iz cinânda zev idüp beytü’l-hazenden geç
- 6 Hümâ pervâz-ı ° a ol cîfeye kerkes gibi onma
Sebük-mağz olma meyl-i obet-i zâğ u zağandan geç
- 105 a 7 Mücerred bir büt-i pür ° işveyi itdûñ perestigâh
Mülâzım ol ° ibâdetgâhına deyr-i kühenden geç
- 8 Cihânda hîkâr ol ekme alâ minneti emnûñ
alâ ol ayddan el-müsteâr-ı mü° temenden geç
- 9 Felâûn olsa da mekr-i felek-câha ider ilâ
um-ı ladûñ raadgâh oldığın bil fikr-i zenden geç
- 10 Seni ey ıfl-ı mamûn âiret evlâdı itdüm ben
Gelüp ut terbiyet zeylin girîbân-ı suandan geç
- 11 Zebûn oldu cûnûn-ı hânegîye ıfl-ı ° al eyvâh
Dile hayret virüp dir kim yâ andan geç yâ benden geç
- 12 Yeñiden uğradı cîsr-i mecâza râhımız Zâ° i
Direng itme yol-ı nâ-reftede hubb-ı vaandan geç

Fî-Ḥarfi'l-Ḥā

14

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Olmayanlar māder-i eyyāmdan ibn-i sifāḥ
Anlar elbette ° arūs-ı dehr ile fesh-i nikāḥ
- 2 Çün Felāṭūn müsterīḥ olmaz olursa ḥam-niṣīn
° Ārife her gūṣesi dūnyānuñ olsa müsterāḥ
- 3 Ben uçurmam līk uçar ebr u felek-meṣreb civān
Mülk-i ḥüsni ḥıfza çün çeşm açdı dört yirden cenāḥ
- 4 Şer° ile kânūn gibidür beyni ḥall u ḥürmetūn
Ba° ž-ı taḫvāda ḥarām olmaḫda fetvāda mübāḥ
- 5 Düşmen-i emmāre ġaddāresin[i] kim men° ider
Olmayınca tīğ-i cevher-dār-ı ° irfāndan silāḥ
- 6 Ben saña şadrumdaki esrārı şerḥ eylerdüm āḥ
Fırkatūñle neyleyem sīnemde yokdur inşirāḥ
- 7 Mezra° -ı kevn-i fesāda toḥm-ı fitne ekdiler
Bu felāḥatdan çeken el oldı hep ehl-i felāḥ
- 105 b 8 Zā° iḳā nazm-ı fehīme pey-rev olduñ ° acz ile
Şun yed-i fehḥāme-i iḳbāline var bu şabāḥ

Fî-Ḥarfi'l-Ḥā

Fî-Ḥarfi'd-Dā

Dīvānda “خ” harfı boş bırakılmıştır.
Dīvānda “د” harfı boş bırakılmıştır.

106 a

Fi-Ḥarfi'z-Zāl

15

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Yok cihānda peygām-ı merg-i raķībāndan elezz
Ni° met-i cāna müreccaḥ vaşl-ı cānāndan elezz
- 2 Çāşnī-i seyr-i zūlf-i yāri dil-vakt-i ḥüsūf
Ṭatdı bu mehtābda ḥelvā-yı kettāndan elezz
- 3 Zāhide te° şır ider mi nağme-i çeng ü rübāb
Zümre-i semmāna yoқdur şavt-ı kabbāndan elezz
- 4 Şorma her bir zūlmet-i cehle düşen ḥayvānlara
Ḥızra şor var mı şularda āb-ı ḥayvāndan elezz
- 5 Aldıgı bir pūl da olsa zümre-i ḥammāldan
Ter gedāya ne gelür iḥsān sulṭāndan elezz
- 6 Lezzet-i fışka merāret āşikār olmaқladur
Bulmadum ° ālemde Zā° iķ zevķ-i pinhāndan elezz

Fi-Ḥarfi'r-Rā

16

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Senden ey vā° ız-i ḥod şanma ki lāf isterler
Meclis-i ḥāş-ı Ḥudāda dil-i şāf isterler
- 2 Sa° y idüp Ka° be-i maқşūda vuşūli ṭaleb it
Aña zāhirde ne ° umre ne ṭavāf isterler

- 3 H̱ābgāh-ı elem ü hicrde pūşış olmaz
Pister-i ğamda ne bāliş ne liḥāf isterler
- 4 Bıkr-i ma° nāyı taşarrufda ° arūsān-ı ḥayāl
Ne cihāz u ne velīme ne zifāf isterler
- 5 N'ola olmazsa Mezākīye mūrādif Zā° iḳ
Süfre-i nādiredede başka kefāf isterler

17

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 106 b 1 Āteşin rūyında kim ol ḥāl-i pūr mūlar ṭurur
Çār-sū-yı siḥrde bāzār-ı hindūmuz ṭurur
- 2 Ağlamazsam hicrüne bāṭıl taşavvur eyleme
..... nice sevdigüm çünki akan şular ṭurur
- 3 Yād olınsa bed-reng-i ğamda bezm-i ° işvede
Ḥasretinden lāl olup çeşm-i suḥan-gūlar ṭurur
- 4 Bir avuç naḳd-i ḥayātuñdur bu vuşlata behā
Dā° imā simsār-i ḥāhiş cāna muştular ṭurur
- 5 Çeşm-i bīmāruñ ider her laḥza biñ merdüm helāk
Bu ne ḥikmetdür ki fehminde Aristōlar ṭurur
- 6 Tır-i müjgān u kemān-ı ebruvān u tīg ile
Sāḥa-i ruḥsārda peygār-ı ḥod-rūlar ṭurur
- 7 Ṭab° -ı şehbāz-ı bülend-eşkāl kim Zā° iḳdedür
Şanma karşı zāğlar yāḥūd perestūlar ṭurur

18

Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün

- 1 Zebānum gerçi kim miftāḥ genc [ḥikmetdür]
Velī baña bu
- 2 Yağarsa başuma seng.....
Bu ḥāl eslāf-ı mazīden baña melāmetdür
- 3 Tağıtsa gam degüldür rüzgār evrāk-ı endişem
Bu rütbe mübtelālık hep belā-yı şā'iriyyetdür
- 4 Beni terbiyyet iden olsun
Felekden almadı dādum yerüm ḥāk-i mezelletdür
- 5 Senüñ Zā'ik gibi pā-māl-i duḥān olduḡuñ ey çarḥ
Bu gün görmezsem elbette yarın rüz-ı kıyāmetdür

19

Müf te° i lün Müf te° i lün Müf te° i lün Müf te° i lün

- 1 °Arşageh-i ma°reke de server-i erbāb-ı hüner
Şimdi benüm bilmiş ol ey çāker-i erbāb-ı hüner
- 107 a 2 Düşmen-i rübāḥ nihādānı ider zīr u zeber
Şīr-şıfat na're-i yā Ḥaydar-ı erbāb-ı hüner
- 3 Dāne-i ḥardalca maḥaḳḳar görünür hey'etümüz
Devrdür ol erbāb-ı hüner
- 4 Zülmeti tayy itmede ger reh-ber-i Hızr olsa n'ola
Sürme olup çeşmine ḥākister-i erbāb-ı hüner

- 5 Çok aradum şafha-i 'irfānı meger bitmiş imiş
Kilk-i ezel Zā'ikī ser-defter-i erbāb-ı hüner

20

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Haṭṭ-ı hūbānı ki müjgāna ber-ā-ber geçinür
O da zu'mınca reg-i cānlara nīşter geçinür
- 2 Şahñ-ı sīne-i ğam-ı vaşluñ ile hicrānuñ
Bādī-i hüzn u feraḥ iki bürāder geçinür
- 3 Nā-Ḥudā olsa da geştī-i tevekkülde kişi
Baḥr-ı şekk içre dönüp Nūḥ peyamber geçinür
- 4 Nice bir zīk-ı ma'āş ehl-i dile āh felek
Aḥsen-i celīlle sāyeñde nice ḥar geçinür
- 5 Dāmen-i ḥāṭırını fıkr-i ma'āş itmese çāk
Suḥan-ı Fethīye Zā'ik dahı hem-ser geçinür

21

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Encüm-i dāğum ruḥ-ı mehtāb-ı dil-ber maḥv ider
Zulmet-i leyli fūrūğ-ı mihr-i enver maḥv ider
- 2 Hibr-i sābitle yazılmış levḥa-i dilde ğamı
Çeşm-i ter ḥaṭṭ-ı sürürü hem-çü sünger maḥv ider
- 3 Jāle şanmañ mührini çarḥuñ derün-ı gönçeden
Eyleyüp ağıyārlık ḥürşid-i ḥāver maḥv ider

- 4 Gördüñ eşk-i i° tirāfūm cürmümi ° afv itmedüñ
Zerre āb-ı çeşm dirler zenb-i ekser maḥv ider
- 107 b 5 Şimdi aḥbāb-ı zamān Zā° iḳ-i ḥuḳūḳ sāyīḳi
Ḥazret-i ° İffet Efendī-veş ser-ā-ser maḥv ider

22

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Nāz iderse çeşmi mest-i bī-ḳarāra nāz ider
Şaff-ı müjgānı ser-ā-pā ḥuşyāre nāz ider
- 2 Vech-i cānān āb u āteşle olursa rū-be-rū
Gösterür yüz dürlü şüret āb u nāre nāz ider
- 3 Cūy-bār-ı ye's olur ḥaṭṭ-ı çemen üzre revān
Gülşen-i ḥüsn-i kühen-ṭarṣī bahāra nāz ider
- 4 Ol-ḳadar farṭ-ı nezāket var ḥaṭ-ı rüyında kim
Sāye-i kāz-ı benān-ı ra'se-dāra nāz ider
- 5 Görmedüm Zā°iḳ gibi küstāḥ cebrī ḥilḳati
Hem kühenkār-ı ḳavī hem Kirdigāre nāz ider
- 6 Feyz-i Nef'ī reşḥa-pāş olursa nevk-i kilküme
Ṭavr-ı şī'irüm 'örfī-i ḳāra nāz ider

22/4a, vezin gereği “ḥaṭṭ” kelimesi “ḥaṭ” olarak okunmuştur.

23

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Mihr-i maẓmūnı göñül evc-i ẓabī° atde arar
Pertev-i lafzı ma° ānī-i belāgatda arar
- 2 Hāne-i cenneti şūfī şuleḫā vaḫfı şanup
Ḳaydını ẓurma sicillāt-ı ° ibādetde arar
- 3 ° Aşḳını bülbul-i dīvāneye baḫ setr ister
Perde-i şīvenini sūy-ı şemātetde arar
- 4 Dāmen-i gülde nümāyān olalı zār-ı hezār
Murğ-ı dil ma° nī-i gül-zārı ne şūretde arar
- 5 Dil bu reftār ile ey Zā° iḳ-i efsūs-maḫāl
Şeb-i ye° sūñ seḫerin devr-i ḳıyāmetde arar

24

Mef °ū lū Me fā °ī lū Me fā °ī lū Fa °ū lūn

- 108 a**
- 1 ° Aczini getürür yāda der-i yāre gelenler
Ketm eylemede derdini izhāre gelenler
 - 2 Yā ° ālim-i bī-māye yaḫod cehl-i mürekkeb
Ḳayfā der-i devletde ser-i kāra gelenler
 - 3 Ḳīrāṭını kim fehmi idecek gevher-i naẓmuñ
Ṭurp ẓann idiyor şalgamı bāzāra gelenler
 - 4 Biñ cān ile virmekde direng itmege
Başdan başa bu künbed-i devvāre gelenler

- 5 Bir bir okur añlar ne ise naķş-ı cebîni
Kendi götürür nâmeyi tesyâre gelenler
- 6 Mevti dil uciyla idiyor Hâķ diyü takrîr
Vâ° izle ber-â-ber olur iķrâra gelenler
- 7 Zâ° iķ şarılup perde-i hāmūşîye kalmış
Bizden ilerü ° âlem-i güftâre gelenler

25

Me fâ °î lûn Me fâ °î lûn Me fâ °î lûn Me fâ °î lûn

- 1 İden şad pâre mir° ât-ı dili dünyâda ° aşķuñdur
Yine her pâreden beyt-i dile âmâde ° aşķuñdur
- 2 Vücûdum ser-te-ser ifnâ iderdi fikr-i vaşl ammâ
Ġam-ı hicrân belâsıyla gelen imdâda ° aşķuñdur
- 3 Baña dünyâda vü ° uķbâda maķşad ħubb-ı zâtuñdur
Dilüm leb-rîz-i sevdâ eyleyen her câda ° aşķuñdur
- 4 Ne var ħadden füzûn ibķâ-yı nâm eylerse ° uşşâķuñ
Viren ° âlemde şân Mecnûn ile Ferhâda ° aşķuñdur
- 5 Yumarsam zevķ-i dîdâruñla dîdem her dü ° âlemden
Yine ° ayne'l-yakîn düşen baña ma° nâda ° aşķuñdur
- 6 Cenâb-ı Râsimi tanzîre Zâ° iķ pey-rev olmaķda
Liyâķat lehçesin iĥsân iden ma° nâda ° aşķuñdur

26

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 108 b 1 Gülistān gibi itmiş bülbülān ezber
..... Muşhaf-ı ruhsār-ı yāri hāfizān ezber
- 2 Degüldür eylemek mümkün ne rütbe verziş eylerse
Kitāb-ı hüsnüñ yek-ḥarfını ḥalk-ı cihān ezber
- 3 Bütün ders ḥaṭṭı defter-berde geldi mü-be-mü kudret
Mişāl-i Fātiḥā itdükde çün āb-ı revān ezber
- 4 Hele tıfl-ı dili ta° līm itdüm evc-.....
Yazup bozdum idince ders-i ° aşkı bir zamān ezber
- 5 Ezelde nakş olunmuş āyet-i hüsnüñ dilüm yoḥsa
Dolaşur her ne rütbe zülfüñi itse zebān ezber
- 6 Zamān-ı hicri vaşla itmege tebdīl rü'yāda
İder efsāne-i zülf-i siyāhı kışşa-ḥān ezber
- 7 Cenāb-ı Rāşidi tanzīrde Zā° iḳ olur ° āciz
Ki her bir mışra° ın eylerse Ḥassān-ı cihān ezber

27

Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lün

- 1 ° Aşk bāzārında göñlüm kāle-i sevdā şatar
Bāğbān-ı şevke güyā kim ḥum-ı şaḥbā şatar
- 2 Tār u pūd-ı ye° s ile şubḥ-ı kumāş-ı kām idüp
Nā-murādān-ı cihāna delḳ-i müsteşnā şatar

- 3 Ol kadar olmuş ki ° arz-ı ihtiyāc
Olsa hem-zānū-yı hātem yine istignā şatar
- 4 Örselendi dest-i hūlyādan perend-i ārzū
Dil-i seng-mağzāne baķ şimdi kühen kālā şatar
- 5 Bü'l-° aceb ser-māye-i ehl-i suhan olmuş dü cins
Yā şereng-i pür-ḥaṭar yā şehd-i ğam-fersā şatar
- 6 Kār-ı ehl-i dil ziyān u sūddan ḥālī degül
Medḥ u zemm ıtlāk olur mādām kim eşyā şatar
- 7 Şā° ir-i vaḥy-āzmāya baĝıran herze-gū
Gevher vādilerinde ṭafra-i bī-cā şatar
- 109 a 8 nigūn Zā° iķ murād-ı mey-keşān
Aṭlas-ı. çarḥ-ı refūya penbe-i ziyā şatar

28

Me f ° ū lü Me fā ° ī lü Me fā ° ī lü Fa ° ū lün

- 1 Yā Rab üzerümden bu belā-kevkebi qaldur
Yā şu° le-ver-i şem° -i dili yā şebi qaldur
- 2 Zülmetde qoma sevdigîñüñ nūrı ḥaķıyçün
Dilden heves-i meyl-i çeh-i ğabĝabı qaldur
- 3 Yā Rūḥ-ı kıds ile beni kıl lāyık
Yāḥūd dara yirden bu kühen qālebi qaldur

- 4 Enfās °adedince saña vuşlat yolu varsa
Gel birbir..... şu cedel meşrebi kaldur
- 5 Beştāmi-veş eyle bizi kendi yoluña sevķ
Dillerde olan muhtelev-i mezhebi kaldur
- 6 Yā Rab saña sevdiklerüñ itmez mi recā hīç
Āmūziş-i edyān olınan mektebi kaldur
- 7 Tevfīķi idüp bedreķa gel rāh-ı rızāya
Zā° iķ dil-i meyyāle deger maţlabı kaldur

29

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 ķadrini ٱayr u vüķüş añlar
Bu dīvān-ı cünün ter-beytini şāķib cüyüş añlar
- 2 Bilinmez her ne rütbe ķekseler inbīķ-i dānişden
Yine hürmetlerüñ bey° u şirāsın mey-fürüş añlar
- 3 Kemālātı ider nokşānına maķsüb ķübānuñ
Dem-i hışmında °āşık görse dil-dārı beşüş añlar
- 4 Nedür ilhām u iğvā fark u temyīz itmeyüp aşlā
.....tıynetānı zāhid ile sürüş añlar
- 5 Anuñ kim şöhret-i dünyāya hırşı ğālib olmuşdur
°Arūs-ı dehr-i pür-ķāl u ķaţı görse ğurüş añlar
- 109 b 6 Gedū-yı mey gelür deryā-ķeşāne zevraķ-ı zemzem
..... ķarf-ı istincā görür cāy-cüş añlar

- 7 Hārīm-i beyt-i kalbe zūlf-i maḥbūbāndur çārūb
Zamān-ı rüft u rūbın Zā' iḳā kākül-be-düş añlar

30

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Göñül kim āşinā-yı hicr ü hem bī-gāne olmuşdur
Varup bezm-i ğama hem şem° u hem pervāne olmuşdur
- 2 O şūḥ-ı nev ḥaṭṭuñ ruḥsāre-i ḥüsnin taḥarrīde
Dü destüm mū-be-mū hem ğabğab u hem şāne olmuşdur
- 3 Tutuldum ol hümā-pervāzı ḥayfā şayd idem dirken
Sirişkümle dü çeşmüm ° aşka dām u dāne olmuşdur
- 4 Gel ey şūfī ḥarābāta ḥakāretle nazār kıлма
O cā-rindāne hem serd-āb u hem kāşāne olmuşdur
- 5 Kemāl-i hırş u şehvetden ider kürsīyi de telvīs
Kıvāmı vā° izüñ hem ḥūra hem ğılmāna olmuşdur
- 6 Tecellī neşvesinden hīç mümkün mi rehā bulmaḳ
Takāzā-yı ḳader hem cehl ü hem ° irfāna olmuşdur
- 7 Yürī sa° y it edāya baş u cānla emr-i ma° būdı
Bu teklīf-i girān hem ḳāleb ü hem cāna olmuşdur
- 8 Ḥarāb-ābād-ı dünyā ° āmir u gāmīrle memlūdur
Bu himmetlerle hem ma° mūr u hem virāne olmuşdur
- 9 Mekān işbātı ḳadrin best ider ° āşıḳlaruñ zīrā
Bu bezm-i lā-mekānda hem hümā hem lāne olmuşdur

- 10 Açup örtmek mücerred münşü'l-eşyāya muhtaşşdur
Tecellî-i Hudâ hem küfre hem îmâna olmuşdur
- 11 Züleyhânuñ kavî şiddîka meyli pîr-i Ken° ândan
Mü° eşşirden eşer hem Mışra hem Ken° âna olmuşdur
- 12 Selâfîn-i selef° Oşmâniyândan rütbede dündür
Bu ° ırka saltanat hem berre hem ° ummâna olmuşdur
- 110 a 13 Girân-bâr-ı emânet gerden-i insânda kalmışdur
Bu teklîf evvelâ yer gökle kühistâne olmuşdur
- 14 Sezâ taḥsîn iderse rūḥ-ı ḳudsî ṭab° uña Zâ° iḳ
Bu nev nazmuñ ki hem rindâne hem şeyḥâne olmuşdur

31

Fe ° i lâ tûn Fe ° i lâ tûn Fe ° i lâ tûn Fe ° i lûn

- 1 Ğayret-i ° aşḳ o zamân sîne-i şad-çâke düşer
Çünkü ṭāvûs-ı cinân pençe-i çâlâke düşer
- 2 Hânumân-sûz-ı raḳîb olmanuñ ey dil çü ceḥîm
Himmet-i bâliḡası âh-ı şerernâke düşer
- 3 Şarşılup şarşar-ı âh ile vücûdı yoḡsa
Mîve-i vuşlatını şanma ki biz ḥâke düşer
- 4 Tûṭî-i cân u zamân-ı ḳâbil olur ta° lîme
Her ne dem sırr-ı dil âyîne-i idrâke düşer
- 5 Olma dâmen-keş eyâ çarḥ-ı le° îm ü ğaddâr
Degül ° aşḳ o ki her dâmen-i nâ-pâke düşer

- 6 Himmet-i °aşkı bülend olmaz mı yā °uşşākuñ
Pest olup tîr-i dili menzil-i eflāke düşer
- 7 Rûze-i fāḫanuñ iftârı dem-i maḥşerde
Ne zamān ehl-i ni° am niyyet-i imsāke düşer
- 8 Zehr-i ğam Zā° iḳ eger rindi helāk eylerse
Bādenüñ neş° esi ḥāşşiyet-i tiryāke düşer

Fi-Ḥarfi'z-Zā°

32

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Bu şîvengāhda demler olur şıyt u şadā ḳalmaz
Gül açmaz bülbül ötmez güş tuymaz mācerā ḳalmaz
- 2 Yazıḳdur alma gel mazlûm-ı °aşkuñ āhını cānā
Bilürsin yerde āh-ı °āşık-ı zulm-āşinā ḳalmaz
- 110 b 3 Ta° allûm-ḥāne-i fîṭratda ders-āver-i cevır olmuş
Bu fenni ḥatm ider elbette bir bāb-ı cefā ḳalmaz
- 4 Daḳīḳa fevtin itmezken ilerletdi bizi miḥnet
Gelür vaḳti geri bu sa° āt-i mihr ü vefā ḳalmaz
- 5 Cihāndur bu hüner da° vāsın eyler herze-gü çoḳdan
Velī Zā° iḳde ol şınf ile hergiz iddi° ā ḳalmaz

33

Me fâ °i lün Fe °i lā tün Me fâ °i lün Fe °i lün

- 1 Ṭarīkatüñ eṣeri evvelā velāyetimüz
Ṭarīkatün bedeli şāniyen niyābetimüz
- 2 Olur mıyuz °acabā maẖhar-ı himemkārī
Bulur mıyuz giderek sākiyā kıyāfetimüz
- 3 O rütbe zāhir olupdur cefā-yı dil-dāre
Taḥammül eylemege hāniyā liyākatimüz
- 4 Namāz-ı °aşkda biz muḳtedā-yı °uşşākuz
Ḥavāşş-ı dergehedür dā° imā emānetimüz
- 5 N’ola irerse seferdür vaṭan maḳāmına dil
Hemāre devr ile çün āsiyā seyāḥatimüz
- 6 °Aceb mi velvelenāk itse ḳubbe-i felegi
Bu köhne maştabada Zā° iḳā iḳāmetimüz

34

Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lün

- 1 Ġamla eşkeste olan bāli ki dirler o bizüz
Zehre taḥvīl olınan bāli ki dirler o bizüz
- 2 Bü’l-°aceb sır ki vücūda °ademi ġālib olup
Yokdur āyīnede timşāli ki dirler o bizüz
- 3 Ehl-i ḥaşri müteḥayyir idecek rüz-ı şümār
Cürminüñ defter-i icmāli ki dirler o bizüz

- 4 Arķamuz sāye-i ħüsnde virüp miĥrāba
Reşk-i idbār olan iķbāli ki dirler o bizüz
- 111 a 5 Şehr olarak sekkiz mālīk
Mülk-i iflāsa olan ...li ki dirler o bizüz
- 6 Ser-te-ser mes° ele-i müşkile-i iflāsuñ
° Amel ü ° ilm ile ĥallāli ki dirler o bizüz
- 7 Zā° iķā Zühdī Begüñ da° vī-i iflāsında
Ĥall olan ° uķde-i eşkālī ki dirler o bizüz

35

Me f° ü lü Fā ° i lā tü Me fā ° ī lü Fā ° i lün

- 1 Açdı cefā adıyla yeñi rāh efendimüz
Evreng-i ĥüsne cālīs olan şāh efendimüz
- 2 Yazmış berātını şeb-i vaşluñ kadar diyü
Müddet virüp o bir şeye biñ māh efendimüz
- 3 Nā-yāblıķla kendi gibi eyledi ° azīz
Sīm ü zeri çok ādeme Allāh efendimüz
- 4 Ĥavfum rezālet-i dü cihāndur ki bī-ġaraż
° Uşşāķa oldu düşmen-i bed-ĥ° āh efendimüz
- 5 Sevsek o nāzenīni belā sevmesek belā
Pek şıķdı ehl-i ĥayreti eyvāh efendimüz
- 6 Zā° iķ irādetüñ gibi her şey elindedür
Sū° -i şanī° adan geçe nāġāh efendimüz

36

Me f ° ü lü Me fā ° ī lü Me fā ° ī lü Fa ° ü lün

- 1 Āgeh-dil ü ġāfil-reviş özge ° urefāyuz
İhlās-meniş-i muttaş-ıf-ı zerķ u riyāyuz
- 2 Dāl-i edebi vaz° ile terkīb-i riyāya
Sālūs-laruñ başına tūfān-ı belāyuz
- 3 ° Anķāları mānend-i meges mişl-i ° anākib
Şayd itmede nessāc-ı ķadergāh ķazāyuz
- 4 Bülbülleri gül-zār-ı belāģatde idüp lāl
Tūfīlere şekerden elezzlice nümāyuz
- 111 b 5 Mihr-i felegüz evc-i hūnerde ° irfāna
..... çeşmine sühāyuz
- 6 Yeķ-pāremüz āyīne-i İskendere maģbūt
Biz öyle ķadeķ-perver-i Cem-bezm-i şafāyuz
- 7 Maģrūr olarak raħmete elťāf-ı Hudāya
Ser-tā-ķadem ālūde-i ķirk-āb-ı ģaťāyuz
- 8 Zā' iķ gibi ruħsūde olup derģeh-i şıdķa
Rāzī ni° met telsīm-i rızāyuz

37

Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lün

- 1 Bezm-i yemm ° aşķı nigūn peymānede ķalb eylerüz
Māhdan māhīye dek āb u hevā celb eylerüz

- 2 Gördigün keşret-i nigāh i° tibāruñdur senün
Bu havātır vehmini vaḥdetle biz selb eylerüz
- 3 Seb° a-i seyyāre-veş buldukda ḥaḳḳā nī-vücūd
Ol gürūha kendimüz şāmin idüp kelb eylerüz
- 4 Bu siyāset-gehde ḥaḳ bātıl gibi itse zuhūr
Ḥaḳḳı ibtāl eyleyüp manşūr-veş şalb eylerüz
- 5 Zā° iḳā deryā-çekānuz ḳar° a-i eşvāḳdan
Biz yem-i ° aşkı nigün peymānede ḳalb eylerüz

38

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 1 Naḳd-i vaşla yār özin ° uşşāḳa medyūn istemez
° Āşīḳānda eşk-i terle va° d-i kemūn istemez
- 2 Az vaḳitde çok vuḳū° āta olan ° ibret-nigāh
Reddi der coḡrāfyāyı İbn-i Ḥaldūn istemez
- 3 Ergānūndur şayt-ı peşşe mīr-i bezm-i vaḥdete
Naḡme-i seḥḥāḳa baḳmaz sān-ı mīrūn istemez
- 4 Meyl-i misvāk itmez ° ālemde o bessi meşrebān
Farz-ı isnānı ḳıran ādāb-ı mesnūn istemez
- 112 a 5 Çāh-ı vuşlatdur iden ḥayrān Felātūn
Kendi öz ° aḳlıyla Mecnūn deşt ü hāmūn istemez
- 6 keyf ne dem ° azm itse Neccār-ı neşāt
Āşīnā-yı baḥr-i meyden başḳa ḳalyon istemez

- 7 Nahl-i tūbā iltifātında kalur mişl-i haşîş
Ġarķ-ı tūfān-ı havādiş fūlk-i meşhūn istemez
- 8 İrtifā° kaderini İstānbuluñ mīzān iden
Tarķ ider şāķūl-i meyli reb° -i meskūn istemez
- 9 Neş° e-i ° irfānı Zā° iķ nākise itme beyān
Sözlerūñ ° ālemde olsa der-i meknūn istemez

Fi-Harfi's-Sīn

Fi-Harfi's-Şīn

39

Me fā ° ī lūn Me fā ° ī lūn Me fā ° ī lūn Me fā ° ī lūn

- 1 Cihānuñ raķt u baķt u kār u bārı ber-ķaraf olmuş
Ġayıflar kim sehām-ı cevri-i mü° minler hedef olmuş
- 112 b 2 Nifāķ olmuş mizāc-ı ° āleme bi'l-cümle mes° ūli
Şadāķatden eşer yok ķāl-i dūnyā pek tuķaf olmuş
- 3 Ferāmūş itdürüp māzīsini aķvāl-i müstakbel
Ġalef ser-cümle müstāġnī-i eķvār-ı selef olmuş
- 4 Henūz ķatm olmadan resm-i muķabbet ġıybeti ķāzır
Bu ķaşlet nāsa ekşer bā° iş-i ° izz ü şeref olmuş
- 5 Olurdı ehl-i ġayret bu fezāķatden telef ammā
Penāġāķ ol ġürūha sāye-i şāķ-ı necef olmuş

- 6 Felek ehl-i hüner zannıyla itmiş hâtırûñ vîrân
Senûñ ey Zâ° iķ-i zevķ âşinâ ķadrûñ telef olmuş

Fî-Ĥarfi'ş-Şād

Fî-Ĥarfi'đ-Đād

Fî-Ĥarfi't-Ṭā°

40

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 113 a** 1 Gör..... bir şahşı kim olmuş emîn ihtilāt
Ser-be-ser ° âlem-i giriftār-ı enîn ihtilāt
- 2 Toĥm-ı fıskı māder-i eyyām ider mi terbīt
Dā° imā beyhān olur zāyi° cenīn-i ihtilāt
- 3 Āsumān fitneden dā° im nühüfte feyz alır
Neşri der maḥşūlini ḥalkā zemīn-i ihtilāt
- 4 Şafer-i yed ° avdetde fark idüp zebān u sūdını
Kişver-i ye° se rücū° eyler mekīn-i ihtilāt
- 5 Zā° iķā ķankı nazardur cümleden Ḥaķķı gören
° Uzlete rāzī mıdur keşret-nişīn-i ihtilāt

Fî-Ĥarfi'z-Zā°

113 b **Fî-Ĥarfi'l-° Ayn**

Fî-Ĥarfi'l-Ġayn

Dīvānda “ص” harfî boş bırakılmış.

Dīvānda “ض” harfî boş bırakılmış.

Dīvānda “ظ” harfî boş bırakılmış.

Dīvānda “ع” harfî boş bırakılmış.

Dīvānda “غ” harfî boş bırakılmış.

114 a

Fî Harfî'l-Fe

41

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Meşreb-i nisvānda vefā bir taraf
Zehrden ümmīd-i şifā bir taraf
- 2 Şükr-i ni° am haşşa-i nefse pedīd
Lehce-i i° märe hayā bir taraf
- 3 Seyr idene vech-i Hakkı sū-be-sū
Ġā° ile-i kıble-nümā bir taraf
- 4 Cāhile tefhīm-i mezāmīn-i devr
Mürdeye teklīf-i ğadā bir taraf
- 5 Bām-ı kenāyisde ezān beste-leb
Farq-ı menār üzre derā bir taraf
- 6 Kīse-i müflisde dirüm nā-pedīd
Dest-i le° yemānda saḡā bir taraf
- 7 Rūz-ı vişāle şeb-i ğam bī-vücūd
Kevkeb-i ° irfāna semā bir taraf
- 8 ° Ārifî taḥķīr-i ° adīmü'l-ḡusūl
Şemsi ḡalābıyla ğıṭā bir taraf
- 9 Döne degül ḡātem-i vaḡte daḡı
Meşreb-i Zā° iḡde recā bir taraf

Fî-Harfî'l-Kâf

42

Me fâ °i lün Fe °i lâ tün Me fâ °i lün Fe °i lün

- 114 b 1 Fitîl ü dâğ-ı cigerdür devât u hâme-i ° aşk
Midâd-ı sürh ile yazmağda şadra nâme-i ° aşk
- 2 Bürehne-ser görüp ° uşşâkı şanma ° âridür
Başında efser-i hürşiddür ° imâme-i ° aşk
- 3 Libâs-ı ° aşkda dāmān u āstīn olmaz
Hemîşe kıla kefen ehl-i derde hâme-i ° aşk
- 4 Peyām-ı vaşla gider murğ-ı cān velī gelmez
Reh-i muḥabbetde şıgmaz deger ḥamāme-i ° aşk
- 5 İderse laḫzada ger on sekiz bīn ° âlemi ṭayy
O raḫş-ı firkete şābit olur letāme-i ° aşk
- 6 Dimāğ-ı bûy-ı ḥavâtırla ihtilāl bulur
Bed-i hevesde o kim ṭutmaya şemāme-i ° aşk
- 7 Dü ° âlem ° ârife Zā° iḳ gelür mi yek-ḫaṭra
Olinsa sāḫa-i ḥubbda ikāme-i ° aşk

43

Fe °i lâ tün Fe °i lâ tün Fe °i lâ tün Fe °i lün

- 1 Ki ḫişār-ı kederi biçmededür dās-ı ° arak
Şaḫḫ-ı eczā-yı ḡam eyler gehi mihrās-ı ° arak

- 2 Beñzemez kâle-i idi şürb-i harîr
Şıgmıyor neş'ede imdâdeye ger yâs-ı ° arak
- 3 Nefh olunmazsa desâsı kadehüñ bed-ter olur
Nefes harâbât ile âmâs-ı ° arak
- 4 Korkaram ° aklı alur çok
Bir ayak ile yürür ekseri ° arak
- 5 Kimseye foyası virmez idüm neş'e senüñ
Geçse ger destüme yüksük kadar elmâs-ı ° arak
- 6 Çıkarup pîrehen-i bâde-i hamrâyı bu şeb
Cesed-i keyfe olınsa n'ola elyâs-ı ° arak
- 7 Çıkdı rûh-ı suhan inbîk-i kalemdeñ Zâ' ık ?
Bezm-i ° irfâna revân oldu bu ecnâs-ı ° arak

115 a

Fi-Ḥarfi'l-Kef**44***Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lün*

- 1 Vuşlat-ı cānāne ircān ihtimām itsem gerek
Zümre-i a° dāya böyle intikām itsem gerek
- 2 Vaşf-ı tevekküle haṭṭuñ baḥşda çokdur kıl u kâl
Bir taraftan bende taṭvîl-i kelām itsem gerek
- 3 Ġālibā cāy-ı ku° üd olmaz ten-i zāre naşîb
Tā-be-maḥşer bu tecessürle kıyām itsem gerek

- 4 Ḥāhiş ile cezb ü şîrîn libā
Sofra-i hubbda pey-ā-pey iltikām itsem gerek
- 5 Vechiñüñ hayrânı oldukça olursın ter-şürü
Cā-be-cā ḥān-ı dili ni° me'l-idām itsem gerek
- 6 Rîşte-i evtâr-ı şabrum eyledi hicrûñ şikest
Ba° dezîñ ° izzetle tebdîl-i maķām itsem gerek
- 7 İctihād itdüñ bu nev ma° nâyı Zā° iķ āferîn
Mezheb-i eş° ārda řab° uñ imām itsem gerek

45

Fe ° i lā tûn Fe ° i lā tûn Fe ° i lā tûn Fe ° i lûn

- 1 Aḥz u i° řada şütür gürbeyi tebdîl itdüñ
Ya° ni sermāyemizi herreye taḥmîl itdüñ
- 2 Düş-ı iķbāle alup bār-ğam-ı idbārı
Dîde-i nā° ime-i düşmeni tekḥîl itdüñ
- 3 Bezm-i aḥbāba dili bûlbûl-i ḥōş-nağme idüp
Seng-sār itmede a° dāyı ebābîl itdüñ
- 4 N'ola kûsedre-i inkāra ° urûc eyler ise
Nuṭķ-ı endîşemizi hemper-i Cibrîl itdüñ
- 5 Nuķre-i dāğ-ı dili kūçe-i derd ü ğamda
Şarf-ı kevneyn olacak rûtbede taḥşîl itdüñ
- 6 Zā° iķā meyl-i yarā° ayla başup ḥasāruñ ?
Çeşm-i kûteh-naẓarın đarb ile tekmîl itdüñ

46

Me f ° ü lü Fā ° i lā tü Me fā ° i lü Fā ° i lün

- 1 Eş ° āra meyli ° āşık-ı zāruñ metīn gerek
Ammā suḥan umar nāzenīn gerek
- 2 Dendāñ-ı fīkrin ehl-i dilūñ itmege şikest
Maẓmūn āhenīn gerek
- 3 Nām-ı āver oldı gerçi cihān līksin
Zann itme nām u şöhrete gevher nigīn gerek
- 4 Ḥayr-ı ḥalef didükleri naẓm-ı metīndür
İbķā-yı nāma şanma benāt u benīn gerek
- 5 Zā ° ik cenāb-ı sa ° de ḥamūşı revā degül
Kilk-i terūñ nazīre yazarken enīn gerek

47

Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lün

- 1 Kālb-i erbāb-ı dili vaķf-ı telāş itdi felek
Metn-i ālāmını pūr şerḥ ü ḥırāş itdi felek
- 2 Fırlayup nāḥun-ı ḳahruñ ucu bām-ı çarḥa
Māh-ı nev şanma birisine ḥırāş itdi felek
- 3 İdüp āmāde-i techīz-i Benātü'n-na ° şa
Şıḥḥat günü giriftār-ı firāş itdi felek
- 4 Ne ḳumāş olduğı maḥbūbına ḥāṭırda iken
Nā-nümūde yine nev ° arz-ı ḳumāş itdi felek

- 5 Kādri yok şimdi h̄azef-pāre kadar ey Zā' iḳ
Gevher-i nazmuñı bī-hūde tırāş itdi felek

48

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Būs-ı la° l-i dīl-rübāyı iltimās olmaḳ gerek
Şemm-i ḥālī ḡāret-i cem° -i ḥavāss olmaḳ gerek
- 2 Kūl ider ma° şūḳı ki farṭ-ı muḥabbet ° aşıḳa
Şıdḳ-ı maḥmūda eşer celb-i eyāss olmaḳ gerek
- 116 a 3 Laḫẓada yüz biñ ḥavāṭırda televvūr terk ide
Sevdigūñ ol-mertebe ḥāṭır-şinās olmaḳ gerek
- 4 Her ° aşḳa ḥūn ālūde maḥşer iftiḥār
Āstīn u zeyli yok gül-gūn libās olmaḳ gerek
- 5 Sen cefā-yı nev-be-nevden Zā' iḳā bī-vaḳt idūñ
Ṭarfete'l-° ayneyn-i miḳdār iḥtilās olmaḳ gerek

Fī-Ḥarfī'l-Lām

49

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Giceler yanmaḡı şeb-tābdan itdüm taḥsīl
Muẓtarib olmaḡı sīm-ābdan itdüm taḥsīl
- 2 Şeb-i fırḳatde nice künc-i firāvān buldum
Şeb-çerāḡ-ı dili mehtābdan itdüm taḥsīl

- 3 Görmedüm ° âlem-i ma° nâda dahı rûy-ı murâd
Şûretâ ye° si girân-h°âbdan itdüm taḥsîl
- 4 Çün kadeḥ şîve-i âzârı ḥilâf-ı me° mûl
Leb-be-leb oldıgum aḥbâbdan itdüm taḥsîl
- 5 Zâ° iḳ âsâ okuyup nüṣḥa-i ° irfânı tamâm
Anı bir ḥ°âce-i nâ-yâbdan itdüm taḥsîl

50

Fâ °i lâ tûn Fâ °i lâ tûn Fâ °i lâ tûn Fâ °i lûn

- 1 Derd-i hicre mübtelâ bir nây bir ben bir göñül
Yâr-i cânından cüdâ bir nây bir ben bir göñül
- 2 Nâ-ḥun-ı ğayretle cismin dâğ-ı ber dâğ eyleyüp
İnleyen şubḥ u mesâ bir nây bir ben bir göñül
- 3 Encümengâh-ı muḥabbetde gerekmez mâ° adâ
Hem-ziyânuz ḥâliyâ bir nây bir ben bir göñül
- 4 Olmuşuz âmâde teṣlîse ri° âyet şartına
Bir iki üç pür hevâ bir nây bir ben bir göñül
- 116 b** 5 Eylerüz gûşdaḳı lebrîz ḥâl-i ° aşḳ u şevḳe
Bezme olsaḳ bir nây bir ben bir göñül
- 6 Gûş-ı dehri pür-ṭanîn eyler müdâm efsânemüz
Kevne olsaḳ fem-küşâ bir nây bir ben bir göñül
- 7 Dem-be-dem enfâsımız ḥarḳ itdi zühd-i bâr idi
Cem° o nice bîryâ bir nây bir ben bir göñül

- 8 Setr-i Mevlānāyī Zā' iḳ ḥalkā şūrī ma° nevī
Eyleyen dem dem nidā bir nāy bir ben bir gönül

51

Mef°ū lū Fā°i lā tū Me fā°ī lū Fā°i lūn

- 1 Cān-ı riştesi olursa eger mıştar-ı ecel
Nām-ı faḳīri ṭolduramaz defter-i ecel
- 2 Ol-dem ḥisāb itmeden eyyām-ı fırḳati
Olmış şümār-ı ° ömrüm ise ezber-i ecel
- 3 İmkānı var mı olmasun āvāre lāneden
Cān murḡana ṭoḳunsa ḳaçan şehper-i ecel
- 4 Yār inṭizār-ı çeşümüme itdi seni ḥarām
Ey meded-i Ḥudā için ey dāver-i ecel
- 5 Pür der-i ° arūs-ı dehrle tābūt ḥaclegāh
Seng-i hicābı meşhed ise gevher-i ecel
- 6 Cān-ı ° azīzūñ az dil ° ömri idince ṭayy
Aḥbābı ḥande-nāk ide hep ḳışmer-i ecel
- 7 Zā' iḳ nüfūs zā' ifedür cām-ı mevti līk
Kimi ḥamīm-i merk ü kimi kevşer-i ecel

52

Fe°i lā tūn Fe°i lā tūn Fe°i lā tūn Fe°i lūn

- 1 Ağladur ° aşḳ-ı mecāz ° āşıḳı ḡamdan evvel
Ehl-i ° işret şulanur her gice yemden evvel

- 2 Nā-be-cā ıavr-ı felek sekrine maħmūl olınur
Mest olan loķma şunar gūşına femden evvel
- 117 a 3 Hīç bir rindi bu ° işret-gedede devr-i felek
Şöhre-i keyf ile mest itmedi Cemden evvel
- 4 Fıkr-i bī-fā° idedür aķdem-i āmāl bir şeb
İtdi şeddādı Hudā halk-ı iremden evvel
- 5 Eyledüm haylīce endīşe mizāc-ı felegi
Zā° ikā bu ğazeli tarḥ u raķamdan evvel

53

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 1 Genc-i ° aşķ-ı yāre bir vīrāne kim gönlümdür ol
Hāme-i derd ü ğumūma lāne kim gönlümdür ol
- 2 ° Ayn-ı ° aşķı şakķ-ı kilκ-i ķudrete vaż° eyleyüp
Nūn-ı ħūsne noķta-i nūrāne kim gönlümdür ol
- 3 Mū-be-mū arar tarar zūlf ü ķad-i cānāneyi
Bir şanavber şekl ü müşġın şāne kim gönlümdür ol
- 4 Bū°l-° aceb sevdā-ger-i dād u sitār-ı şevķ olup
Oldı mā° il bir şulaķ dükkāne kim gönlümdür ol
- 5 On sekiz biñ ° ālemi lemḥū°l-başarda tayy idüp
Merkezinde şābit-i vālāne kim gönlümdür ol
- 6 Kāf-ı ° aşķı tālib-i ħūsne izāfe eyleyüp
Noķta-i keşretde vaḥdet-ḥāne kim gönlümdür ol

- 7 Derd-nāk-ı tūrfedür dermāndan i° rāz idüp
Yāresin arz itmeyen loḡmāna kim göñlümdür ol
- 8 ° Aḡl-ı Eflāṭūna ḡarf endāz iken Zā° iḡ gibi
Ḥabl-i düşde baḡlu bir dīvāne kim göñlümdür ol

Fi-Ḥarfi'l-Mīm

54

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Nice bir reh-rev-i hicr olmaḡa iḡdām idelüm
Varalum ° ālem-i vaşla birāz ārām idelüm
- 117 b 2 Telḡ-kām itdi zem-istān-ı firāḡuñ rüzı
Lezzet-i şoḡbet-i ḡelvāyı bu aḡşam idelüm
- 3 Zeher-i ḡayye sūkūn bulmaz ise imlāda
Arḡama elf-i seri zımn ile erḡām idelüm
- 4 Gülḡunı hem-deme var ise zamīrūñde heves
N'ola bir ḡıce varup cūnbüş-i ḡamām idelüm
- 5 Zā° iḡūñ ṭab° ını inkār iden kāfirdür
Oḡudup cümlesin āmentü-veş islām idelüm

55

Me f °ū lū Fā °i lā tū Me fā °ī lū Fā °i lūn

- 1 N'eyler şarābı neş° em olırsa ḡörüşdigüm
Esrār-ı zevḡe maḡrem olursa ḡörüşdigüm

- 2 Zevk-i cinānda olsa fedā eylerem beni
Tenhā koyup cehennem olursa görüşdigüm
- 3 İki satır muḥabbete ḥaşr itdüm ülfeti
Ḳaşr-ı niyāza süllem olursa görüşdigüm
- 4 ° Arz-ı niyāz didüklerini itmem irtikāb
Ḥātemle luṭfa tev° em olursa görüşdigüm
- 5 Farḳ eylemez nazīremi yoḥsa hezel midür
Zā° ik mişāl-i sersem olursa görüşdigüm

56

Me f° ū lū Me fā ° ī lū Me fā ° ī lū Fa ° ū lūn

- 1 Ger māye-i ḳudretde aḳan şuyun olaydum
Tek cism-i perīsālara tāb ifkin olaydum
- 2 ° Aḳd eylemesem mührini bir şūhuñ olurum
Ey māde-i dünyā seni ben erken olaydum
- 3 Pīrān-ı hevā gibi binüp ejder-i nefse
Rām eyler idüm tāzeleri reh-zen olaydum
- 4 Da° vā-yı muḥabbetde raḳīb mūm olursa
Ben āteş-i hicrāne girüp āhen olaydum
- 118 a 5 Zā° ik gibi me° mül-ı şadāḳat mı iderdüm
Ebnā-yı zamān ile eger düşmen olaydum

57

Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün

- 1 Hâṭ u ḥālinde ol şūḥuñ ġarīb efsāneler yazdum
Ke° āb-ı ūlfeti te° līf idüp ammā neler yazdum
- 2 Binā itdüm meyān-ı vaşl u hicre қаşr-ı dil-cūlar
Müferriḥ cāy-ı istiğnā dinür kāşāneler yazdum
- 3 Sipeh-dār-ı cünūnam mülk-i ° aşk-ı zabṭ u teshīre
Varup Ferhād u Qays-āsā nice dīvāneler yazdum
- 4 O şāh-ı mülk-i ḥüsne maḥzar-ı ° aşk eyleyüp tertīb
Bu қanlu dāğ-ı dilden ° arz-ı küstāḥāneler yazdum
- 5 Diyār-ı hicrden kāğıd uçurdum kişver-i vaşla
Tekellüfden tehī meknüb-ı müştākāneler yazdum
- 6 Kirāmen Kātibīn itmezden evvel cürmimi imlā
Sicillāt-ı günāha Zā° iḳā sırr-ḥāneler yazdum

58

Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lün

- 1 Geşt-zār-ı feraḥa dāne-i yā Hū ekelüm
Sā° id-i derd ü ġamuñ beyḥine dārū ekelüm
- 2 Bāğ-ı ümmīdimüze ġars idelüm tāk-ı şafā
Mezra° -ı terbiyete dil-ber-i bed-ḥū ekelüm

57/ 1a Vezin gereği “ḥaṭṭ” kelimesi “ḥaṭ” şeklinde okunmuştur.

- 3 Devlet-i şādiyi bergeşte idüp °ālemden
Bağdād-ı feraḥa toḥm-ı Hülāgū ekelüm
- 4 Çāšnī-gir-i sümāt-ı şeb-i hicrān olalum
Ḥānçe-i vuşlata ki fūlfül-i hindū ekelüm
- 5 Hem-dem ekl-i kebāb idüp o āhū-bereyi
Zā° iḳā lāzım olur yanına gāhū ekelüm

59

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 118 b 1 Geçirüp işbu sene māh-ı şıyām-ı pervām
Ba° dezīn cān-sitāndan daḥı yokdur pūr-nām
- 2 Söyleşür ācile dırlar eceli gelmiş olan
İdemem anuñ içün kimse ile sevk-i kelām
- 3 Vaḳt-i iftārda ḳorsa femine bir zeytūn
Şā° imūñ kevnine ferdā yanaşur ḥīk-i şıyām
- 4 Ān-ı vāḥidde remīde ḳılınan cānlara şor
Ne içün mātem-i en° āma dimişler bayrām
- 5 Ğalaṭa düşme dilā sırr-ı ḳaderdendür hep
Gelse de rızḳ-ı muḳadder ne ḳadar bī-hengām
- 6 Şürb-i tervīḥayı tā ḥayr ile ba° de'l-° ıyd
Zā° iḳā mest-i müdāmuz ne şıyām u ne kıyām

60

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Ne bāguñ bezm-i revnağ-āveriyüm tāke bildürmem
Ne cāmuñ bādesiyüm her dil-i ğam-nāke bildürmem
- 2 Teşebbüs eyleyüp esbāb-ı zühde sübhā-keş olmam
Mey ālūde damāğum lezzetin misvāke bildürmem
- 3 Nigāhum ol-şeh-i hüsne neden ħass eylesün ağıyārı
Temāşā eylesem de dīde-i nem-nāke bildürmem
- 4 Yeter çarḥ-ı kıaderden çekdigüm bir gevher-i şāfum
Varup bir nām içün rāz-ı dilüm ħakkāke bildürmem
- 5 Naẓīre söyleyüp itsem teraḳḳī ° iffete Zā° iḳ
Müsāvī ° add idüp de ol-edā-yı pāke bildürmem

61

Fā °ī lā tün Fā °ī lā tün Fā °ī lā tün Fā °ī lün

- 1 Yāri rū° yāda görüp her ḫālī añdum ağıladum
Mācerā-yı ° aşḳı söylerken uyandum ağıladum
- 2 Ḥasret-i la° l ile çeşmümden acı yaşlar döküp
Ġurbet ilde tatlı cānumdan uşandum ağıladum
- 119 a 3 Ḥāzır-ı bezm-i ḫayāl itdüm mesādan şubḫa dek
Āteş-i ruḫsāre çün pervāne yandum ağıladum
- 4 Nağd-i cānı yāre küstāḫāne teklīf eyleyüp
Şoñra bu evzā° -ı mühmelden utandum ağıladum

- 5 Hicrũñ encāmın bulup vaşl oldıñın şādān iken
Dāmen-i dām-ı cefāsına ƙapandum ağladum
- 6 Va° d-i kemmūnı bilürken mezra° -ı emniyyede
Lāf-ı hıuşkuñ dil-bere Zā° iƙ inandum ağladum

62

Me f° ū lü Me fā° ī lü Me fā° ī lü Fa° ū lün

- 1 Var mı fuƙarāya° acabā cāy-ı tena° um
Maḥşer mi ki mün° amlara ferdā-yı tebessüm
- 2 Olmaƙ görünür na° re-i isrāf ile merbūt
Rindān-ı hevā üzre mezāyā-yı terennüm
- 3 Köhne ḥaşīre şarsa suḥan-sāzı° aceb mi
Böyle selesü'l-ƙavl ile dānā-yı telekellüm
- 4 Hīç ƙatlimizi yāda getürmez diyü ol-şūḥ
Āhir bizi ol-derdi teƙāzā-yı teşe° üm
- 5 Ma° cūn-ı ez itdi [] ṭabīb-i felek iḥzār
Ehl-i dil içün saḥƙ idüp eczā-yı teraḥḥum
- 6 Kerhen olaraq yek-digere° arz-ı ḥulūşı
Bir meclise cem° oldı eḥibbā-yı teyemmüm
- 7 Ser-māye-i rif° atdi ru° es-i cühelāda
Ol-ƙavaƙ o destār-ı muṭallā-yı ta° azzüm
- 8 Gördük bu ƙadar ceh-i felegüñ luṭfunı girdi
Bir ƙālība cühhāl ile mollā-yı ta° allüm

- 9 Zā' iḳ gele mendān-ı sipih-rūñ bu ğazele
Başdum ser-i şekvālarına pāy-ı taḳaddūm

63

Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn

- 119 b 1 Ğalat itdūm nūcūmı dāne-i dām-ı felek şandum
Şehābı ser-nigūn deryā-yı çarḥ içre semek şandum
- 2 Meger dūd olmuşam şad merḥale tūr-ı muḥabbetden
Ruḥ-ı gül-būsesinde itdigūm fikri emek şandum
- 3 Varurdum yār-i cānumla cefādan ḥavf u ḥaşyetle
Fedā-yı rūḥı sā'ir °āşık ile müşterek şandum
- 4 Şa° şa° -ı zūlf-i şeb-gūnın görüp çeşmüm ḳarardıkda
Ḳapandum tūr-ı dil-dāre ğayretle etek şandum
- 5 Tarīḳ-i fırḳati Zā' iḳ saña īmā idüp ol-şūḥ
Teġāfūl-gūna etvārından ālī cümle dek şandum

64

Fe °i lā tūn Me fā °i lūn Fe °i lūn

- 1 °Azm-ı şīb u firāz ider göñlüm
Rūz u şeb türktāz ider göñlüm
- 2 Gāh °aşḳ-ı ḥaḳīḳate mazḥar
Gāh meşḳ-i mecāz ider göñlüm
- 3 Telḥ idüp °ayş-ı tāli° ḳat ḳat
Rīş-i baḥta piyāz ider göñlüm

- 4 Mısl-i pervâne vaqt-i sūzişde
Nağme-i cāh-güdāz ider gönüm
- 5 Nev ° arūs-ı ma ° āniye Zā' ıķ
Lafzla nev-cihāz ider gönüm
- 6 Hāzret-i Kāmīle kemāl üzre
Nev-ğazel imtiyāz ider gönüm

65

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 1 Ben felekde dökdiğüm zehr-ābı ańdum ağıladum
Uğrına cān virdigüm aḥbābı ańdum ağıladum
- 2 ° Abdgāha gitdi herkes cümlesi mesrūr u şād
Ben sipihruñ itdügi dölābı ańdum ağıladum
- 120 a 3 Bāliş-i gülberk-i ruḥsāruñ taḥayyül eyleyüp
İçdigüm şehdāb-ı şeker ḥ ° ābı ańdum ağıladum
- 4 ° Ālem-i vuşlatda sāz-ı ḥōd-nümāya bağırur
Germiyetle urdigüm mızrābı ańdum ağıladum
- 5 Şerbet-i hicrānı Zā' ıķ oldıgum fark itmedüm
Fark idince ḥālet-i seyr-ābı ańdum ağıladum

66

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Güft ü güy-ı ° aşkı ebkem olmayınca bilmedüm
Baḥş-i hicri gamla mülzem olmayınca bilmedüm
- 2 Zülf ucından şekveler ızhār idüp tel kırdığın
Şedd-i ḡayret dilde muḥkem olmayınca bilmedüm
- 3 Kayd-ı nāmūsūñ nice saḥt u girān-bār oldığın
Bir yalañ ile müsellemler olmayınca bilmedüm
- 4 Bezm-i bī-kaydānı tā böyle kesel-tāk itdigüm
Bāde-i nūḥūtla sersem olmayınca bilmedüm
- 5 Rīze-i cevher-i nigāhı ṭabīb-i derd-i cān
Zā° iḳ dil-rīşe merhem olmayınca bilmedüm

Fi-Ḥarfi'n-Nūn

67

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Kalmadı göñlümde āsar-ı ferāḡat yārdan
Şāfdur mir° āt-ı dil ekdār her jengārdan
- 2 Hedm idüp ḡavf u recā beynindeki menzil-gehi
Bir sarāy-ı nāz yapdum göñlüme tekrārdan
- 3 Rāh-ı ° aşka eyledüm semt-i melāmetden sefer
Şem° a-i iḳbāl yaḳdum şu° le-i idbārdan
- 4 ° Ālem-i kevn ü fesādı ṭutmadum rāh-ı şalāḥ

Ma° şiyetle itmedüm şem bûy-ı istiğfârdan

- 5 Ben o fânûsam şeb-istân-ı maķâm-ı ° aşķda
Şem° -i hûsni şaķlarum enfâs-ı bed-girdâbdan

- 120 b 6 ° Āķıbet Zā° iķ seni pā-māl-i dönān itdi çarķ
Renciş itmezsin aña sen bunca āh u zārdan

68

Fe ° i lā tûn Fe ° i lā tûn Fe ° i lā tûn Fe ° i lûn

- 1 Dûd-ı dil zāhir olur la° l-i güher-bāruñ iķün
Āhlar sekte ider şīve-i güftāruñ iķün
- 2 Māh-tābum saña hep dīde-i encüm nigerān
Göz diker şubķ daķı tālī° -i bīdāruñ iķün
- 3 Nice tāb-āver olur seyr-i cemāle ° uşşāk
Mihr dinse yaraşur cezbe-i dīdāruñ iķün
- 4 Setri mümkin mi ki taķrīfe sûtürre fem açup
Kāfirīlikle ide āyet-i ruķsāruñ iķün
- 5 Şi° re meyl eylese ger Zā° iķ o şūķ-ı tannāz
Yer bulunmaz yazacaķ mışra° eş° āruñ iķün

69

Mef ° ū lû Me fā ° ī lû Me fā ° ī lû Fa ° ū lûn

- 1 Girmezse ele tıbķ-ı emel dāmen-i ° irfān
Hāmûn-ı felāket ola pīrāmen-i ° irfān

- 2 İzhār-ı feraḥ şūret-i mātemde nümū-dār
Teşnīde henūz ehline de şīven-i ° irfān
- 3 Erbāb-ı zükāmet ne bilür nūkhet-i feyzi
Bülbülden işit neydüğini gülşen-i ° irfān
- 4 Dünyā-yı taşarrufla ayağ altına alsuñ
Baş virmeyicek girmez ele gerzen-i ° irfān
- 5 Hem-şīve-i aḥvāl-i semender mi olurlar
Nār-ı siteme perde mi pīrāhen-i ° irfān
- 6 Māni° mi olur ḳufl-i ḥased çeşm-i le° īme
Meftūḥ iken ° ālemlere baḳ revzen-i ° irfān
- 7 Bennā-yı ḳader andan alup şarf ile yapmış
Olmazdı behişt olmasa ger maḥzen-i ° irfān
- 121 a 8 Maḥşūnı tevekkülde zirā° atsiz alurlar
Ḥālī ḳoyamaz şūneleri ḥırmen-i ° irfān
- 9 Āb olsa n’ola luṭf-ı nevāzişden elinde
Dest-i ° urefāya giricek āhen-i ° irfān
- 10 Āstān-i ezel gizlemezse ḥāne-i feyzi
Beñzerdi Sitanbul ḥumure mesken-i ° irfān
- 11 Zā° iḳ yine ° azm eyledüñ eşer ° urefāya
Mānend-i Burūsa pūr iken düşmen-i ° irfān

70

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Kālb-i terūm dil-berān sengīn olur āyīneden
Kelle-i āhum tebāh āyīn olur āyīneden
- 2 İtme mir° āta nazar hūd-bīn ider cāna seni
Hāşılūñ ol-vech ile nefrīn olur āyīneden
- 3 Hūsne itdikce nigeḥ ḥāmūş-ı istiḡnā olur
Ṭūṭiyān gerçi tekellūm-çīn olur āyīneden
- 4 Bāde nūşāndur bu sırruñ farkına ḳādir olan
Daḥı bālā cām-ı Cem dūr-bīn olur āyīneden
- 5 Hāne-i mir° āta zīnet-ver yine cānāndur
Gerçi kendi zāhir olur āyīneden
- 6 Derk idüp sīm-āba şan° atla sūkūna geldigin
Āteş-i kimyā-gerān teksīn olur āyīneden
- 7 Ṭab° -ı Zā° iḳ ṭūṭī-i mu° ciz-beyān olsa n'ola
Rūtbe-i i° cāzı baḳ teybīn olur āyīneden

71

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Gül mi bu yā ° arız-ı gül-reng-i cānān olmasun
Yohsa sūnbül mi ° aceb zūlf-i perīşān olmasun
- 2 Şehr-i ḳalbi böyle vīrān eylemekden niyyetūñ
Ey melek-ḥaşlet şaḳın yaḡmā-yı īmān olmasun

- 121 b 3 Devr-i zülfünde eyā şāhib..... hüsn ü ān
..... ser-māye olmasun
- 4 Gülşen-i çemen behāda bir qalem ey gonce-fem
Şebnem-i gam tūtī-i ° ömr reh-i vīrān olmasun
- 5 ayāğına ° arz itdi pā-māl
Kimseler nā-maḥreme dünyāda mehbān olmasun
- 6 Zā° iḳ-i ° aşḳ oldıgum inkār idermiş rāhdan
Gönlü yā Rab kimsenüñ mecrūḥ-ı bühtān olmasun

72

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 1 Her döküp dünyāda kām almaz mısın
Destūñe ey dil-i siḥr dü cām almaz mısın
- 2 Necm-i naḥs ṭālī° i āhuñla setr itmez misin
Kīseñi çarḥ-ı cefā-cūdan bu şām almaz mısın
- 3 Bir tesellī ḥāṭır-ı maḥzūnıma vırmez misin
Ağzıñā yoḥsa begüm ḥarf-i selām almaz mısın
- 4 Mübtelā-yı cevr-i ma° kūs eyledüñ hem-çün nigīn
Yā bu sevdādan ferāğatlerle nām almaz mısın
- 5 Peyrev olduñ Ḥazret-i Fehmīye mānend-i ṭufeyl
Cāmi° -i tanzīre Zā° iḳ bir imām almaz mısın

73

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Ol semen endām ser-bām-ı hevāya çıkmasun
Neşr būy-ı nāz için evc-i hevāya çıkmasun
- 2 Girmeden pāy-ı emel-i keşf niyāza sevdigüm
Mūze-i vaşluñ senüñ artık behāya çıkmasun
- 3 Mübtelā eyler sırr u şānı hevā-yı kākülün
İştihār ol-ķader-i fevkü’l-° alāya çıkmasun
- 4 Dest-i ĥayyāt-ı fesāda girmesün maḥfūz olup
Kāle-i iḥlāşımız sevķ-i riyāya çıkmasun
- 122 a 5 Āzmāyiş itmege ° aķlun raķīb
..... arturup dārü’ş-şifāya çıkmasun
- 6 Nokta-i mevhūme-veş yokdur dehānından eşer
Ķorķaram ümmīd-i buse ḥūlyāya çıkmasun
- 7 Dün gice baḥş-i firāķı ḥayli açdum yāre līk
Ma° nā başt-ı ḥikāyet iştikāya çıkmasun
- 8 Ķanķı semt-i dil-ḥarābı itmiş ol-meh cāygāh
Bulmadum devlet sarāyında girāye çıkmasun
- 9 Biz zuhūr-ı ḥatṭa ta° līķ eylemişken ülfeti
Āşinālık sādece bir merḥabāya çıkmasun
- 10 Ka° be-i kūyuñda cānān luṭfuñ eylerken recā
Şurre-i iḥsān-ı vaşluñ aĝniyāya çıkmasun

- 11 Olmasun güsiste yâ Rab lenger-i temkînimüz
Zevrağ-ı iqbâlimüz baħr-ı belâya çıkmason
- 12 Zîr-i fesden halka halka turra bîrûn olmadan
Zâ' iķā dîvâne-i ° aşka kināye çıkmason

Nazîre-i Nâbî

74

Fe ° i lâ tûn Fe ° i lâ tûn Fe ° i lâ tûn Fe ° i lûn

- 1 Olma ol gûne ki a° dâ o za° fuñla semîn
Baħt-ı ber-geşteñ ile şura ola ħuld-ı berîn
- 2 Olma ol gûne ki Īsâ-dem iken aħbābuñ
İtdire Meryem efkâruña isķāt-i cebîn
- 3 Olma ol gûne ki dāmân-ı emân elde iken
Seni emniyyeñ ide mekr-i Ĥudādan te° mîn
- 4 Olma ol gûne ki mānend-i güher-sûde saña
İdeler meyl idenüñ kayd-ı ħayātuñ telķîn
- 5 Olma ol gûne ki taħrîk hep itdikce seni
Şatalar każî-i seyr ħarf āyîn
- 6 Olma ol gûne ki İhlās ile Yâsin yirine
Ķabrüñ İncîl-i muħarref ide sicn-i siccîn
- 122 b 7 Olma ol gûne ki ref° -i rüteb idince seni
Sırr-ı ef° âlüñ ola ħaclet ile ser bezmîn

- 8 Olma ol gūne ki ref^c -i rüteb itdikce seni
..... ef^c ālūñ da haclet ile ser bezmīn
- 9 Olma ol gūne ki destūñde olan māl gidüp
.....lik ide her kaçre-i dem^c ūñ rengīn
- 10 Olma ol gūne ki mānende-i sedd-i Ye^o cūc
Mışra^c ola halk ile beynūñde raşīn
- 11 Olma ol gūne ki tertīb-i felāket üzre
Kūşeñi eyleye mengūş-ı havādiş tezyīn
- 12 Olma ol gūne ki şayfuñla hazānuñ bir olup
İde nīsānuñı hem-neş^o e-i mäh-ı teşrīn
- 13 Olma ol gūne ki ālā... .. ceddūñle
İttiḥāz eylesün nāssa mişāl-i ^c innīn
- 14 Olma ol gūne ki Nābiye şarīr-i ḥāmen
Zā^o iḳā eyleye kabrinde ma^c ānī telḳīn

Fİ-ḤARFİ'L-VĀV NAẒİRE-İ ES^c AD PĀŞĀ

75

Me fā ^c ī lūn Me fā ^c ī lūn Me fā ^c ī lūn Me fā ^c ī lūn

- 1 Ser-ā-ser pehlevi za^c fumda şanma üstüh^o āndur bu
Temāşā-yı cemāle çıḳmağa cān nerdübāndur bu
- 2 Gelür mi ḳāle ḥayret ^c ālemin te^c sīr mümkin mi
Şıḡışmaz ḳālib-i ta^c bīre bir sırr-ı nihāndur bu

- 3 Kıurı efsānedür Şeh-nāmede Rüstem hikāyeti
Miyān-ı ğamze vü ebrūda rengīn destāndur bu
- 4 Kıurulmış mu^c ber-i ^c aşķa mükerrer cism-i müstaḥkem
İki ^c ayn-ı pür-emvāc üzre ṭāķ-ı ebruvāndur bu
- 5 Döner sīm-ābā diller iḥtilāc-ı cev-r-i dil-berden
Ṭayanmaz olsa da pūlāddan vallāh cāndur bu
- 6 Ḥelāl olsun ḥarāmı gözlerinüñ dökdügi ķanlar
Muḥabbet ^c arzını tekmīl iden seyl-i revāndur bu
- 7 N’ola şık şık ḥaṭuñdan ḥüsnüñ ... münḥasīf olsa
Ki eşrāṭ-ı kıyāmet fitne-i āḥir zamāndu bu
- 8 Beşikṭaşa Bebekden merdüm-i dīdem döküp ḥün-āb
O tıfl-ı nāza pāy andan olan ķanlu nişāndur bu
- 9 Olursa böyle olsun nesc-i kālā-yı hüner Zā^o iķ
Ki pāy-ı raḥş-ı ṭab-ı muḥlişe nev armaġāndur bu
- 10 Olur her ḥatvesin vaz^c itmeden sūrāḥlar peydā
Ki meh-tāb-ı hünerden çāk çāk olmış ketāndur bu

76

Fe ^c i lā tün Fe ^c i lā tün Fe ^c i lā tün Fe ^c i lün

- 1 Zevķ-yāb-ı elem ol meclis-i ülfetdür bu
Ġam nedīm olsa ne dem dime nedāmetdür bu
- 2 A^c zam-ı cüz-i muḥabbet güzelüm hicrāndur
Farz-ı terķīb firāķ-ı ğama sūnnetdür bu

- 3 Şu gedā kim ola ruḥsūde-i dāmān-ı vaşl
Müteheyyī ola hicrāna ne devletdür bu
- 4 Kādri yok misline ḥarf cevher-i istiḡnānuñ
Dest-i şarrāf dehirde ne keşāfetdür bu
- 5 şa° şa° ā bār-ı suḥanı tanzire
..... Zā° iḳ-i fersūde ṭalāḳatdür bu

Fı-Ḥarfi'l-He°

77

Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lün

- 1 Yāre keşf itmek içün ağlarum tenhāca ???
Ḥāhişinden şanasın yırtılıyor ferrāce
- 2 Dürdan çeşmi aşarmış seni kelb aḡyāruñ
Dil-i sengīni ḡadā eyle meded ol āce
- 3 Yazdum evşāf-ı lebūñde nice ma° nī-i ḡayāl
Ki ḡalāvetde olur gülbeşeker güllāca
- 123 b 4 Kışsa-i ṭul-i ḡadīs-i ḡamamuñ olup
Kūh iken rif° ati bir muḡtaşırı dībāce
- 5 N'ola endīşe-i Cibrīl Te° ālā çıksa
Zā° iḳūñ süllem-i elfāzı ile mi° rāce

38

Müs tef °i lün Müs tef °i lün Müs tef °i lün Müs tef °i lün

- 1 °Uşşâkı hubbdan men° ide ol zâhid-i cevleñgâh
Zühd ü şalâhı sevķ ider aķbâbı ol güm-geşte-râh
- 2 Çeşmineiltifât destüñdedür râh-ı Neccâr
..... aç tâ göresin rûy-ı refâh
- 3 °Uşşâķa maķşad derd imiş rûy muķabbet zerdâ imiş
Bülbül ümîdi redd imiş gülşende yâ şad âh u vâh
- 4 Bâb-ı kerem mesdûd olur ş'ol-şahsa kim merdûd olur
°Aşķ âteşinde °avd olur heyzüm-i minş bî-iştibâh
- 5 Dil bülbülü oldı hamûş gül yok ide cûş u hurûş
Ey ħ~ace-i kâlâ-fürüş sûd itmedüñ vâ ħasret âh
- 6 Ey şâhid-i ehl-i ķulüb ķıl tevsen-i mihre rekûb
Cünd-i cefâ-yı başıdurup ħüsne vefâyı ķıl sipâh
- 7 İtme bu Zâ° iķ -i kemteri hicrûñle dâ° im serseri
Eyle gümümından biri ey Ĥusrev-i ķitî-penâh

79

Fe °i lâ tün Fe °i lâ tün Fe °i lâ tün Fe °i lün

- 1 Çıķarup elbise-i râĥatı atdum bu gice
Nâr-ı hicrân dinür pistere yatdum bu gice
- 2 Zâhid-i bî-mezeye söyledüm efsâne-i °aşķ
Kâle-i ħ~abı ħırîdârına şatdum bu gice

- 3 Penbe-i ğaflet ile āteş-i bīdārīyi
Ġam firāşında biribirine atdum bu gice
- 4 Nice ma^c cūn idüĝin derk iderken tekrār
Bī-sebeb mebla^c -ı hicrān ile atdum bu gice
- 124 a 5 Baħr-i ma^c nāda şenā-ver geinürken Zā' i
Rūd-bār-ı suħan-ı ^c aczde yatdum bu gice

80

Me f^c ū lū Fā^c i lā tū Me fā^c ī lū Fā^c i lūn

- 1 Pür gūş iken tekellüm-i şīrīn edāsında
Zehr-i sitem içürdi yine cān-fedāsında
- 2 Kālā-yı faħm buldı revācın o rütbe kim
atmaz yanına müşteri āteş behāsına
- 3 Efrāt-ı cevri imiş eşer çeşmi ħastedür
Kimdür taħammül iden o şūħuñ cefāsına
- 4 Sersem libāsı fikri virür ĝışsa cismüme
Oldu yaz olmadan müteheyyi' şitāsına
- 5 Zā' i biħār-ı ma^c niye ĝavvāş olalı
Bu yüzden oldu ĝar-ı cihānuñ şafāsına

81

Me fā °i lün Fe °i lā tün Me fā °i lün Fe °i lün

- 1 O şūh-ı nev-ḥaṭ için vardığım murākābeye
İfāde itmege ḥācet degül mükātebeye
- 2 Şu şāne kim düzilür üstülḥ°ān-ı °āşıkdan
Olan cefāyı çeker mū-be-mū muḥāsebeye
- 3 Miyān-ı °āşık u ma° şūḫda sefīr olmaz
Raḫīb olur arada dil daḫı mücāvebeye
- 4 Çekince peyker-i yāri ḥayāl-i levḥine dil
Faḫaṭ bu vech ile ruḫṣat bulur mülā° abeye
- 5 Cesāret eyleyemez bīm-i tīg-i ṭab° uñdan
Senüñle Zā° iḫ° adüvv bir nefes muḥārebeye

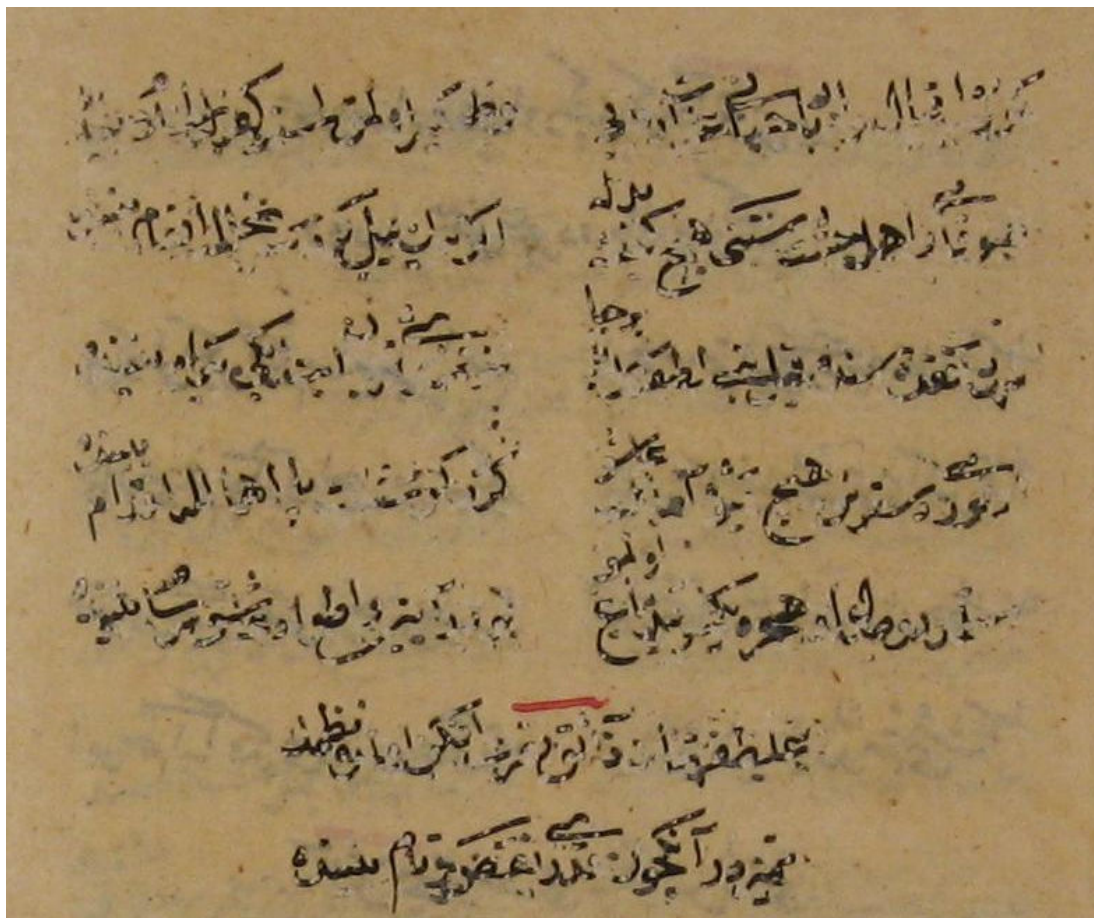
82

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Vişāle va° de kesdüm şubḥ ile aḫşam beyninde
Ben öyle istemezdüm oldı ḥāş u ām beyninde

81/1aVezin gereği “ḥaṭṭ” kelimesi “ḥaṭ” şeklinde okunmuştur.

124 b

83

Me f° ū lū Me fā ° ī lū Me fā ° ī lū Fa ° ū lūn

- 1 Olmazsa eger āb ile nān hāzırımızda
.... ğam ile eşk-i revān hāzırımızda
- 2 Bulamazsak eger rāh vefā-dār
Hemān u zamān müdde° iyān hāzırımızda
- 3 Bir ehl-i nefes feyzine maḥrem olamazsak
Biñ cān ile ölmek o zamān hāzırımızda

- 4-şifat maştaba-i rāḥat ararsak
 Āteş ile mekân ḥāzırımızda
- 5idemezsek yalınuz devlet-i dehri
 taht-ı revān ḥāzırımızda
- 6 Nā-refte edā n'ola suḥan-ver olamazsak
 hezel ü hem-ziyān ḥāzırımızda
- 7 Zā' iḳ seni sevḳ eylediler ḥayr-ı kelāma
 Diñlemez ise ḳaṭ^c -ı zebān ḥāzırımızda

84

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 125 a 1 Beñzemez feryād-ı bülbül nāle-i cāngāhuma
 Bir ağız olmaz bedel sende hezār efvāhuma
- 2 Geştkār-ı ğamzeden semt-i vişāle yol mı var
 Baht-ı şevḳüm peştelerden perde çekdi rāhuma
- 3 Hāle-veş ol-māhı ḥüsnivaşla çekmege
 olsam kemend-i āhuma
- 4 Ğavġa şalb olsun hemān rif^c at-medār olsun raḳīb
 Uğradı.....dirīgā himmet-i kūtāhuma
- 5 merki bā⁹ iş terk-i vişāl oldu baña
 Tā ferec göstermesün yüz düşmen-i bed-ḥ⁹āhuma
- 6 Meşḳ iderdüm biñ ğazel Zā' iḳ tavrına
 Yek-nefes bulsam mülākī şāh-ı °ālī-cāhuma

85

Me f ° ü lü Me fā ° ī lü Me fā ° ī lü Fa ° ü lün

- 1 Rezzāk-ı cihān vüs° at-i rızķ virse
Yoķdur koyacak bir kisemüz para da virse
- 2 Dür olalı zülfünden olur efzün
Birine kıataro kıadar çäre de virse
- 3den olur ħüsñ ü behāsı daĥı ° ālī
Dil meylini de virse
- 4 Mücellāyı başar zāhid-i ħuffāşa ne mümkün
Āyīne-i hem-pāre de virse
- 5 Nefsinde ider tecrübe ° uşşākı şeh-i ° aşķ
Ĥüsñ adı ile destine ğaddāre de virse
- 6 Ehl-i dili zülmetde kıomaķ de° b-i felekden
Ġāfil ne kıadar baķş-i siyehkāre de virse
- 7 Maķşüdü te° allük degül ey Zā° iķ-i bī-kes
Āzāde dilāñ peştini dīvāre de virse

86

Me f ° ü lü Me fā ° ī lü Me fā ° ī lü Fa ° ü lün

- 125 b**
- 1 Kābūs-ı ğam oldu dile bu gice ħavāle
Geldi meyl-i efkār ile de nice ħavāle
 - 2 Cāñ naķdini almazsa da yār eylese yāri
Tīĝ-i nigh-i nāzına şer° ice ħavāle

- 3 Girmiş reg-i cānāneye iblīs-veş-i ağıyār
 Kıl nīşter-i ta° vīzūñi maḥfīce ḥavāle
- 4 Biñ şur° at idersem daḥı tevśī-i ma° āşa
 Taḫdīr idiyor rızķumı tedrīce ḥavāle
- 5 Kāssām kadar rızķumızı bu sene itmiş
 Geh İzmire geh semt-i Miḥālīce ḥavāle
- 6 Bī-tābum İlāhī beni Zā° iķ gibi itme
 Halli güç olan ° uķde-i pūr-pīçe ḥavāle

87

Fe °i lā tūn Me fā °i lūn Fe °i lūn

- 1 Heves-i ° aşķ-ı yār var dilde
 Şayd olunmaz şikār var dilde
- 2 Olmıya ° arş u kürse gencīde
 Bir ġarīb intizār var dilde
- 3 Ḥayf kim virseler de āb-ı ḥayāt
 Bir qazılmış mezār var dilde
- 4 Yaķdı yandurdı nağme-i ° aşķı
 Bir güzel..... var dilde
- 5 Himmet-i rūzgār ola yoḥsa
 Pāk olunmaz ġubār var dilde
- 6 Her fikārı hezār-ı rūz nedür
 Kaşr-ı nā-üstüvār var dilde

- 7 Ne zamān naḡş olındı hīç bilmem
Müsta° id bir nigār var dilde
- 8 Ḥaylī endīşe virdi ḥubb-ı vaṭan
Meyl-i dārū diyār var dilde
- 126 a 9 Olalı vaḥdete tecellīgāh
Bir necābet şî° ār var dilde
- 10 Vaḡt-i aḡdāma eyler isti° cāl
O ḡadar iḡtidār var dilde
- 11 Mest-i cām-ı şarāb-ı ° aşḡ olalı
Tā-be-maḡşer ḡumār var dilde
- 12 Bir ḡülün şemmesine degmezken
Ārzū-yı hezār var dilde
- 13 Baña kāşānedür çeh-i vuşlat
Ḥāl-i Ḳays iştihār var dilde
- 14 Leylī-i ḡüsne toḡrusı Zā° iḡ
Ārzū her nehār var dilde

88

Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lün

- 1 Zerreden kemter-i naşīb ehl-i dildür var ise
Yok ḡuhūrından ° alāmet münfa° ildür var ise
- 2 Ḳısmet-i yek-rūzemüz āḡāz-ı pervāz itmiyor
Beyza-i ° Anḡā-yı Ḳāfa muttaşıldur var ise

- 3 Derd-i yāri geh qabūl eyler gōñūl geh redd ider
Bu daḡı bir ibtilā-yı mustaqaldur var ise
- 4 Taḡt-ı rüsvāy ide şān-ı ° aşıkı terkīm içün
Dāmenin telşīm idenler āb u güldür var ise
- 5 Rūşenā olmaz nice şebdür ki şem° -i ārzū
Rūzigāruñ himmetiyle mużmaḡıldür var ise
- 6 Dün gice Zā° iḡ hem āḡuş olduḡın ol-māh ile
Söyleme aḡyār-ı dūna baña bildür var ise

89

Me f° ū lū Fā ° i lā tū Me fā ° ī lū Fā ° i lūn

- 1 İtdüm su° āl-ı sırr-ı lebin ıztırābla
Teng itdi dehri başuma bir nīm cevābla
- 126 b 2 sūkūn ile ḡūy-gerde pür
..... cānān ḡülābla
- 3 Mekk ü füsūnda ḡamzelerūñ nice sāḡiri
Gönderdi çāh-ı bābla
- 4 Mīzān-ı ° aḡla urmadı vā° ız ḡünāhumı
Yoḡsa iderdi farḡ ḡünāhum şevābla
- 5 Pāyine baḡup zāḡuñ eyler āh
ḡülşende biri ḡāle-i bülbul ḡurābla
- 6 Rāḡıp Efendi nazmı imiş sehl-i mümteni°
..... Zā° iḡ oldu şad ḡicābla

- 7 Olmayınca refîk ü
..... kapatdı mihr-i me^c ânî seḥābla

90

Me fā^c ī lün Me fā^c ī lün Me fā^c ī lün Me fā^c ī lün

- 1 Yolında cān virüp cān alsam ol-māhuñ nefessizce
O tāb-ı ḥüsne çün pervāne ursam cānı sessizce
- 2 Degül Mışra yolumuz mişli^c azm-ı Ferhād itseñ
O şūḥuñ lebleri känd-ı mükerrerdür mekessizce
- 3 Hidāyet şem^c ini püf-kerde-i āh-ı tebāh eyler
Şeb-i kader vişāle giymege^c azm itse hevessizce ?
- 4 Raḳībān-ı da^c vī-i şıdk u muḥabbetle gül-āb-āsā
Der-i dil-dārı her şubḥ u mesā bekler mi sessizce
- 5 Saña ey pehlivān-ı ḥüsn ü ān al arḳası yirde
Başılmaz mı o yāl ü bāl ile kim görse bessizce
- 6 Ne mümkin Zā^c ikā naṭ^c -ı hünerde hem^c inān olmaḳ
Cenāb-ı Ḥāmī-i ferzāne cünbüşle feresssizce

91

Fā^c ī lā tün Fā^c ī lā tün Fā^c ī lā tün Fā^c ī lün

- 1 Aç fesūñ tā gelmesin reyḥān reyḥān üstine
Göster^c uşşāka begüm^c ünvān^c ünvān üstine
- 127 a 2 Ceyş ü^c isyānı düzüp varsam ḥuzūr-ı ḥazrete
Ehl-i maḥşer seyr ide dīvān dīvān üstine

- 3 Rûz u şeb sūzān u giryān olmağı meşķ eylerüm
Ben gibi var mı iden idmān idmān üstine
- 4 °Iyd-ı vaşla eylerüm cān u dili āhır
Eylesem olmaz şeref ķurbān ķurbān üstine
- 5 Zühd ü °aşķuñ derk idüp buṭlān u ḥaķķāniyyetin
Eyledi zāhid cedīd īmān īmān üstine
- 6 Vaşl u hecr-i telḥ u şīrīnin gel it benden su°āl
Ḳalmasuk cāna bu sırr pinhān pinhān üstine
- 7 Mübtelā-yı ye°s-dārın eyledi ṭālī° beni
Ḥayf oldu rū-nümā ḥarmān ḥarmān üstine
- 8 Rāsīḥ-i kişver-istān-ı ma°nīyi tanzīre güç
Gelse hep Zā°iķ suḥan-sencān sencān üstine

92

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Virdiler erbābına hep kūfri de īmānı da
Cümleñüñ oldu muḥaşşaş derdi de dermānı da
- 2 Ḥükmi lağv olur birinüñ biri icrāya düşer
Ḥāl-i bīmār idebildüm nefsi de şeyṭānı da
- 3 Nār-ı ğam-ı nūr-şafā bir yerden oldu āşikār
Ben fedā itdüm anuñ çün °ıydı da ķurbānı da
- 4 Leff ü neşri geh müretteb geh müşevveş söyledüm
Denk u lāl itdüm yine °adnānı da kaḥṭānı da

- 5 Ȧazret-i Ğālib dimiş Zā° iķ ° ālem deġer
 řūfi-i zerrāķuñ olsun ° ilmi de ° irfānı da

93

Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün

- 1 O rütbe maħrem sırr oldı her ħayrān-ı āyīne
 İder her bir nefesde kendüyi pinhān-ı āyīne
- 127 b 2 Hezārān pāre itseñ eylemez zāyi° -i řu° ünāt
 Eñ ednā rīzeden ° arız-ı hünerdür řān-ı āyīne
- 3 Bu ° işret-gehde sāķī kim baķar dārāt-ı dārāya
 Ȧurulmıřken ħuzūr-ı ħubbdā baķ dīvān-ı āyīne
- 4 Hezārān cevher ferd ü heyūlāyı ider iġrāķ
 Eġer yār nefes ile ursa mevc ° ummān-ı āyīne
- 5 İtā° atdür ne cānı var ki rū-gerden ola eřyā
 Muķābil bulduġın teřġiredür fermān-ı āyīne
- 6 Nıġehle nā-bedār it ey perī-ruġsār mir° ātı
 Ter olsun reřġ-i istincā ile dāmān-ı āyīne
- 7 Cenāb-ı ° iffet üstāda mümkin mi naķar olmaķ
 Ne rütbe peyrev olsañ Zā° iķā erkān-ı āyīne

94

Na° t-1 Şerîf

Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün Me fâ °î lün

- 1 Senüñ °aşkuñla oldum beyti tã° if yâ Resûla'llâh
Olaydum der-gehüñde dahı ° âkif yâ Resûla'llâh
- 2 Budur sa° yüñ Şafâ vü Merve haqqı râh-ı ° aşkuñda
Başumdan esmesün bād-ı muhâlif yâ Resûla'llâh
- 3 Firâkuñla başupdur bağına seng-i siyeh Ka° be
Bu sene ehl-i vakfe oldı vâkıf yâ Resûla'llâh
- 4 Bedel olmaz iken yek-kaatre bezm-i ° âlem ° ömre
Nüküduñ itdi ° uşşâka maşârif yâ Resûla'llâh
- 5 Cemî° -i enbiyâ şân-ı şerîfüñ tercümân oldı
Senüñ na° tündedür yüz dört muşâhif yâ Resûla'llâh
- 6 Eger teşrîfüñ elgâz-ı ledünnî itmeseydi hâll
Çalurdı mübhem esrâr-ı ma° ârif yâ Resûla'llâh
- 7 Fedâ eylerse de cân-ı nizârın Zâ° iç-i rüsvâ
Ebed olmaz reh-i ° aşkuñda tâlif yâ Resûla'llâh

Diger Na° t

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 128 a 1 Kapuñdur kıble-i erbāb-ı hācet yā Resūla'llāh
 Saña baş egmeyen bulmaz selāmet yā Resūla'llāh
- 2 Eger rūz-ı hesābuñ müddeti taẓ° if olunmazsa
 Hesāb-ı cürmim olmaz Hāḡca rū° yet yā Resūla'llāh
- 3 Teraḡḡī eyledüm bālā-yı iflāsın
 ° Anā vīrsün baña naḡd-i şefā° at yā Resūla'llāh
- 4 Taḡarrī itseler erbāb-ı cürmi rūz-ı maḡşerde
 Bulınmaz saña benden aḡvec ümmet yā Resūla'llāh
- 5 Eger ümmet dimezseñ redd idem Hāḡḡ daḡı ḡulluḡdan
 O dem ḡālüm perīşāndur begāyet yā Resūla'llāh
- 6 Şefā° at eylemezseñ sū° -i aḡvālüm beni nāra
 İder her ḡaḡvede biñ kere da° vet yā Resūla'llāh
- 7 Siyeh-rū Zā° iḡ-i bīmār-ı ḡusrān u tebehkāre
 Şefā° at şerbetiyle ḡıl ḡabābet yā Resūla'llāh

96

Diger Na°t

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Vücuduñ raḥmet itdi Ḥaḫ cihāna yā Resūla'llāh
Zuhūruñ bā° iş-i esrār nihāne yā Resūla'llāh
- 2 Ne ābā-yı felek itdi teşerrüf ḥākipāyüñle
O dem varduḫda beyt-i ümmühāne yā Resūla'llāh
- 3 Mücerred vāridāt u Ḥayy Ḥaḫḫdur yoḫsa mümkin mi
Senüñ evsāfuñı almaḫ dehāne yā Resūla'llāh
- 4 İdenler şer° -i pāk enverüñden inḫirāf elbet
Olur ḫābil-i ḫazā nāḡihāne yā Resūla'llāh
- 5 ° Aḫīm her [] dü ° ālem oldu şūrī ma° nevī bī-şekk
İdenler āl-i evlāda ihāne yā Resūla'llāh
- 6 Ḥulūş u şıdk ile senden şefā° at-ḡāh olan kimse
İder her cürmini ° özr ü bahāne yā Resūla'llāh
- 7 Olursa ravzāña ruḥsūde Zā° iḫ ehl-i cennetdür
128 b Fiḡān eyler çü bülbul ebleh-āne yā Resūla'llāh

97

Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lā tün Fe °i lün

- 1 Şardı dil hāle-veş ol māhı fedā niyyetine
İnkisār eyledi agyāra du° ā niyyetine

- 2 Seng-sār eyledüñ a° dāyı ° azāzıl gibi
Merveden sa° y u tehālükle Şafā niyyetine
- 3 İtdüñ esmā-i melāḥat ne ise vird-i zebān
Kaşların zımm ider de ḥarf-i nidā niyyetine
- 4 Hürmet it gāhi ḡubār-ı tenine ° uşşākuñ
Kıl naẓar ḥāk-i teheyyümlere mā niyyetine
- 5 Şeyḥ-i sīnāda bu kânūna iderdi tevbe
Şerbet-i firḳati tıtsaydı şifā niyyetine
- 6 Zühd-i bārid toña kaldı yüridikde rindān
Sell-i şad seyf-i sülāfayla ḡazā niyyetine
- 7 Zā° iḳā perde-i iḡfāl olur a° dāya tamām
Tutıcak dāmen-i iḡlāşı riyā niyyetine

Fi-Ḥarfi'l-Ye°

98

Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lün

- 1 Raḥş-ı iḳbālüm İlāhī ḥareketden kaldı
Ḥān-ı mebzūl-ı ma° aşum bereketden kaldı
- 2 Kaṭ° -ı emniyye-i raḥm eyledüm ° ālemden kim
Māder-i müşfiḳe daḥı şefḳatden kaldı
- 3 Tīre baḥtum o kadar dāniş-i bī-ḥāşilla
Ebced-i ma° nī ararken ḳaraşetden kaldı

- 4 O kadar süstî-i ʿab° oldu ʿalâkatde pedîd
 ʒuvve-i nâṭıka dahı keferetden ʒaldı
- 5 Faḫr-ı faḫrîye rızâ dâde-i şabr ol Zâ° iḫ
 129 a Bu senin ol şeh-i gerdün ° aḫametden ʒaldı

99

Meʿ ° ū lü Me fâ ° î lün Fa ° ū lün

- 1 ° Āşık ki saḫar nişest olaydı
 Tek yâr ile dest-be-dest olaydı
- 2 Kim ° aḫl ile meyân-bend olurdı
 Zencîr-i cünûn şikest olaydı
- 3 ° Aksine ideydi devr-i gerdün
 ʒader aşikâra pest olaydı
- 4 Ne naḫş irişürdi şân-ı Haḫḫa
 Halk cümle sevâ-perest olaydı
- 5 Allâh mey-i ezḫârûnla Zâ° iḫ
 Mey-ḫâne-i tende mest olaydı

100

Fâ ° i lâ tün Fâ ° i lâ tün Fâ ° i lâ tün Fâ ° i lün

- 1 Zâhidüñ ḫōşdur serinde efser-i memdûdesi
 Zışt olur rindâne ammâ peyker-i memdûdesi
- 2 İddihâr itmiş vişâl-i yâr içün erbâb-ı ° aşḫ
 Bezm ider ḫalbin diyü bir gün zer-i memdûdesi

- 3 Pāye-i °ālī ümmidāyeden nuḥustīn ḥaṭvesi
Ḥāne-i °aşkuñ budur evvel der-i memdūdesi
- 4 °Āşık-ı zār olmadan gülşen-nişīn-i vaşl-ı yār
Pāyini āzerde kılmış her ḥar-ı memdūdesi
- 5 Şu gibi naḫş ḳalbūñde Zā° iḳ dil-berūñ
Hem-çü mānī kil-k-i cevruñ āzer-i memdūdesi

101

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Geh müle geh ḳanda beñzetdüm leb-i cānāneyi
Mest-i tiryākī nevāl itdüm dil-i dīvāneyi
- 2 Bāde-i şebnemle bülbul neş° esin tecdīd idüp
Çekdi başa tāc-ı edhemüş nigün peymāneyi
- 129 b 3 Āyine cezr ile maḥrūr itdi tıfl-ı gonçeyi ?
Nefḥa şanma atdı bülbul na° re-i mestāneyi
- 4 °Āşıkı ifnāya ma° şūḳa tecellī kıldı °aşḳ
Eyelerem işbāt-ı da° vī şem° ile pervāneyi
- 5 Ḳahramān ḡamze °uşşāḳa iderken ḳatl-i °ām
Kūşe kim ḳursam u rüstem-veş kühen efsāneyi
- 6 Būy-ı mergi gülden istişmām idince °andelīb
Giydi gül-gūnı kefen merḳad idindi lāneyi
- 7 Bülbulūñ āzādelik feryādını efzūn ider
İtmede maḥbesde icrā resm-i ḥāmūşāneyi

- 8 Nār-ı ° aşka mirveḥa cünbān olur iş° āl içün
Perrinüñ taḥrīk ider sūzān iden pervāneyi
- 9 Feyz-i ° aşk eyler eşer ekşer-i sūy ma° şūḫdan
Āşinā eyler muḥabbet meşreb-i bī-gāneyi
- 10 Bülbülün feryādıdur bādı küşād gonçeye
Gönlün açmaz görmese dest-i şabāda şāneyi
- 11 Zā° ikā rāḡīb tevābī görse olmaz fem-küşā
Es° ad-ı zī-şāndaki bu tūr-ı düstürāneyi
- 12 Ġālib u ° örfi vü nef° iler ḳalır bī-menfa° at
Pür belāḡat tuysalar bu ṭavr-ı üstādāneyi

102

Fe ° i lā tūn Fe ° i lā tūn Fe ° i lā tūn Fe ° i lūn

- 1 Gül iken ḳoydı felek ḡār maḳāmında bizi
Mest iken añları hüşyār maḳāmında bizi
- 2 Zīr u bem tārımuza başmada serdī-i hevā
Ditredür naḡme-i evtār maḳāmında bizi
- 3 Sāz nā-sāz felek ḳoydı zihī bīmāya
Böyle bīhūde ° arz-bār maḳāmında bizi
- 4 Hem-sifāl-i seg-i kūy olmaḡa teklīf olınuḡ
Dil-nüvāz itdiler āzār maḳāmında bizi
- 130 a 5 Şeh-i evreng-i suḡan Ḥāzret-i ° İffet-i Zā° ik
.....tanẓīre silāḡ-dār maḳāmında bizi

- 6 Göricek himmet-i bālā-terini aňladılar
Şā° ir-i mu° cize āşār maķāmında bizi

103

Me f° ū lü Fā ° i lā tü Me fā ° ī lü Fā ° i lün

- 1 Degmez ħumāra cām-ı muşaffā didikleri
Müntic olur gumūmı eĥibbā didikleri
- 2 Dirlerdi mülk-i fitneyi teşĥire ĥaţţ gelür
Hep geldi çıķdı ey dil-i şeydā didikleri
- 3 Şimdi evvel hüner imiş
Naẓm-ı selīs ifāde-i ma° nā didikleri
- 4 Ğıybet ile meẓemmete ĥaşr oldu ĥāliyā
...rū nūfūr mecālis-i dünyā didikleri
- 5 Zā° iķ saña şunulmadı tāder dem-i elest
Cām-ı müdāheneyle müdārā didikleri

104

Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lün

- 1 Hīç meded resmi olur meş° ale-i āh gibi
Her sitāre görünürken gözime māh gibi
- 2 Ĥaseni ĥafaẓa-i nefes ° aşķ olup āh gibi
Girdi bir hāleye ruĥsārı iki māh gibi
- 3 Atdı ferzāneligi ķaldı piyāle fī'l-ĥāl
Oldı dil naţ° -ı hünerde ruĥ uran şāh gibi

- 4 Tanışup gönölüme işbāt-ı mükāfāt iderüm
Nefy-i agyāra zāmīrümdeki dil-ḥāh gibi
- 5 Kim çeker minneti hīç kendiden a° ciz olanuñ
Var iken mün° amımız Hāzret-i Allāh gibi
- 6 Vaḥdetüñ sırrı neẓā° irde olurken mefkūd
Nefy ider °acebini āyīne-i eşbāh gibi

105

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 130 b** 1 O kadar atdı raķīb aṭlas-ı mekre mā-gū
Arada kırmaz iyi rişte-i cüllāh gibi
- 2 Sāde dil-i mü° min ebleh-naẓaruñ mişl-i şütür
Görinür semm-i ḥayāt ° aynına şeh-rāh gibi
- 3 Levḥ-i sīnemde olan şerḫalarum şerḫ eyler
Her yeri mühr-i sūkūt ile bir efvāh gibi
- 4 Nebķaten beyt-i dile geldi ḥayāli o şehüñ
Füc° eden ķorķdı gönöl devlet-i nāgāh gibi
- 5 Vaşl-ı cānāneye taḥrīz hemān geldi baña
Mezheb-i bāṭıla itdikleri ikrāh gibi
- 6 Kırtarur nefsini ki ḥīle ile ḥud° a girān
Biñde bir ol daḥı dūnbāle-i rū-bāh gibi
- 7 Ādemüñ müddet-i āmāli ḥulūde maķrūn
° Ömr-i iblīs hele ṭab° ına kūtāh gibi

- 8 Hâzret-i Nısfeti tanzîrde Zâ' ıķ bu gice
Himmeti oldu baña şem^c -i şübāngāh gibi

106

Mef^c ū lū Fā^c i lā tū Me fā^c ī lū Fā^c i lūn

- 1 Aksam o serv-i kıddüñ ayağına cū gibi
Sürsem piyāle-i lebine yüz sebū gibi
- 2 Hicrān belāsın eyler ifāde kıyāfetüm
Eṭvār-ı bī-zebānda olan güft-gū gibi
- 3 Kılısam anı muķābele bi'l-miṣl ile ḥamūş
Cellād-ı çeşmine nigh itsem^c adū gibi
- 4 Dest-i niyāza geçmedi el-ān bir ip uçı
Agyār delv-i vaşla yamandı refū gibi
- 5 Ezberledüm risāle-i hicrānı bāb bāb
Kaldı ḥarīm-i vaşla aramız kapū gibi
- 6 Zâ' ıķ selāset-i suḥanuñ kıldı dehri seyr
Kilk-i terūnden aķdı sözūñ ḥalka şu gibi

131 a

107

Fā^c i lā tūn Fā^c i lā tūn Fā^c i lā tūn Fā^c i lūn

- 1 Ey güzīn-i cālis-i seccāde-i nūḥ-ı necī
Baḥr-ı ğamdan yok mı taḥlīşe meded bu aḥveci
- 2 Eylesün mi yoḥsa girdāb-ı belā^c ömrüm hebā
Sāḥil-i semt-i refāha bulmasun mı minhacı

- 3 Himmetüñle rākib-i zevraḳce-i ümmīd olup
Naḥt-ı nā-hem-vārı yüzdürsem urunca kırbacı
- 4 Medḥali yoḳdur vezān olmaḳda bār-ı luṭfunuñ
Kimsenüñ ancaḳ yine sensin bu feyzüñ maḥreci
- 5 Ğarḳ-ı deryā-yı ° amīḳ-i ḥayretüm Zā° iḳ gibi
Ṭalḡa boydan aşdı fīkr itdikce min küll-i fecī

108

Me f ° ū lü Me fā ° ī lü Me fā ° ī lü Fa ° ū lün

- 1 İzhār-ı feraḥ fayşal-ı eşk-i tere ḳaldı
Bīdārī-i ṭālī-i şeh̄er digere ḳaldı
- 2 Ol çüb-be-çüb itdüm o ḳadar ḥārice iḥrāc
Hicrān ile vaşluñ arası bir sere ḳaldı
- 3 Bildüm ki bu ° ālemde baña sāye-ver olmaz
Ḳurbiyyet-i ḥurşīd-i emel maḥşere ḳaldı
- 4 Şerḥ itmek içün şerḡa mı ° arz itmege yāre
Dāḡ-ı dil-i pür-ḥūn ile maḥżara ḳaldı
- 5 Tevbīḡ ideli ülfet-i agyār ile yāri
Efrāt-ı şe° met ile yüzinde bere ḳaldı
- 6 Zā° iḳ saña Allāhdan olmazsa ° ināyet
Ümmīd-i recā Ḥazret-i Peyḡambere ḳaldı

109

Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün

- 1 Düşüp nār-ı firāka zār u giryān oldıgum kaldı
O eşnāda faķaķ hayretle ħandān oldıgum kaldı
- 131 b 2 Şıyām-ı hicri tutdum irmedüm °ıyd-ı vişāle ħayf
Hemān besmeleñe ° aşķında ķurbān oldıgum kaldı
- 3 Hep iller nā° il gül-būse-i ruĥsār-ı yār oldı
Benüm çün nergis-i şehlā nigeĥ-bān oldıgum kaldı
- 4 Dimiş aġyāra kāfir kīş-i vuşlatdan olup me° yūs
Berāy-ı maşlaĥat ħayfā müselmān oldıgum kaldı
- 5 Ĥaķ-ı buķlān çekdi ĥācibini kilķ []
Hümā vaşf ben ile bir suĥan-dān oldıgum kaldı
- 6 Raķībān ol kemān-ı ebrūyı çekdi sīne-i vaşla
Benüm Zā° iķ-i nişān tīr-i būhtān oldıgum kaldı

110

Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lün

- 1 Şanma oldı ķoca dünyā bu gice ĥubblı yeñi
Şad cebīn isķāķ ider her rüz u şeb ĥālā yeñi
- 2 Ķudret-i ° ilm-i ezel her şahşı tev° em ĥalk ider
Kim didi saña Ādem eskidür Ĥavvā yeñi
- 3 Zīb-i dūş itdūñ libās-ı köhne-i faķrı []
Dest-i istignāyı ancaķ setr ider zīrā yeñi

- 4 Aṭlas-ı çarḥı eskidür zannum refū itmez ḵabūl
Biñ refū ursañ olur mı hīç kühen kālā yeñi
- 5 Eski cevri sen hemān ey şūḥ tecdīd eyle kim
Maḥşerde peyveste de olsa olur da° vā yeñi
- 6 Çünkü zūlfüñdür devā-yı ° aşıkān
Yā ne ıtnāb eyler olsa ° illet-i sevdā yeñi
- 7 Mün° akisdür ṭālī° -i rindān mey ü maḥbūbda
Oldı sākīsi güzeşte şunduğı şahbā yeñi
- 8 Zūlfı tecdīd itdi eski ° illet-i sevdāmuzy
Ġālibā girdi bu günlerde şeb-i yeldā yeñi
- 9 Köhne nazmı Zā° iḵā bāzār-ı bāta gönderüp
Nev ğazel tarḥ eyledüm maẓmūnı ser-tā-pā yeñi
- 132 a**

111

Me f° ū lū Fā ° i lā tū Me fā ° ī lū Fā ° i lūn

- 1 Emsem şeker lebānın o şūḥuñ öper gibi
Diksem ° urūḵ-ı ḥüsnine çeşmüm söker gibi
- 2 Gülsem yüzine gül gibi geh girye eylesem
Baḥş-i niyāz u nāzı taşavvur ider gibi
- 3 ° Uşşāk-ı zārı itmege pā-māl eger ḵaşın
Urmış semend-i ḥüsne devā berū ir gibi
- 4 Eṭrāf-ı ḥüsne ṭoldı süveydā-yı ° aşıkān
Ḥān-ı lezīz-i vechine fūlfül eker gibi

- 5 Meker-i tabaşbuş ile giriftār olup o şūh
Çekmekde kūy-ı vaşla raķībi iter gibi
- 6 Şükr-i Hudā ki olmadı Zā° iķ cihān-pesend
Beynü'l-° āvām-ı nazm ile ° aşık-ı ° usr gibi

Muķaṭṭa° āt

1

Fe ° i lā tūn Fe ° i lā tūn Fe ° i lā tūn Fe ° i lūn

- 1 Şeb-i baḥtumda ṭulū° itmedi necm-i iķbāl
° Āķıbet ḥükm-i każā neş° emi kıldı pā-māl
- 2 İn ögine diyü īhām ile şeb-tā-seḥer
Düz-d-i çarḥ itmede kervān kıranı irsāl

Ḳıṭ° a

2

Mef ° ū lū Me fā ° ī lū Me fā ° ī lū Fa ° ū lūn

- 1 ° Arz eyleyicek tuḥfe-i kem-ķadri ḥuzūra
Dökdüm ° araķ-ı şer mi hezārān u kıyye
- 2 Bu da° vāya işbāta yeter şāhid-i ° ādil
Mīnā-yı telaffuzda ki nām-ı ° araķıyye

Kıt° a**3***Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn*

- 132 b 1 Öyle ° aks eyledi imsāk-ı felek ° āleme kim
Nāk-ı hūşk hep ḥasret-i dendān itdi
- 2 Bu denā° etle ser-ā-ser küremā-yı ° aşrı
Luṭf-ı sâbıklarına daḥı peşīmān itdi

Kıt° a Hür**4***Me f °ū lū Fā °i lā tū Me fā °ī lū Fā °i lūn*

- 1 āsiyāb-ı emel-i münferid
Olmaz daḳıḳ kām-ı dile kimse destres
- 2 Ardına düşse n'ola deger seng-i himmetūñ
Tā yek-digerle ḥāşıl ola ḳūt-ı mültemes

Kıt° a**5***Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn*

- 1 Ḥazret-i Mîr-i Şefîḳūñ sāyesine ḥaylice
Ḳuds ile şām u celb ü devr-i büldān eyledūñ
- 2 Loḳma ile hırḳadan geçmek ḳayy-ı düşvār iken
Loḳmayı terk ile ° arz-ı cism-i ° uryān eyledūñ
- 3 Olmadık bir hırḳa-i Hindîye daḥı destres
Gönlümüz Aḳsā-yı Hindistāna pūyān eyledūñ

Ba° z Müfredāt**6**

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 O kemān ebru vü ol tīrinüñe kim vardur
Egri ٲođrı hele bi vech ile tākat gelmez

Ferd**7**

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Rīšte-i űlfetūmi zūhd ü riyādan kaṭ° it
Virme yüz sayḥa-i āmālūmi kı l kendide

133 a

Ferd**8**

- 1 Cān-ı şīrini virüp maḥv u cevır itmeyicek
Eylemez yārini maḥrem esrār-ı lebi

Ferd**9**

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Şevk ile cān-ı burūn-ı ten iderdüm cānı
Aşmağa kılsa tenezzüle girih ferḥāle

Ferd**100**

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Eyleyen ser-şafḥa-i dilden ğam-ı dehri tirāş
Yan gelüp selmān evinde kı l kadar kılmaz telāş

Ferd-i Taẓmīn

11

Me f ° ū lü Fā ° i lā tū Me fā ° ī lü Fā ° i lün

- 1 Bezm-i vişāle maḥrem olup yāri қоçmamak
Mey-ḥāneci olup da şarāb içmemek gibi

Diger Taẓmīn

12

Me f ° ū lü Fā ° i lā tū Me fā ° ī lü Fā ° i lün

- 1 Kār-ḥāneci olup da zinā itmeyen olur
Mey-ḥāneci olup da şarāb içmemek gibi

Ferd-i Taẓmīn

13

Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün Me fā ° ī lün

- 1 Şafaқ sökdі bu şeb nūş-ı pey-ā-peyle baқāyāmuz
Sebūde bir piyāle bāde-i ḥamrā çıkar çıkmaz

Ferd

14

Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lā tün Fe ° i lün

- 1 Cürmimiz beyte revān olmak ile sultānum
Gönderüp ma° berin ile bizi tercīm eyle

Ferd**15***Me fâ °i lün Fe °i lā tün Me fâ °i lün Fe °i lün*

- 133 b 1 Çıkınca ehl-i fesāduñ şalāhla nāmı
Elinde bāde görürlerse ābdur dirler

Ferd**16***Mef °ū lü Me fâ °ī lü Me fâ °ī lü Fa °ū lün*

- 1 Hażm eyleyemez ādemi Yūnus da olursa
Deryā-yı ğinā içre olan māhī-i iqbāl

Ferd**17***Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lün*

- 1 Ağniyā-yı dehre haylī dalkāvukluk eyledüñ
Hayf ammā geçmedi dest-i ümīde bir halāl

Ferd**18***Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lün*

- 1 Dil ne dem mānī vü şarkīlarla kılsa meyl-i yār
Āh idüp Mecnūn gibi dir rüz u şeb yā Leyl-i yār

Ferd**19***Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün Me fā °ī lün*

- 1 Zımād-ı vaşlı ol-kim yāre-i hıcre rüfū eyler
Fıkārı ğam-ı dehr[i] aña elbet ser-fürū eyler

Ferd**20***Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lün*

- 1 Kırş-ı mihre olsa ħāhişger dem-i imsākdan
Seyr-i çeşm olmaz gürisne süfre-i eflākdan

Ferd**21***Mef °ū lü Fā °i lā tü Me fā °ī lü Fā °i lün*

- 1 Tutsa cihānı şöhreti ğam çekme zāhidüñ
Ĥatme karīb-i şevķi çerāġuñ mezīd olur

Ferd**22***Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lā tün Fā °i lün*

- 1 Şarf u taḥvīl eyler aḥlākı o rütbe ṭālī° üm
Bed-ter-i Eş° āb olur varsam ḥuzūr-ı ḥāteme

134 a

Ferd**23***Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn*

- 1 Ger dilerseñ çok ide Hāzret-i Mevlānānuñ
Maṭbah-ı feyzine gir Hāzret-i Mevlānānuñ

Ferd**24***Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn*

- 1 Vaşla şād olsam gam-ı fırkat helāk eyler beni
Fırkate şabr itmege niyet helāk eyler beni

Ferd**25***Mef °ū lū Fā °i lā tū Me fā °ī lū Fā °i lūn*

- 1 Bir bilmeyen çeker iki °ālemde sıkleti
Sulṭān-ı enbiyā ile şāh-ı velāyeti

Ferd**26***Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn Me fā °ī lūn*

- 1 Cünün iqlimini te°yidle menfā-yı °aql itdüm
O vādiler benüm icrā-yı aḥkām itdigüm yerdür

Mu° ammā Be-Nām-ı Eyyüb**27***Me f° ü lü Me fā ° i lü Me fā ° i lü Fa ° ü lün*

- 1 Nā-ķābil iken ķābilelik eyledi iķvān
 7oğdı pederi ķalbine nışf-ı meh-i Ken° ān

Mu° ammā Be-Nām-ı Bilāl**28***Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lün*

- 1 7a7re-i küfri döküp her bir ° anāşırdan keşış
 Şavt-ı nāķūsı ider taķvīlle bānuñ namāz

Ferd**29***Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lün*

- 1 İbn-i Süfyānuñ olur ° av° ava senden maķfūz
 Kim ° aliyy-i müte° āli tarafından bulunur

Ferd**30***Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lā tün Fā ° i lün*

- 134 b** 1 Rūz-ı şahbā öyle kim ādemi seh-pā ider
 Dīde-i şehlā-yı aķvelden daķı bālā ider

Ferd Bā-Ḥurūf Muḳaṭṭa' a

31

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Derd-i dūrā-dūrdan āzerde devrūñ dāveri
Ez derūn āh üzre āh ey dil o derdūñ dāderi

Diger Ferd Bā-Ḥurūf Muḳaṭṭa' a

32

Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lā tūn Fā °i lūn

- 1 Varup ey dil derd-i dūrā-dūrdan āzāde ol
Ol derūn üzre revān dervāze-i dārāda ol

Kıṭ' a

33

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Gel disem yanuma ol gözleri āhū gelmez
Mübtelā-yı sehere cebr ile uyku gelmez
- 2 Çeşme-sār-ı emelūñ künkleri oldı şikest
Ya° ni mecrā-yı niyāza bir içim şu gelmez

Kıṭ' a

34

Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lā tūn Fe °i lūn

- 1 Ne girer sāmi° a meh-bang-ı ceresden ğayrı
Kim öper pāyümi miskīn-i müsekden ğayrı

- 2 Hātır-ı bāde-keşānı kim ider āzerde
Bu kühen maştabada bīm-i ° asesden ğayrı

Ferd

35

Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lā tūn Fā ° i lūn

- 1 Nāme-i mergūbuñuzla cān-ı rā° iyet buldı fer
Olmış iken ye° s-i tām u zinde-ğiden muhtaızır

135 a

Қıт° a Berāy-ı Tārīḥ Tercüme-i Mustāḥarrıf

36

Me fā ° ī lūn Me fā ° ī lūn Me fā ° ī lūn Me fā ° ī lūn

- 1 Cenāb-ı Es° ad-ı niḥrīri Mevlā müstedām itsün
Muvaffaq oldu bu siḥr-i ḥelāle luṭf-ı yār ile
- 2 Yazılsa Zā° iḳā lāyık sipihre toḥm-ı tārīḥi
Ulatdı tercüme-i mustāḥarrıf emr-i ṣehr-yārıla

[1]263 / 1846-47

Mim

م

SONUÇ

65a-135a arası varaklarını incelediğimiz Zâ'ik Divan'ı hakkında yapacağımız şu tespitlerle eserimizi sonlandırabiliriz.

- A. On dokuzuncu yüzyıl şairlerinden olan Zâ'ik dönemine damgasını vuracak yetkinlikte bir şair değildir. Bu yüzyıldaki birçok şair gibi Zâ'ik de kendinden önceki divan şairlerini geçememiştir. Divan edebiyatı geleneğinin bu yüzyılda artık son buluyor olması, bu yüzyıla kadar söylenecek her şeyin söylenmiş olması buna etkindir. Divan'ında bazı harfli gazelleri boş bırakmıştır. Herhalde daha sonradan buralara şiir yazmayı planlamış, fakat boş bırakılan yerleri tamamlayamadan vefat etmiştir.
- B. Son Asır Türk Şairleri, Osmanlı Müellifleri'nde kendisinin daha çok hezel ve hicivleriyle ünlü olduğu yazmaktadır. Fakat hem incelediğimiz 65a-135a arasında olsun hem de Divan'ın tamamında olsun bu tarz şiirlerle karşılaşamadık. Bursalı Mehmed Tahir onun hicivlerini latîfe vadisinde hoş bir yeri olduğunu söylemektedir. Fakat bu hicivler kayıt altına alınamadığı için unutulmuştur.
- C. Zâ'ik, Divan'ında yüzyılın diğer şairleri gibi çokça tarih düşürmüştür. Divan'ının yarıdan fazlasını tarihlere ayırmıştır. Divan'da iki yüz kırk şiir, düşürülen tarihlere aittir. Ayrıca Divan'da; yüz on üç gazel, yirmi altı kaside, yedi kıta, bir tahmis, üç şarkı, yirmi yedi müfred, bir muhammes ve bir müseddes bulunmaktadır.
- D. On dokuzuncu yüzyıl gibi siyasî ve sosyal yönden karışık bir dönemde yaşamasına rağmen sosyal ve siyasî olaylara Divan'ında değinmemiştir. Sadece Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması olayına tarih düşürmüştür. Diğer tarihlerin birçoğu Abdülmecid Han tarafından yaptırılan binalara, şehzadelerin doğum tarihlerine, kendi bağlı bulunduğu dergâhın ileri gelenlerinin kendilerinin ve hanımlarının ölüm tarihlerine, çocuklarının doğum tarihlerine aittir.

E. Divan’da düşülen tarihler, hem tanınmış hem de tanınmamış kişiler hakkında bilgi ve bazı binaların yapılış tarihleri ile ilgili malumat sahibi olmamızı sağlamıştır.

ÖZEL İSİM İNDEKSİ

A

A‘nî Halil Paşa; 63, 64
 Abbas Paşa; 28
 Abdülhamid Han; 74
 Abdülmecid Han; 22, 30, 32, 33, 34,
 41, 42, 46, 58, 61, 71, 72, 73, 75, 76,
 78, 79, 81, 87
 Âdem (as); 198
 Ahmed Fevzi Paşa; 82, 83
 Ahmed Kemal; 76, 77
 Ahmed Vahib Beg; 28
 Ahmed-i Muhtar; 107
 Aişe-i Sıddıka; 87
 Ali (rd); 110
 Ali Fâkî; 111
 Ali Muhlîs Beg; 70
 Ali Paşa; 31, 82
 Ali Rıza; 110
 Amr u Âs; 108
 Arif Efendi; 66
 Arif-i Rûm; 66
 Aristo; 34, 63, 73

B

Bekr Efendi; 86
 Bilal; 207

C

Cafer; 110
 Calinus; 86
 Cem; 53, 74, 79, 81, 83
 Cemal Beg; 69

D

Dârâ; 27, 74
 Davud Paşa; 93
 Dervîş Ahmed; 72

E

Eflatun; 43, 50
 Efrasiyab; 61, 119
 Es ‘ad Efendi; 87
 Es‘ad Paşa; 47, 48

F

Fatıma (rd); 106, 110
 Fatıma Hanım; 30, 85
 Felatun; 128
 Ferhad; 136, 160
 Firdevsî; 92

G

Galib Paşa; 64
 Giridî Ragıb Beg; 95

Gülsüm Hanım; 69

H

Hace Ali Behced; 66

Hacı Ali Baba; 68

Hacı Muhammed Aga; 54

Hacı Muhammed Dede; 66

Hacı Mustafa Aga; 84, 85

Hafız Abdi Dede; 59

Halil Kâmilî Paşa; 26, 27

Halil Rif'at Paşa; 33, 34

Hamdi Paşa; 21

Hanâzîr; 111

Hanzal; 96

Harun; 27

Hasan Hakkı Beg; 60

Hasanü'l-asker; 110

Hasib Paşa; 41

Hasna (rd); 109

Hayriyye Hanım Sultan; 82

Hazret-i Fehmi; 170

Hazret-i Gâlib; 186

Hazret-i Kamil; 165

Hazret-i Mehdi; 111

Hazret-i Mevlânâ; 114, 206

Hazret-i Mîr Şefik; 201

Hazret-i Mîrûn; 50

Hazret-i Mollâ-yı Rûm; 114, 115

Hazret-i Orhan; 42

Hazret-i Peygamber (sav); 197

Hazret-i Sultan Emire; 85

Hülâgû; 161

Hüsni Beg; 40

Hüsni Efendi; 39

H. Hasan; 108, 110

H. Havva; 198

H. Hüseyin; 106, 107, 108, 109, 110, 111

İ

İbn-i Mercan; 111

İbn-i Mettâ; 30

İbn-i Sa'd; 112

İbn-i Süfyân; 207

İbn-i Vakkas; 112

İbrahim Paşa; 43, 44, 67, 70

İbrahim Sâdem Paşa; 87, 88, 89, 90

İmamü'l-müslimin; 112

İsa (a.s); 73, 172

İskender; 27, 32, 33, 74, 77, 78, 86

İsmail Ferruh; 69

İsmail Paşa; 31, 32

İsmail-i Rûmî; 72

İzzet Paşa; 115

K

Kasabbaşı-zade; 58

Kays; 160

Kemânî Mîrûn; 72, 73

Ken 'an; 141, 207

Kudsi Efendi; 94

L

Lebîd; 32

Leylî; 183, 205

M

Mahmud Han; 43 ,44, 49, 50, 53, 56, 77, 78, 90

Mazhar Paşa; 31

Mazlum Beg Efendi; 117

Me'mûn; 27

Mecnun; 136

Mehemmed Reşad; 73, 74

Mehmemmed Fuad; 75, 76, 77

Melikşah; 36

Meryem; 172

Mesud Aga; 29

Mezakî; 131

Mısrî; 71, 72, 105, 106

Mîr Fehmi; 118

Mîr Hakkı; 60

Mîr İbrahim; 29

Mîr Kamil; 36

Mîr Sadullah; 59

Mîr Şefik; 201

Mîr Tahsin; 29

Mîr Zühdi; 45, 47

Muhammed (sav); 45, 11

Muhammed Ali Paşa; 70

Muhammed Beg Efendi; 69

Muhammed Rif'at; 29

Muhammed Şefik; 29

Muhammedül Bâka; 110

Murad Molla Şeyhi; 70

Murad-ı Nakşibend; 70

Musa (a.s.); 44

Musa-yı Kazım; 110

Mustafa Paşa; 50, 51

N

Nâbî; 172, 173

Nizâmü'l-mülk; 36

Nûh (as); 96

Ö

Ömer Aga-zade Tevfik Beg; 70

R

Ra'uf Paşa; 56, 95

Ragıp Paşa; 95

Raşid Efendi; 24

Remzi Efendi; 90, 91

Resulallâh; 187, 188, 189

Reşid Ahmed Efendi; 93

Rıza Paşa; 42

Rüstem; 172

S

Sa ° d u İbn-i Ziyâd; 109

Sadrazam Mîr Ahmed; 63

Sahhaf Hızır Gürânî; 91

Salâhî; 102, 103

Sami Paşa; 25, 60, 61

Samiye Sultan; 80, 81

Selim Paşa; 71
 Sultan Mahmud; 50
 Sultan Murad; 77
 Süleyman (a.s); 31, 38, 86
 Süleyman Re'fet Paşa; 36, 37, 39

Ş

Şehabeddin Efendi; 58
 Şehzade Sultan Ahmed Kemal; 75, 76, 77
 Şehzade Sultan Mehmed Fuad; 75, 7, 77
 Şehzade Sultan Mehmed Reşad; 73, 74
 Şeybe; 92
 Şeyh Ahmed İstanbulî; 68
 Şeyh Galib; 186
 Şeyh Sa'deddin; 92
 Şeyh Zeyneddin Efendi; 71

T

Tahsin Beg; 22
 Takîye; 110
 Turnevî; 66

U

Ulvî; 101

Ü

Ümmi Müslim; 111
 Ümmi Sinan; 29

Y

Yezid; 109, 113
 Yunus; 204
 Yusuf Kamil Paşa; 34

Z

Zâ'ik; 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 48, 50, 51, 53, 54, 55, 58, 60, 61, 62, 64, 65, 68, 69, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 87, 89, 92, 93, 96, 100, 101, 102, 104, 106, 107, 109, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 208
 Zeynelabidin; 110
 Zîver Efendi; 23, 45, 103
 Ziyâeddin Efendi; 80
 Zühdi Beg; 144
 Züleyha; 141

BİBLİYOGRAFYA

- Ak, Coşkun, **Şair Padişahlar**, Kültür Bakanlığı, Ankara 2001.
- Akbayır, Nuri, **Osmanlı Yer Adları Sözlüğü**, İstanbul 2003.
- Aydın, Mehmet, **II. Abdülhamid'in Liderlik Sırları**, Okumuş Adam, İstanbul 2002.
- Banarlı, Nihad Sami, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, C. 2, İstanbul 1997, s. 804-857.
- Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, C. 2, BB Yayınevi, Ankara 2000, s. 178.
- Büyük Türk Klâsikleri**, C. 6, Ötüken-Söğüt, Ankara 1988, s.293.
- Çağbayır, Yaşar, **Ötüken Türkçe Sözlük**, C. 1-5, Ötüken, İstanbul 2007.
- Devellioglu, Ferit, **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Aydın Kitabevi, Ankara 1993.
- Dilçin, Cem, **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, **Son Asır Türk Şairleri Bütün Eserleri**, C. 4, Dergâh, İstanbul 1988, s. 2003-09.
- İpekten, Haluk, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, İstanbul 1994.
- İsen, Mustafa, **Divan Edebiyatı Şairleri Sözlüğü**, Ankara 1989.
- Kalkışım, Muhsin, **Şeyh Gâlib Divanı**, Akçağ, Ankara 1994, s. 403.
- Kabaklı, Ahmet, **Türk Edebiyatı**, Türk Edebiyatı Vakfı, İstanbul 2002, s. 766-68.
- Kocatürk, Vasfî Mahir, **Büyük Türk Edebiyatı Tarihi**, Ankara 1970.
- Komisyon, Türk Dili, **Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divân Şiiri)**, sayı 415, 416, Ankara 1986.
- Komisyon, **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara 1983.
- Levend, Agâh Sırrı, **Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve**

Mefhumlar, İstanbul 1984.

Mengi, Mine, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Akçağ, Ankara 2000, s. 229-244.

Mermer, Ahmet, **Mezâkî, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkidli**

Metni, AKM, Ankara 1991, s. 344.

Muallim Naci, **Lûgat-i Nâci**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1995.

Muallim Naci, **Osmanlı Şairleri**, İstanbul 1995.

Onay, Ahmet Talat, **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı**, Haz. Cemal

Kurnaz, Akçağ, Ankara 2000.

Pala, İskender, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Ötüken, İstanbul 2000.

Redhouse, Sir James W., **Turkish and English Lexicon**, Çağrı Yayınları,

İstanbul 2001.

Sicil-i Osmanî, c. 2, s. 241, İstanbul 1996.

Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1996.

Şentürk, Ahmet Atilla, Kartal, Ahmet, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh, İstanbul

2007, s. 556-587.

Şentürk, Ahmet Atilla, **Osmanlı Şiiri Antolojisi**, YKY, İstanbul 2004, s. 560-568.

Şükün, Ziya, **Farsça-Türkçe Lûgat - Gencine-i Güftar Ferheng-i Ziyâ**, 3 C., MEB,

İstanbul 1984.

Tuman, Mehmet Nâil, **Tuhfe-i Nâilî Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri**, C 1,

Ankara 2001, s. 284

Ünver, İsmail, **Büyük Türk Klâsikleri**, C. 8, Ötüken-Söğüt, İstanbul 1988.

Yakıt, İsmail, **Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme**, Ötüken,

İstanbul 2003.

Yeni Tarama Sözlüğü, Düzenleyen: Cem Dilçin, TDK, Ankara 1983.

ELYAZMASI METİN

تا فلوات هر بر سنگ بر مهر و کسا
اولوز غلظت و شاد و لعل طراوت

عنون مصری که روی پایی خطی از قافیه
کود و سب و کج و لعل غلظت و کورینا

تاریخ و زفات

حسن فزونی که از دست و کوی طوطی در
چرخه ماه و بیان عشق و زفات
نصل تحمل و لعل و لعل و کج و زفات
جنان و حویله و کج و لعل و زفات
یولوز قسطنطنیه و دوی و کج و زفات
عدم و لعل و زفات و زفات

شرفیه عاید و صد و زفات و زفات

تاریخ و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات
هفت و کج و زفات و کج و زفات
لعل و کج و زفات و کج و زفات
لعل و کج و زفات و کج و زفات

اول و زفات و زفات و کج و زفات

دات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

ایدم و کج و زفات و کج و زفات

هر و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

کج و زفات و کج و زفات و کج و زفات

اولم بوشن در این کار بخانه

دختر و کاه فضیلتی را از

احسن ذی بو که احق جاه نقای

حسین و کوه سکه سیرا

نادر نادر سجده شد زبورا فخر

زبورا کاه و رتبه شایسته

حضرت زبورا کیم حیا و

اولم بوشن بر کوه سیرا

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

بوشن در این کار بخانه

احسن ذی بو که احق جاه نقای

حسین و کوه سکه سیرا

نادر نادر سجده شد زبورا فخر

زبورا کاه و رتبه شایسته

حضرت زبورا کیم حیا و

اولم بوشن بر کوه سیرا

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

نقطه بود زبورا کیم حیا و

تا امانا بر سرش قی و طار فلان شاه دانی این بختی هر اعدا
 اینک تا رنجی مانند کهرج و بیست
 متعلق بود بکعبه نوحه مطهرتیا
تاریخ وانی شدن بجاه چرم استایل پانک سلاطین
 در بر سر زین بر سر بر سر آمد
 کرمه یعنی سماعیل پانک سلاطین
 سها دانسته و اینک و آن کل جرم
 سلیما ایندی عجز نه بر سر آمد
 فالو شل سلیما ایندی عجز نه بر سر آمد
 ش و د و ا ایندی عجز نه بر سر آمد
 خدا هر بر سر آمد و ایندی عجز نه بر سر آمد
 چه چو بر سر آمد و ایندی عجز نه بر سر آمد
 که هر بر سر آمد و ایندی عجز نه بر سر آمد
 زهی و لک اورد و شاه فلان ایندی عجز نه بر سر آمد
بوتای اینک سماعیل پانک سلاطین

تاریخ

تاریخ فاروقی جومه در حصاران سیدانشاه
 شاهنشاه و ایندی عجز نه بر سر آمد
 اول و در واکان فلان اقلیم ادب
 کل و در واکان فلان اقلیم ادب
 آند و در واکان فلان اقلیم ادب
 به و در واکان فلان اقلیم ادب
 قبل و در واکان فلان اقلیم ادب
 ایندی عجز نه بر سر آمد
 و ایندی عجز نه بر سر آمد
 و ایندی عجز نه بر سر آمد
تاریخ سال در سماعیل پانک سلاطین
 به و در واکان فلان اقلیم ادب
 به و در واکان فلان اقلیم ادب
 به و در واکان فلان اقلیم ادب
 به و در واکان فلان اقلیم ادب
 به و در واکان فلان اقلیم ادب
 به و در واکان فلان اقلیم ادب
 به و در واکان فلان اقلیم ادب
 به و در واکان فلان اقلیم ادب

تاریخ ناظرنامه شریف حسن فی الله

از جادوی هر وقت که میخواستند از آنجا
آشپز بود و خوش و خوش و خوش
صدا میزدند و میگویند که قطعاً
آنم فقام اینست و قلم و قلم و قلم
و آنوقت ناظرنامه را میخواندند
که هرگاه میخواستند که در آن
ناظرنامه را میخواندند که در آن

تاریخ کتاب نظامیه شریف حسن

حضرت کتابی میخواندند که در آن
از آنکه میخواستند که در آن
وصفاتی از آنکه میخواستند که در آن
هر وقت که میخواستند که در آن
عهد و وقت که میخواستند که در آن
نگارند از آنکه میخواستند که در آن

بنده بود و شوقه و آنکه تاریخ
حسنی بود و آنکه نظامیه شریف حسن
کتاب میخواندند که در آن

حسب پندش نک و نظامیه شریف حسن

و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن

و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن

تاریخ نظامیه شریف حسن

و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن
و حکایت میخواندند که در آن

بجاءه شرف الله علیه و آله و سلم
 مشرفاً و قدوم حاکم این سرزمین
 مرو و غله آن قالی که از قلع علیا
 وضا یا با کونیا مرعیا و حادق
 که بعضی شایسته ظریف خدای مجید
 نیه تجدد و کدورت و دشمنی و این
 اورت و شایسته ها و اولاد و
 ایوه عمر شریف است و همسایه

خداوند را در تاریخ نام خاندان

نویس که معجزه ای که خداوند کرد

تاریخ و طبع شدن ابراهیم پسر اسحاق

و بعد از آن سلطان اسحاق و پسران
 او شاه هم که کونیا را حاکم
 که پسران و پسران و پسران
 خصوصاً اسحاق و پسران

ک

که تا جلد و طاعت و آنکه عزت و
 او شاه شاه علیا و پسران و پسران
 شرف و پسران و پسران و پسران
 شایسته او و پسران و پسران
 و تا تاریخ که اسحاق و پسران
 نیت و تا جلد و طاعت و آنکه عزت و
 هر دو تاریخ نام و پسران و پسران

فردی که در این تاریخ و پسران
 سلطان اسحاق و پسران و پسران

تاریخ و طبع شدن ابراهیم پسر اسحاق

سلطان اسحاق و پسران و پسران
 تا پسران و پسران و پسران
 نو و پسران و پسران و پسران
 شایسته او و پسران و پسران
 او و پسران و پسران و پسران
 هر دو تاریخ نام و پسران و پسران

بوقشده برجا ناله مومند اکران بوجسته هر که با این خطا است
تا نقد بر تار بجای هیچ دهن
ارغاف هما بوند سوزون غزلک
تا رخ ملکوتی شکسته میرد
خداوند هر یک که با این خطا است
کریم و کریمه خداوند
دفاه خاکی هر یک که با این خطا است
بوسه آری که هر یک که با این خطا است
تا نور شاکر که هر یک که با این خطا است
ایر بوی فضا سعادته سوزن
شکر به بیگانه خجسته آفرین
هر که در تکرار شکسته میرد
مشایق آینه دعا و نظار تا خجسته
بلور عفتا آینه آفرین شکسته میرد
نور کاوی که هر یک که با این خطا است
نور سوزن که هر یک که با این خطا است

دگر

دکایر نصیر چشم دل آفرین نور
موتو هر که با این خطا است
بوی خجسته آینه آفرین شکسته میرد
وجود به اوج عالم جرم جهان
زما در تکرار شکسته میرد
دفاه خاکی هر یک که با این خطا است
بوسه آری که هر یک که با این خطا است
تا نور شاکر که هر یک که با این خطا است
ایر بوی فضا سعادته سوزن
شکر به بیگانه خجسته آفرین
هر که در تکرار شکسته میرد
مشایق آینه دعا و نظار تا خجسته
بلور عفتا آینه آفرین شکسته میرد
نور کاوی که هر یک که با این خطا است
نور سوزن که هر یک که با این خطا است

نوازش باز از حکمت کیم کما العقلة
اختراع انوش نخبه کو و کیم شایه
الیش بریا به پیکر شاهین هرگز
اشته از جمل بود و نوبت کمال الشان
زیر این که هر کس و اولی و مستند
خفتن با و شایه از افق را بدین
بویله تر زانه مقرر این که کورست
تفقد بود سو و تامله متع کما
یوز سورج در کاهه نوازه و تارخ
مصطفی طایب ارج الی الی کما کما
نارنج شاد
فلان نمزد صدم کیم شایه و نوبت
حتا این که حکمت کیم شایه و نوبت
شکایت اینیم عندا طایفه بود و نوبت
کورد و در شایه کما کما کما کما

دکلم طبع کما کما و شایه و شایه و شایه
تلم حیرت کما کما کما کما کما
بوسله و شایه کما کما کما کما
مکولش کما کما کما کما کما
نجدد این کما کما کما کما کما
هله کما کما کما کما کما
نه نوا کما کما کما کما کما
نه با شایه کما کما کما کما کما
نه طایفه کما کما کما کما کما
نه طایفه کما کما کما کما کما
و جبهی و نوبت کما کما کما کما
و جبهی کما کما کما کما کما
خدیو و شایه کما کما کما کما کما
هله کما کما کما کما کما
سنن و نوبت کما کما کما کما کما

شعلت پرتو و شعله
جمل نیت زانی به لوت زانو
نوک پند زنده پند پند
استه نو بر بند قباله زینک زینک
رسته اند تر فی شانه زانه
درد فایع عا کجا ها ایستو زانه

کلاک زانق یازد تا دین خوار کوی
میر سعادتمندی خوار کوی

تاریخ وفات

نوشته الیر کوی طبع ملا نو جان
دختم ایله نوی مرادی حقیقا
ایرید خلد نور سید یایانه
کودین صولت کل کجی عالم کوی
عدوق زینت کوی بو تا دین کوی
حافظ عید دده در و نور قوی یار

نوشته

تاریخ شایری بر حق
سیرت بر حق هر برادر عالم
اورد به کج کافین اوله اکلا با کوی
سر اسرام مخلص هر مخلص کیم
نور و ریا ایستو اکی کوستان
در ادم مصلحتی زانق هر کوی
ایوب تبرک لمن یازد تا دین خوار کوی
حکیم کج کل و شایر سعادتمند

تاریخ وزارت و مأموریت تفیش بوم الی برای سای پایش

والی و حال سافا

اینگاه فی بو جمل به شه عالم شاه
اهلیه و دیکه مثل کوی مخلص فلک
آسیک و دین و زلف شایر کوی
صد هزار آیه صفت حق فی سافا
یازد تا دین کوی تاریخ کوی القدر

سازانند بزرگوار شد و قایل
تجدید و کمال و کمال و کمال

تاریخی جابر و عسکری و کمالی ماه شریف

ماه حیات آفرین کمال پایش

تاریخ و وفات عارفان و اولاد

تاریخ میرالامین غالب عارفان و اولاد

غفری غالب و کمال و کمال و کمال

دختر تالار و کمال و کمال و کمال

امید و وفات و کمال و کمال و کمال

بویغی و کمال و کمال و کمال و کمال

بوده و کمال و کمال و کمال و کمال

بری نام و کمال و کمال و کمال و کمال

دختر تالار و کمال و کمال و کمال

محمد و کمال و کمال و کمال و کمال

فندی و کمال و کمال و کمال و کمال

تاریخ و وفات

نور

اینگر و کمال و کمال و کمال و کمال

راغب و کمال و کمال و کمال و کمال

اینگر و کمال و کمال و کمال و کمال

مریم و کمال و کمال و کمال و کمال

نور و کمال و کمال و کمال و کمال

نور و کمال و کمال و کمال و کمال

تاریخ و وفات عارفان و اولاد

نور و کمال و کمال و کمال و کمال

نور و کمال و کمال و کمال و کمال

نور و کمال و کمال و کمال و کمال

نور و کمال و کمال و کمال و کمال

نور و کمال و کمال و کمال و کمال

نور و کمال و کمال و کمال و کمال

نور و کمال و کمال و کمال و کمال

نور و کمال و کمال و کمال و کمال

تاریخ و وفات عارفان و اولاد

نور و کمال و کمال و کمال و کمال

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

تاریخ سلاطین

ویتو قشربند زانوی بدین طبع میخیزد
 رواج محمور کما او یکد جویله فوری
تاریخ تشریف هابون از روم
 روم ایلمر عبد الجبار کما از روم
 غلبه با غنایه قشربند از روم
 باجندل رواج و صدر هر یک
 هر هار و خطی شاه از روم
 او یکد قشربند زانوی بدین طبع میخیزد
 روم ایلمر عبد الجبار کما از روم
تاریخ سال مینقفا عبد الجبار
 شهر ایلمر عبد الجبار کما از روم
 صفی و هر هار و خطی شاه از روم
 غلبه با غنایه قشربند از روم
 باجندل رواج و صدر هر یک
 هر هار و خطی شاه از روم
 او یکد قشربند زانوی بدین طبع میخیزد
 روم ایلمر عبد الجبار کما از روم

قشربند زانوی بدین طبع میخیزد
 رواج محمور کما او یکد جویله فوری
تاریخ تشریف هابون از روم
 روم ایلمر عبد الجبار کما از روم
 غلبه با غنایه قشربند از روم
 باجندل رواج و صدر هر یک
 هر هار و خطی شاه از روم
 او یکد قشربند زانوی بدین طبع میخیزد
 روم ایلمر عبد الجبار کما از روم
تاریخ سال مینقفا عبد الجبار
 شهر ایلمر عبد الجبار کما از روم
 صفی و هر هار و خطی شاه از روم
 غلبه با غنایه قشربند از روم
 باجندل رواج و صدر هر یک
 هر هار و خطی شاه از روم
 او یکد قشربند زانوی بدین طبع میخیزد
 روم ایلمر عبد الجبار کما از روم

زیر میرزاده آقا شیخ انیس خا
کلان را آنوقت علی باب تاج میگویند
عایشه صدیق علیه بقدرت جگر

تاریخ سال

نیز هیچ هم نرسیده جوان شیم
حضر رسیده فیضان عطاره تلبه
کلیه و نقد نو دنیا سلفه مثل
زود فرزند و او نشسته بکلیه
کو در کجاست مثل کور و کور
نوردم و نقد کجاست صفت و آفاق
نیز تاراجی نبردن الی کلان بیا
سوار بود که نوز استوار کرد خور

تاریخ و امانی که آن خلا و نور کا دشمنان اما هم صدام تاراج
قطب را ح عظمی شاه و جگر شیر
حضرت عید یکدیگر و آقا کجاست

یعنی بر صفت دنیا به مقهوریت
قد بر سر او ترفیع کراستند
منه ناک و فتنی بر کوه نقد آیه
بودند لطف آله و عل اکبر بیا
صد تر جمعه بر شاهاست آیه
شهر شاه قهر و ترفیع فلان آیه
بازدی قش قش تاریخ فتنه آیه
اول که دادا کز بر سر بر صفا بیا

تاریخ سال

صد شرف بره بونایج و نایج
صد شرف بره بونایج و نایج
صد شرف بره بونایج و نایج
صد شرف بره بونایج و نایج

صد شرف بره بونایج و نایج
صد شرف بره بونایج و نایج

اگر دعای بر خا اید بصدق و خلایق
 بوجده اید بر خا اید بصدق و خلایق
 خدایک شوی که سفلیه را از سر زایل
 او در دم صبر سالیله خدایک
ایجاد کرد ایمنه و این نام محکمه موفی قدسی خدایک
 بود حصیه قدره شبیه حکایه
 مقام حضرت قدسی قدس اب نه
 بود طریقی او زینت اکلیله خدایک
 دوام ذکر کمال کمال ایزد گاه
 اشک که قوی زوار تا ابد بود
 هر دعا که خدایک هر کس که داه
 امید همت ز کمال نبیله و اولیله
 عجبی اهل خیر کون هر مرد
 مشوق اولیله کمال بوی کمال
 کینه کمال بوی کمال
فلک و کمال بوی کمال بوی کمال
 اولیله کمال بوی کمال
 ایستاد بر طریقه به درو کمال
 بجهت کمال بوی کمال

میسر است اگر کون قدس اب نه
 او در دم حفظ مفاصله بیک
 نهایت نازل اولیله خدایک
 آنکس که کمال بوی کمال
 مضایقه مشوق کمال بوی کمال
 اوجای مسقط کمال بوی کمال
 عجب کمال بوی کمال
 ره سعید اولیله کمال
 نه انطاف کمال بوی کمال
 مضایقه کمال بوی کمال
 آنکس که کمال بوی کمال
 رکن کمال بوی کمال
 اگر چه کمال بوی کمال
 نیات کمال بوی کمال
 کمال بوی کمال
 کمال بوی کمال

مستند نظیر علوی

ای شد ملک ملاحی سکا آهوا

ایرواند کی فرما که ظفر بولدم

آستانک کی برت علیا بولدم

یایم کوئی بیسوز و غوغا بولدم

عرضا لایمکه جانا سنی تنها بولدم

سنی تنها بولجی کدی کی تصاد بولدم

حاکما بیکی نه دم وار مغرب بولدم

آه و افغا لایمکه دلی تاشا بولدم

بورتلو زسرا و انا جانا بولدم

یید سسکا انکوا ایجریک بولدم

عرضا لایمکه جانا سنی تنها بولدم

سنی تنها بولجی کدی کی تصاد بولدم

فالکیم افری بری و خیا بولدم

دو سو کو غر مزه و قاشمده

به سقا مژهن قالد نه ولسده

کوکایت نایکی صفا بولدم

عرضا لایمکه جانا سنی تنها بولدم

سنی تنها بولجی کدی کی تصاد بولدم

سکا ای هجها هرکم و انا جانا

صیرلا جیکو بیکر و کزین بولدم

اولم حیدر خا دامل و غشاش

روز و نوب کو کزین بولدم

عرضا

عرضا لایمکه جانا سنی تنها بولدم

سنی تنها بولجی کدی کی تصاد بولدم

سکا انا و کجی بیکر و کزین بولدم

کلی و کجی بیکر و کزین بولدم

عرضا لایمکه جانا سنی تنها بولدم

سنی تنها بولجی کدی کی تصاد بولدم

محمد حسن علی بولدم

ظفر ایلم اعدا و سطا بولدم

سوما بولدم دمت ساشا بولدم

دانا و کجی بیکر و کزین بولدم

ای قاشی کلا تیر و مزه بولدم

بیکر و کزین بولدم

کزدی لایمکه جانا و انا جانا

تاکیم و کزین بولدم

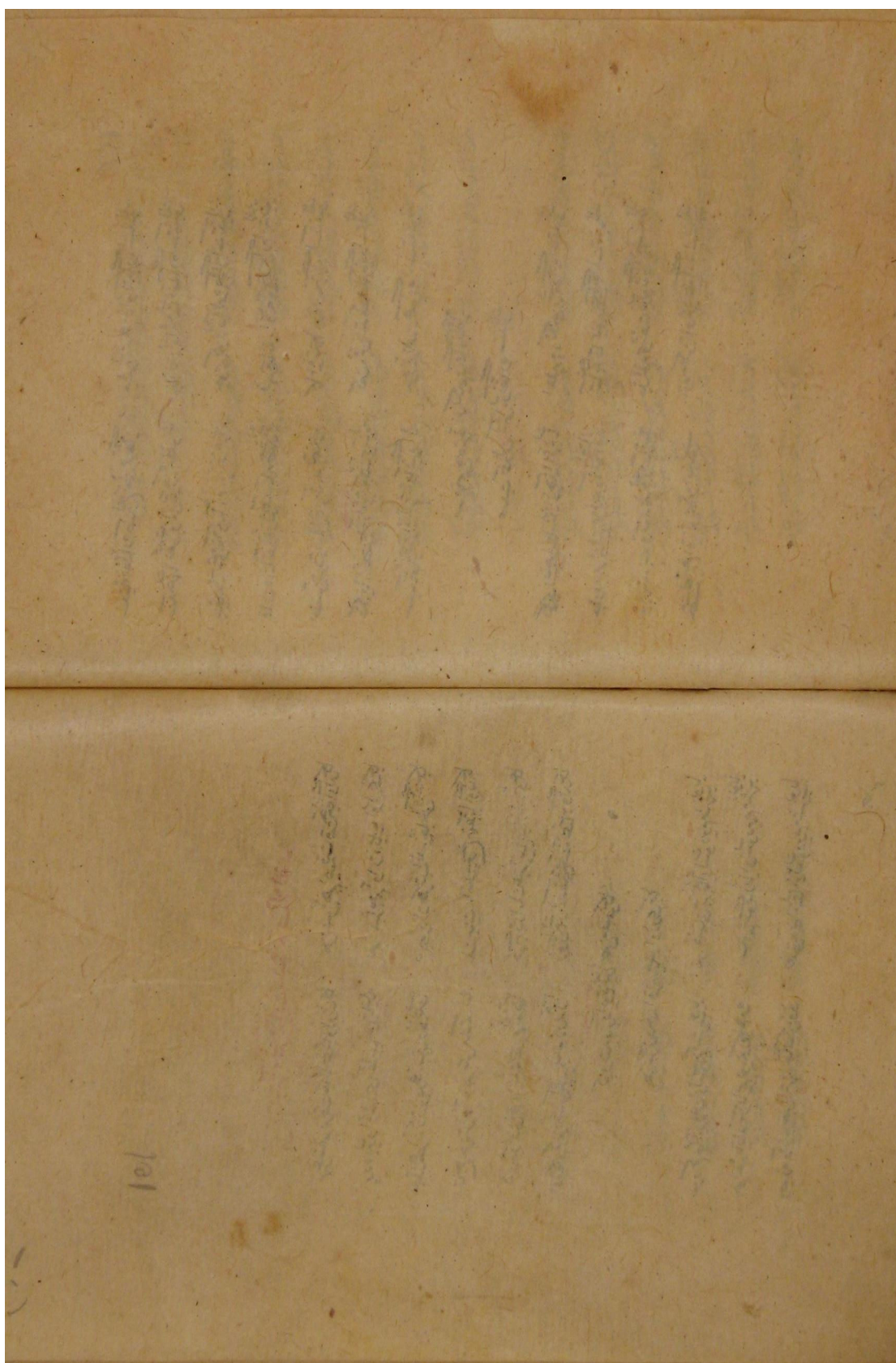
هر زخم نظر ایلم اعدا و سطا بولدم

اولم نظر ایلم اعدا و سطا بولدم

تاراج حقول ایلم اعدا و سطا بولدم

هادو تا اید سحر و مشق بولدم

اسلامه بولدم

100b-101a

استو که درون آل هر که در کینه می
 بر جود لا ترا می و را احتیاج کرد
 استا بود قد چشم نه می کشا کن
 استیک می دور می کشی و تو کشا
 طریقه نه می کشی و تو کشا
آ تو می کشی و تو کشا
 هو می کشی و تو کشا
 رافعه ایستاد می کشی و تو کشا
 می کشی و تو کشا
 لغا می کشی و تو کشا
 آ تو می کشی و تو کشا
 هو می کشی و تو کشا
 مانده می کشی و تو کشا
 ماضی می کشی و تو کشا
 زوجه می کشی و تو کشا

هو

هر سو که درون آل هر که در کینه می
 زانو می کشی و تو کشا
 پست می کشی و تو کشا
 یعنی می کشی و تو کشا
 حس می کشی و تو کشا
 کتی می کشی و تو کشا
 بعد می کشی و تو کشا
 رافعه ایستاد می کشی و تو کشا
 می کشی و تو کشا
 لغا می کشی و تو کشا
 آ تو می کشی و تو کشا
 هو می کشی و تو کشا
 مانده می کشی و تو کشا
 ماضی می کشی و تو کشا
 زوجه می کشی و تو کشا

في حروف التاء

واحد بعد يسه خي كان فشيئ
تاجريدن اميد رخا بحر هو سياه
كسته نقد دكرو شوق ز شمع زان
بيوده ملكيدد ايد عا دكاره دكرو
كا هيجو سوا سطره و صلا حلايه
دآن اوله في كلام هي حكا ايه است
من بعد ايد مركزيه اينجا فشيئ

في حروف الجيم

صديق خضم جانا اذنه رانك بونج
طارد رنم ايدو في خيمه سجا دم ايدو
جليل ايدو قافله فقه ناو و قافله
تو بونجا كلار دانه سياره مقصود
الساخني نمازل حزنه غم غم
عالم برادر قافله فقه ناو و قافله

مورد

185

في حروف الحاء

اول كينلر ماد دلا آمدن ايز سفاح
چو زنده طوطي سترج اوله اولو دونه
نيز جوجوم ليل و ليل ايدو فلكه بونجا
شعله تا لون كينلر سترج و سترج
و سترج تا ماد غنايه سترج سترج ايدو
سترج سترج سترج سترج سترج ايدو
موز كون و فضا فضا فضا فضا ايدو

تجدد بريت چرخه في ايدو سترج
چما هيجو كاه ايدو سترج ايدو
مادر طوطي سترج سترج سترج ايدو
سفر طوطي سترج سترج سترج ايدو
زبون و ليل سترج سترج سترج ايدو
كيدون او سترج سترج سترج ايدو
دولت ايدو سترج سترج سترج ايدو

تأذنه اعظم منه به يبرأ ولا يحجزه
سواء يقرأ أو لا يقرأ بعد الوضوء

في حرف اللام

في حرف اللام

قوله

في حرف اللام

في حرف اللام

يوسف هانم بنعيم لوزيها ندين آية / نفعه خاتمة نوح وصل جانا ندين آية
عاجل شير زلف باور مل وقضو / طاب يومها بين سكا كاك ندين آية
زاهد ثابير كوك لوم خيك وريا / زمزم سعاد يوقد صحن قبا ندين آية
صوم هر بطن جمل شمشير كوانو / خضه صوم وادعي صوم كوانو
التي هر بطن لونه اوله زوم خاليد / زكايه كلور اسنان طاب ندين آية
لذت فشق مله سكا ندين آية
بوعلم عالمه كافر وقوف بها ندين آية

سلي اي ولفظ خوشا كاك ندين آية / مجلس خاصه دل رضا استر
سلي بن كعبه مقصود صوم طاب / اكافا هره زعفران طاب ندين آية
خرا كاه المرحوم وچو شير زلف / پستو غلغله بالمش كاك ندين آية
بكرم خايفه مقصود عرف كاك خيال / نه چينا و نه وليمه زلف ندين آية
نور او لمرسته ملاقي هر كاك ندين آية
سقف واده ده شيفه كاك ندين آية

سکوناً به نظر من در آن روز
نمی توانم از این کینه برین جهان قائل
نشدیم تو را که این کینه برین جهان
نشدیم تو را که این کینه برین جهان

همانند بود هر دو علی و ابی طالب
و در آن وقت هر دو علی و ابی طالب

ظریفان شری آواز که می شنید
او روزی بود که در آن روز
او روزی بود که در آن روز
او روزی بود که در آن روز
او روزی بود که در آن روز
او روزی بود که در آن روز

عجبی و لوله ناله ایست و فکلی
بو که نه صد طبعی تا افتا اقامت

نخل کینه است از بانی که در روز
بوالعجب که در آن روز
اهل حسرت و غم و غم
از دهر و غم و غم

مکرر

شهری را در آن روز که در آن روز
سر قدری که در آن روز

نمایان شد که در آن روز
حکایت و غم و غم

آیه که در آن روز که در آن روز
نمایان شد که در آن روز
نمایان شد که در آن روز
نمایان شد که در آن روز
نمایان شد که در آن روز
نمایان شد که در آن روز

در آن روز که در آن روز
در آن روز که در آن روز

اگر که در آن روز که در آن روز
بوالعجب که در آن روز
اهل حسرت و غم و غم
از دهر و غم و غم

هر واکن اوج هدیره سوزان
 بختاره مر آینه کس کند به منو
 مغرور او کز خیمه ایستاد حلاوت
 زانوی که رخسار او را
 و چشمش ز غمت مستلیم رخصا یوز
 بزم جم عشقی کون بیا به قد آید
 کور کل کشته نگاه اعتبار کند
 سینه زنده اوش بوی احشای
 بوی سکه کز به حق باطل کجاست
 زانقضا دریا چکا نوز و شعله آید
 بر جم عشقی کون بیا به قلب آید
 نذر وصلایا و ز غمت مایه
 آرزو تو چو قوت او تو ترنگاه
 ارغوان نصبت چیه سیر بزم جوق
 سیر بشو ایمن عالدو آید شیشه
 زانقضا دریا چکا نوز و شعله آید
 بر جم عشقی کون بیا به قلب آید
 نذر وصلایا و ز غمت مایه
 آرزو تو چو قوت او تو ترنگاه
 ارغوان نصبت چیه سیر بزم جوق
 سیر بشو ایمن عالدو آید شیشه

بیا و رخصا یوز
 بدد کف نه دایره ایستاد
 غلظت و فی القفا قائل و غلظت
 ارتفاع عود شاد بوی آید
 دشت عود نای و آواز کشته نه بیا
 شوکت عود لاه و لاه و لاه
فی حرف الشیر
 چنانکه دخت و کارد و کارد
 حقیق که سها جو نوز و شعله آید
فی حرف الشیر
 چنانکه دخت و کارد و کارد
 حقیق که سها جو نوز و شعله آید

لکھام آیدر دستاؤں اقلہ درستی
 زکھجا سکون بولور دینہ ملاکہ
 کلہنی جھرمہ رادیسہ سکون ہوس
 نا اقلک طبعی آتھا دایکا فورد
 او قہب جلمہ سن آتھن شلہ کام
 تلمہ شلہ نشہم او تو کو رو شلہ کم
 او قہب خانہ او لہندہ ایوہ دین
 اکی طر جتہ سکر ایوہ الفی
 عرضہ شاد بیکلہ نیایم ارکا بیک
 شوق ایوہ نظریہ یو خدہ کر لیک
 نا قی شال سوسم او تو کو رو شلہ کم
 کرمانہ قد رن آقا صوبہ او لہ کم
 عقد ایوہ سوسم برون خان او لہ کم
 برون خان کی برونہ او لہ قدسہ
 دعوہ تجتہ رقیب موم او لہ کم

دایک

نا قی کہ نامول سہل نفی ایوہ دین
 ایوہ زمانہ ایوہ اکی دشمن او لہ کم
 خط خانہ او لہ شوق غریب او لہ کم
 بنا ایوہ شیا وصل او لہ شوق غریب
 سپہر اجوہ ممالک شوق غریب
 او شاد ممالک شوق غریب
 دایک شوق غریب او لہ کم
 کرمانہ شوق غریب او لہ کم
 سجادہ شوق غریب او لہ کم
 کشتار و قہدہ دایک شوق غریب
 باغ ایوہ شوق غریب او لہ کم
 دایک شوق غریب او لہ کم
 ہشتیکر شوق غریب او لہ کم
 ہمد اکل کباب ایوہ شوق غریب
 نا قی ایوہ او لہ دایک شوق غریب

عاقبت داتوق سخی پامال و نایاب
و بخش این سراسر بویچه و زاده
درد و ظاهر و لعل و لعل و لعل
ماه تمام کاه و بر اینم نکند
نختر تاب و در لعل و لعل
سحر ممکن که کتک بده و لعل
شعر و سبیل آید که نایاب و نایاب
بر بویچه و لعل و لعل
که بر سر و لعل و لعل
نظر و لعل و لعل
ارباب و لعل و لعل
و لعل و لعل و لعل
همیشه و لعل و لعل
ماهی و لعل و لعل
نایاب و لعل و لعل
اول و لعل و لعل

سحر

محصول و لعل و لعل
آب و لعل و لعل
است و لعل و لعل
داتوق و لعل و لعل
ماهی و لعل و لعل
نایاب و لعل و لعل
ایم و لعل و لعل
حسن و لعل و لعل
لاده و لعل و لعل
خانه و لعل و لعل
در لعل و لعل
طی و لعل و لعل
کلی و لعل و لعل
شهر و لعل و لعل

نقد آردی رقیب طرک مکه ماکو
 نشان نو مونس اینه نظر مثل شود
 لوح سینه من و آن شیر خد شمع ایلد
 بقعه بیت دله کلک خجانه او تشنه
 وصله احسانه یخ ریزه خاکلریکا
 قوز دار نفسی که حمله ایلد صد
 آرمک مدت آما خلوصه مقرب
 عابدیس حله طیفه کناه کچ

حضرت نصرتی تنظیره آفاق بویچ

هفتی اول کجا شیخ شاکا کچ

آقتم اوسر و قره آباغده جوج
 هجران بلا سین ایلر افاده قیام
 قلیسم فی مقابل بلبل ایلد خج
 صت نیانه کچر آلا بر سپا دچی
 از بر لدم رلش هجرانی بیایید
 ز آفاق سکا نخلان قیلد هر سیر

کلا

کلان ترکدن آقردی سوز خله صوفی
 ای کز بر حال سنجاده لوح خج
 ایسو منی بوخت کور ایلر ایلر
 هم تنکله راکب زور خج ایلر ایلر
 مدخلی بوخت و رلر ایلر ایلر
 غرق ریا عمیق حیرتم ز آفاق کچ
 طالع بوبلر شکر کور ایلر ایلر

انظرا فوج فیصل اشک زه قالد
 او کجیب چو بایتم اوقه ضالنج
 بلر که بو عالمه کجا شاد اولر
 شرح ایچیکون تره صوفی ایلر
 تو بیخ آیلر الفنا عیار ایلر
 ز آفاق سکا لهرن ایلر غنای
 میورد کجا حضرت بهیمه قالد
 دوزخ یار غرق زاد کور کور ایلر

جان رنجه و بوی خوش و بوی خوش

نزد

سوقه جان بوی خوش و بوی خوش

نزد

ایستاده و بوی خوش و بوی خوش

نزد

بوم و صاله محوم و بوی خوش و بوی خوش

نزد

کامه و بوی خوش و بوی خوش و بوی خوش

نزد

شفوف و بوی خوش و بوی خوش و بوی خوش

نزد

جوز بدیه و بوی خوش و بوی خوش و بوی خوش

نزد

ایستاده و بوی خوش و بوی خوش

نزد

لطف و بوی خوش و بوی خوش

نزد

کریستک استیلا اعلیٰ و بوی خوش

نزد

حضرت و بوی خوش و بوی خوش

نزد

نزد

نزد

اوکان ابرو و بوی خوش و بوی خوش

نزد

دشتی و بوی خوش و بوی خوش

نزد

چقند اهل طایفه صحرایان

فرد

هضم الیمزادی یزدنه و آرد

فرد

انجینا د هو جلی الفارقانی

فرد

دانه دم مافی شریقلر قیلر

فرد

ضما وصلی و کیم یاره حجه دفرایلد

فرد

نور مهر اولسه خوش کرم کینا

فرد

طوبه جهم شریغم حکمه زاهد

فرد

صرف غول ایلر تاختا آرد طالع

فرد

نور دلی چو قایلین حضور لانا

فرد

وصله شاه اولسه غم و هلاک

فرد

برایل خجری عی عالمه نقش

فرد

جنون اقلیمی تا بیدار شقای

مقام نام ایوب

نا تا بل کور قایله لک لک خور

مقام نام بدول

قطره کفری و کور هر بختاوردن

فرد

ایضا نالان و کور و کور

فرد

